

De beleving van mantelzorgers in tijden van COVID-19

Onderzoeksrapport

Deborah Lambotte, Benedicte De Koker,
Naomi De Bruyne, Nico De Witte

November 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Profiel mantelzorgers	3
1.1. Leeftijd.....	3
1.2. Geslacht.....	4
1.3. Burgerlijke staat	5
1.4. Samenwonen.....	5
1.5. Opleiding	6
1.6. Werksituatie	6
1.7. Inkomen	8
2. Mantelzorgsituatie	10
2.1. Mantelzorg aan meerdere personen	10
2.2. Relatie met de zorgvrager	10
2.3. Aard van de zorgvraag.....	11
2.4. Woonsituatie van de zorgvrager.....	12
2.5. Reistijd naar de zorgvrager	14
2.6. Tijdbesteding aan mantelzorg	15
2.7. Type geboden ondersteuning.....	17
2.8. Evolutie ondersteuningstaken in functie van de coronaperiode	18
3. Zorgzwaarte.....	25
3.1. Evolutie van de zorgbelasting sedert de coronaperiode.....	27
4. Situatie zorgvrager.....	30
4.1. Problemen met het geheugen.....	30
4.2. Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager	32
4.3. Agressie bij de zorgvrager.....	34
4.4. Zorgvrager is moeilijk in de omgang	36
4.5. Goed gevoel bij mantelzorger.....	37
4.6. Zorgvrager in de put	39
4.7. Onredelijke veel beslag leggen op de tijd van de mantelzorger	40
4.8. Zorgvrager als gevaar voor zichzelf.....	42
5. Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager.....	44
6. Hulp ontvangen uit het informele netwerk	46
6.1. Evolutie van de informele hulp	47

7.	Hulp uit het formele netwerk	50
7.1.	Evolutie van de professionele zorgverlening.....	51
7.2.	Tevredenheid professionele zorgverlening en samenwerking.....	58
7.3.	Voldoende professionele hulp	62
8.	De directe omgeving van mantelzorgers	64
8.1.	Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving	64
8.2.	Ervaren waardering uit de directe omgeving.....	66
8.3.	Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving	68
8.4.	Ervaren emotionele ondersteuning uit de directe omgeving.....	70
9.	Contacten van de mantelzorger met het sociale netwerk	72
9.1.	Evolutie contacten met zorgvragen bij niet inwonende mantelzorgers.....	72
9.2.	Evolutie contacten met familie.....	74
9.3.	Evolutie contacten met vrienden.....	76
9.4.	Evolutie contacten met burens.....	77
10.	Combinatie mantelzorg met andere levensdomeinen.....	79
10.1.	Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie	79
10.2.	Combinatie mantelzorg met huishouden.....	81
10.3.	Combinatie mantelzorg met sociaal leven.....	82
10.4.	Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten.....	84
10.5.	Combinatie mantelzorg met andere informele zorg	86
10.6.	Combinatie mantelzorg met werk.....	88
10.7.	Combinatie mantelzorg met opleiding	90
11.	Nood aan steun.....	92
11.1.	Geen nood aan ondersteuning.....	92
11.2.	Types ondersteuningsnoden.....	92
12.	Volhoudtijd.....	96
13.	Vrijtijdsactiviteiten van de mantelzorgers	99
13.1.	Evolutie in vrijetijdsactiviteiten van de mantelzorgers sedert de coronaperiode.....	99
14.	Gezondheid	103
14.1.	Gezondheid van mantelzorgers.....	103
14.2.	Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers sedert de coronaperiode	105
14.3.	Coronabesmetting bij de zorgvrager	107
14.4.	Angst bij de mantelzorger dat de zorgvrager corona krijgt.....	107
14.5.	Angst bij de mantelzorger om zelf corona te krijgen.....	108

15.	Psychische kwetsbaarheid	109
15.1.	Slecht slapen door kopzorgen.....	109
15.2.	Ongelukkig of depressief voelen	111
15.3.	Verlies zelfvertrouwen.....	113
15.4.	Probleemhantering	115
15.5.	Onder spanning staan.....	117
15.6.	Het gevoel niks meer waard te zijn	119
16.	Eenzaamheid	121
16.1.	Ervaren van leegte.....	121
16.2.	Personen op wie men kan terugvallen.....	123
16.3.	Personen waarop men kan vertrouwen	125
16.4.	Personen waarmee men zich verbonden voelt.....	127
16.5.	Mensen om zich heen missen.....	129
16.6.	In de steek gelaten.....	131
17.	Tevreden over het leven.....	133
	Besluit	135
	Referenties	139

Lijst met afbeeldingen

Figuur 1: Gepubliceerde artikels per term in GoPress krantenarchief.....	1
Figuur 2: Leeftijd van mantelzorgers volgens leeftijdsklasse	3
Figuur 3: Geslacht (%)	4
Figuur 4: Burgerlijke staat (%)	5
Figuur 5: Opleiding (%)	6
Figuur 6: Betaald werk (%)	6
Figuur 7: Statuut van de mantelzorgers die geen betaald werk heeft (%)	7
Figuur 8: Verandering werksituatie in relatie tot de coronaperiode (%)	8
Figuur 9: Rondkomen met het totale huishoudinkomen voor de coronaperiode (%)	8
Figuur 10: Rondkomen met het totale huishoudinkomen tijdens de coronaperiode (%)	9
Figuur 11: Mantelzorg aan meerdere personen (%)	10
Figuur 12: Woonsituatie van de zorgvrager voor de coronaperiode (%)	12
Figuur 13: Woonsituatie van de zorgvrager sedert de coronaperiode (%)	12
Figuur 14: Problemen bij het verplaatsen (%)	14
Figuur 15: Tijdsbesteding aan mantelzorg sinds coronaperiode (%)	15
Figuur 16: Evolutie emotionele steun in functie van de coronaperiode (%)	18
Figuur 17: Evolutie emotionele steun in functie van de coronaperiode (%)	19
Figuur 18: Evolutie hulp administratie en financiën in functie van de coronaperiode (%)	19
Figuur 19: Evolutie hulp bij planning en coördinatie van de zorg in functie van de coronaperiode (%)	20
Figuur 20: Evolutie hulp met betrekking tot vervoer in functie van de coronaperiode (%)	20
Figuur 21: Evolutie hulp plannen dagelijks leven in functie van de coronaperiode (%)	21
Figuur 22: Evolutie hulp met betrekking tot zinvolle dagbesteding in functie van de coronaperiode (%)	21
Figuur 23: Evolutie toezicht overdag in functie van de coronaperiode (%)	22
Figuur 24: Evolutie verpleegkundige hulp in functie van de coronaperiode (%)	22
Figuur 25: Evolutie persoonlijke verzorging in functie van de coronaperiode (%)	23
Figuur 26: Evolutie toezicht 's nachts in functie van de coronaperiode (%)	23
Figuur 27: Evolutie ondersteuning schooltaken in functie van de coronaperiode (%)	24
Figuur 28: Zorgzwaarte (0-10)	25
Figuur 29: Evolutie in zorgbelasting sedert de coronaperiode (%)	27
Figuur 30: Evolutie in zorgbelasting in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	28
Figuur 31: Evolutie in zorgbelasting in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	28
Figuur 32: Evolutie in zorgbelasting in functie van aard van de zorgvraag (%)	28
Figuur 33: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager (%)	30
Figuur 34: Evolutie in het genieten van leuke momenten met de zorgvrager (%)	32
Figuur 35: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen (%)	34
Figuur 36: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang (%)	36
Figuur 37: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger (%)	37
Figuur 38: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit (%)	39
Figuur 39: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger (%)	40
Figuur 40: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf (%)	42
Figuur 41: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager (%)	44
Figuur 42: Hulp uit informele netwerk (%)	46
Figuur 43: Evolutie hulp van familie	47
Figuur 44: Evolutie hulp van vrienden	48
Figuur 45: Evolutie hulp van burens	48
Figuur 46: Evolutie hulp van vrijwilligers	49
Figuur 47: Hulpverlening formele netwerk (%)	50

Figuur 48: Evolutie diensten voor thuisverpleegkunde (%).....	51
Figuur 49: Evolutie diensten gezinshulp (%)	52
Figuur 50: Evolutie poetshulp (%).....	52
Figuur 51: Evolutie hulp warme maaltijden aan huis (%)	53
Figuur 52: Evolutie hulp thuisoppas (%)	53
Figuur 53: Evolutie hulp diensten aangepast vervoer (%).....	54
Figuur 54: Evolutie hulp huisarts (%).....	54
Figuur 55: Evolutie hulp gespecialiseerde arts (%)	55
Figuur 56: Evolutie hulp ergotherapeut (%)	55
Figuur 57: Evolutie hulp logopedist (%)	56
Figuur 58: Evolutie hulp kinesitherapeut (%)	56
Figuur 59: Evolutie hulp dagopvang (%)	57
Figuur 60: Evolutie hulp kortverblijf (%)	57
Figuur 61: Tevredenheid over de professionele hulpverlening voor de coronaperiode (%)	58
Figuur 62: Tevredenheid over huidige professionele hulpverlening (%)	58
Figuur 63: Huidige tevredenheid over de samenwerking met professionele hulp (%)	61
Figuur 64: Het ervaren van voldoende hulp (%)	62
Figuur 65: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving (%).....	64
Figuur 66: Ervaren waardering uit directe omgeving (%)	66
Figuur 67: Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving (%)	68
Figuur 68: Ervaren emotionele ondersteuning uit directe omgeving (%)	70
Figuur 69: Evolutie face-to-face contacten met de zorgvrager (%)	72
Figuur 70: Evolutie telefonische contacten met de zorgvrager (%).....	73
Figuur 71: Evolutie contacten via beeldbellen met de zorgvrager (%).....	73
Figuur 72: Evolutie face to face contacten met familie (%)	74
Figuur 73: Evolutie telefonische contacten met familie (%)	75
Figuur 74: Evolutie beeldbellen met familie (%)	75
Figuur 75: Evolutie face-to-face contacten met vrienden (%)	76
Figuur 76: Evolutie telefonische contacten met vrienden (%)	76
Figuur 77: Evolutie beeldbellen met vrienden (%).....	77
Figuur 78: Evolutie face-to-face contacten met burens (%)	77
Figuur 79: Evolutie telefonische contacten met burens (%).....	78
Figuur 80: Evolutie contacten via beeldbellen met burens (%).....	78
Figuur 81: De combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie (%)	79
Figuur 82: De combinatie mantelzorg met huishouden (%).....	81
Figuur 83: De combinatie mantelzorg met sociaal leven (%)	82
Figuur 84: De combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten (%).....	84
Figuur 85: De combinatie mantelzorg met andere informele rollen (%)	86
Figuur 86: De combinatie mantelzorg met werk (%).....	88
Figuur 87: De combinatie mantelzorg met opleiding (%)	90
Figuur 88: Volhoudtijd bij de mantelzorgers (%)	96
Figuur 89: Evolutie van wandelen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%).....	99
Figuur 90: Evolutie van fietsen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	100
Figuur 91: Evolutie van lezen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	100
Figuur 92: Evolutie van creatieve activiteiten bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%).....	101
Figuur 93: Evolutie van televisiekijken als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	101
Figuur 94: Evolutie van tuinieren als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	102
Figuur 95: Evolutie van andere vrijetijdsactiviteiten bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	102
Figuur 96: Gezondheid van mantelzorgers (%)	103
Figuur 97: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)	105
Figuur 98: Coronabesmetting bij de zorgvrager (%)	107

Figuur 99: Angst bij de mantelzorger dat de zorgvrager corona krijgt (%)	107
Figuur 100: Angst bij de mantelzorger om zelf corona te krijgen (%)	108
Figuur 101: Slecht slapen door kopzorgen (%)	109
Figuur 102: Zich ongelukkig of depressief voelen (%)	111
Figuur 103: Gevoel verlies van zelfvertrouwen (%)	113
Figuur 104: Gevoel de problemen niet aan te kunnen (%)	115
Figuur 105: Gevoel constant onder spanning te staan (%)	117
Figuur 106: Gevoel niks meer waard te zijn (%)	119
Figuur 107: Het ervaren van leegte om zich heen (%)	121
Figuur 108: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid (%)	123
Figuur 109: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen (%)	125
Figuur 110: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt (%)	127
Figuur 111: Het missen van mensen om zich heen (%)	129
Figuur 112: Zich in de steek gelaten voelen (%)	131
Figuur 113: Tevredenheid over het leven (%)	133

Lijst met tabellen

Tabel 1: Leeftijd mantelzorgers.....	3
Tabel 2: Geslacht in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)	4
Tabel 3: Samenwonen (%)	5
Tabel 4: Werksituatie in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)	7
Tabel 5: Relatie met de zorgvrager (%)	10
Tabel 6: Relatie met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	11
Tabel 7: Mantelzorgduur	11
Tabel 8: Aard van de zorgvraag (%).....	11
Tabel 9: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	13
Tabel 10: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)	13
Tabel 11: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van de relatie met de zorgvrager (%)	13
Tabel 12: Reistijd naar de zorgvrager	14
Tabel 13: Tijdsbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	15
Tabel 14: Tijdsbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	15
Tabel 15: Tijdsbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van aard van de zorgvraag (%)	16
Tabel 16: Type geboden steun (%).....	17
Tabel 17: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (0-10)	25
Tabel 18: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van leeftijd (0-10)	26
Tabel 19: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (0-10)	26
Tabel 20: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van de relatie met de zorgvrager (0-10)	26
Tabel 21: Zorgzwaarte in functie van aard van de zorgvraag (%)	27
Tabel 22: Relatie tussen ervaren verandering in zorgbelasting sedert de coronaperiode en de actuele score zorgzwaarte (0-10)	29
Tabel 23: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	30
Tabel 24: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	31
Tabel 25: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)	31
Tabel 26: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	32
Tabel 27: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	33
Tabel 28: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)	33
Tabel 29: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	34
Tabel 30: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	35
Tabel 31: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van aard van de zorgvraag (%)	35
Tabel 32: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	36

Tabel 33: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	36
Tabel 34: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van aard van de zorgvraag (%)	37
Tabel 35: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	38
Tabel 36: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	38
Tabel 37: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag (%)	38
Tabel 38: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	39
Tabel 39: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	39
Tabel 40: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van aard van de zorgvraag (%)	40
Tabel 41: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	41
Tabel 42: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	41
Tabel 43: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag (%)	41
Tabel 44: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	42
Tabel 45: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	42
Tabel 46: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van aard van de zorgvraag (%)	43
Tabel 47: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	44
Tabel 48: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	44
Tabel 49: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)	45
Tabel 50: Relatie tussen de tevredenheid over de professionele hulpverlening voor de coronaperiode en de huidige tevredenheid (%)	59
Tabel 51: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	59
Tabel 52: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	60
Tabel 53: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van aard van de zorgvraag (%)	60
Tabel 54: Relatie tussen huidige tevredenheid samenwerking en tevredenheid over professionele hulpverlening (%)	61
Tabel 55: Voldoende professionele hulp in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	62
Tabel 56: Voldoende professionele hulp in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	62
Tabel 57: Voldoende professionele hulp in functie van aard van de zorgvraag (%)	63
Tabel 58: Relatie voldoende professionele hulp en tevredenheid momentane hulp (%)	63
Tabel 59: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	64
Tabel 60: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	65

Tabel 61: Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)	65
Tabel 62: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	66
Tabel 63: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	67
Tabel 64: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)	67
Tabel 65: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	68
Tabel 66: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	69
Tabel 67: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)	69
Tabel 68: Ervaren emotionele steun in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	70
Tabel 69: Ervaren emotionele steun in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	70
Tabel 70: Ervaren emotionele steun in functie van aard van de zorgvraag (%)	71
Tabel 71: Contacten van de mantelzorger met het sociale netwerk (%)	72
Tabel 72: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	79
Tabel 73: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	80
Tabel 74: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van aard van de zorgvraag (%)	80
Tabel 75: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	81
Tabel 76: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	81
Tabel 77: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van aard van de zorgvraag (%)	82
Tabel 78: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	83
Tabel 79: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	83
Tabel 80: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van aard van de zorgvraag (%)	83
Tabel 81: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	84
Tabel 82: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	85
Tabel 83: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van aard van de zorgvraag (%)	85
Tabel 84: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	86
Tabel 85: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	87
Tabel 86: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van aard van de zorgvraag (%)	87
Tabel 87: Combinatie mantelzorg met werk in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	88
Tabel 88: Combinatie mantelzorg met werk in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	89
Tabel 89: Combinatie mantelzorg met werk in functie van aard van de zorgvraag (%)	89
Tabel 90: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	90
Tabel 91: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	91
Tabel 92: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van aard van de zorgvraag (%)	91
Tabel 93: Percentage mantelzorgers dat geen nood heeft aan ondersteuning	92
Tabel 94: Type ondersteuningsnaden bij mantelzorgers (%)	92
Tabel 95: Ondersteuningsnaden in functie van geslacht van de mantelzorger	93
Tabel 96: Ondersteuningsnaden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager	94
Tabel 97: Ondersteuningsnaden in functie van aard van de zorgvraag	95

Tabel 98: Volhoudtijd in functie van geslacht van de mantelzorger (%).....	96
Tabel 99: Volhoudtijd in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	97
Tabel 100: Volhoudtijd in functie van aard van de zorgvraag (%)	97
Tabel 101: Volhoudtijd in functie van de zorgzwaarte (%)	98
Tabel 102: Vrijtijdsactiviteiten bij de mantelzorgers (%)	99
Tabel 103: Gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	103
Tabel 104: Gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	104
Tabel 105: Gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag (%)	104
Tabel 106: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	105
Tabel 107: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	105
Tabel 108: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag (%)	106
Tabel 109: De actuele gezondheid in functie van de evolutie van de gezondheid sedert de coronaperiode (%)	106
Tabel 110: Slecht slapen door kopzorgen in functie van geslacht (%)	109
Tabel 111: Slecht slapen door kopzorgen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	110
Tabel 112: Slecht slapen door kopzorgen in functie van aard van de zorgvraag (%)	110
Tabel 113: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	111
Tabel 114: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van woonsituatie zorgvrager (%)	112
Tabel 115: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van aard van de zorgvraag (%)	112
Tabel 116: Verlies van zelfvertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	113
Tabel 117: Verlies van zelfvertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	114
Tabel 118: Verlies van zelfvertrouwen in functie van aard van de zorgvraag (%)	114
Tabel 119: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	115
Tabel 120: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	116
Tabel 121: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van aard van de zorgvraag (%)	116
Tabel 122: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	117
Tabel 123: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	118
Tabel 124: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van aard van de zorgvraag (%)	118
Tabel 125: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	119
Tabel 126: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	120
Tabel 127: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van aard van de zorgvraag (%)	120
Tabel 128: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	121
Tabel 129: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	122
Tabel 130: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van aard van de zorgvraag (%)	122
Tabel 131: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	123
Tabel 132: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	124
Tabel 133: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van aard van de zorgvraag (%)	124
Tabel 134: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	125

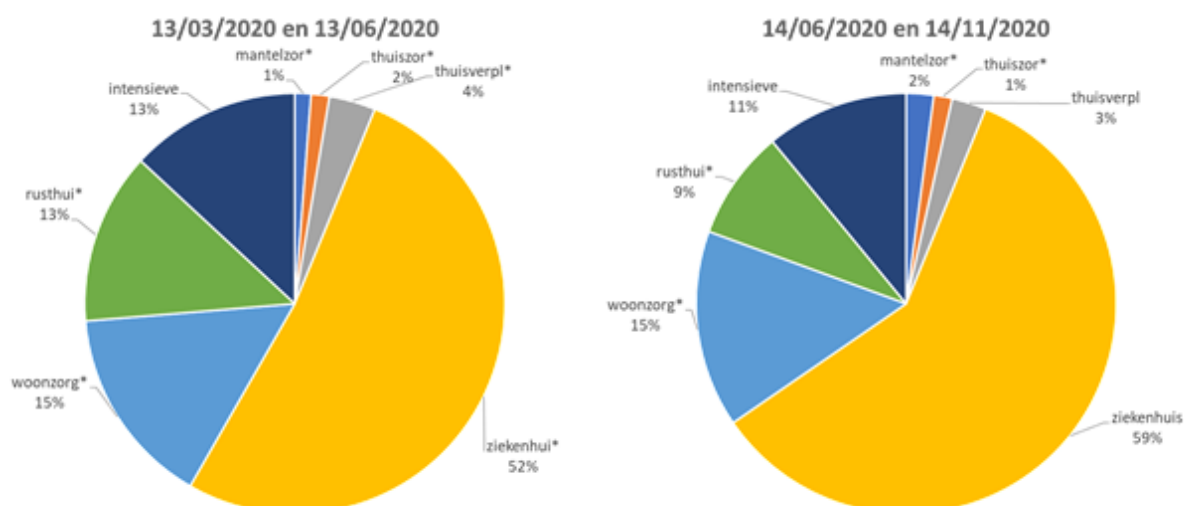
Tabel 135: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	126
Tabel 136: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van aard van de zorgvraag (%)	126
Tabel 137: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	127
Tabel 138: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	128
Tabel 139: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van aard van de zorgvraag (%)	128
Tabel 140: Het missen van mensen om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger (%) ...	129
Tabel 141: Het missen van mensen om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	130
Tabel 142: Het missen van mensen om zich heen in functie van aard van de zorgvraag (%)	130
Tabel 143: Zich in de steek gelaten voelen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	131
Tabel 144: Zich in de steek gelaten voelen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)	132
Tabel 145: Zich in de steek gelaten voelen in functie van aard van de zorgvraag (%)	132
Tabel 146: Tevredenheid over het leven in functie van geslacht van de mantelzorger (%)	133
Tabel 147: Tevredenheid over het leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%) ...	133
Tabel 148: Tevredenheid over het leven in functie van aard van de zorgvraag (%)	134

Inleiding

Mantelzorg is vaak onzichtbaar, maar tegelijk alomtegenwoordig. In Vlaanderen verlenen naar schatting meer dan 600.000 mensen een vorm van mantelzorg. Steunpunt Mantelzorg en de andere mantelzorgorganisaties stelden vanaf dag 1 vast dat de COVID-19-pandemie en de daarbij horende maatregelen mantelzorgers zwaar op de proef stelden. Bij Steunpunt Mantelzorg kwamen in de eerste golf drie keer meer telefoons en e-mails binnen dan normaal, met vele vragen en ook emotionele getuigenissen.

Het onderzoek van het onderzoekscentrum 360° Zorg en Welzijn van HOGENT en Steunpunt Mantelzorg is ontstaan vanuit de signalen op het terrein en de vragen die we ons daarbij stelden. Waren deze signalen slechts een top van de ijsberg? Wat met de grote groep mantelzorgers die we niet horen? Hoe kunnen we een ruim beeld schetsen van de situatie en beleving van mantelzorgers in deze coronaperiode?

Tijdens de coronaperiode bleef het in de media opmerkelijk stil rond de inzet van deze informele hulpverleners. Onderstaande figuur geeft een beeld van de mate waarin de term mantelzorg vermeld werd in de geschreven media. In verhouding tot andere vormen van zorgverlening is dit minimaal. Via het onderzoek beogen we een ruim en wetenschappelijk onderbouwd beeld te schetsen van de situatie en beleving van mantelzorgers tijdens de eerste golf van de COVID-19-pandemie.

Figuur 1: Gepubliceerde artikels per term in GoPress krantenarchief

De online vragenlijst werd midden mei tot eind mei verspreid via verschillende mantelzorgverenigingen, middenveldorganisaties, sociale media, websites, ... In totaal ontvingen we antwoorden van 691 mantelzorgers uit Vlaanderen. Grondige controle en datacleaning resulteerden in 651 volledig ingevulde vragenlijsten. Aangezien het om een online bevraging gaat, is het interessant om de deelnemers te vergelijken met de algemene populatie mantelzorgers in Vlaanderen. De deelnemers in deze dataset zijn vaker vrouw en wat ouder: er zijn verhoudingsgewijs minder personen jonger dan 45 jaar onder de deelnemers. De deelnemers zijn ook wat hoger opgeleid dan de algemene populatie mantelzorgers in Vlaanderen. Er is een ruime diversiteit in de aard van de aandoening van de zorgvrager: 32% van de mantelzorgers geeft aan dat de persoon voor wie ze zorgen een handicap heeft, bij 48% zijn er algemene beperkingen door ouderdom, 31% geeft aan dat de persoon voor wie ze zorgen geestelijke achteruitgang/dementie vertoont, bij 14% is er sprake van psychische problemen, bij 27% is er een chronische ziekte en bij 8% is er sprake van beperkingen door een acute ziekte of een ongeval. Er kunnen meerdere aandoeningen/oorzaken tegelijk van toepassing zijn.

De eerste resultaten van de bevraging werden eind juni voorgelegd aan de Taskforce Psychosociaal welzijn van de Vlaamse overheid. Ook in de ad hoc coronacommissie van het Vlaams Parlement op 6/7/2020 hadden we de kans om de resultaten te delen en aanbevelingen te formuleren. Ook in Wallonië was er interesse. Gedurende de zomerperiode verspreidden we de vertaalde online vragenlijst via asbl Aidants Proches met tevens een mooie respons, namelijk 390 volledig ingevulde vragenlijsten.

Dit rapport geeft een beeld van de verschillende deelresultaten met betrekking tot het takenpakket tijdens de eerste golf van de COVID-19-pandemie, de ontvangen steun, de beleving van zorgzwaarte en psychisch welbevinden. Bij de vragen die peilen naar de subjectieve beleving, presenteert het rapport ook de samenhang met drie kenmerken van de mantelzorgsituatie, namelijk het geslacht van de mantelzorger, de aard van de zorgvraag en de woonsituatie van de zorgvrager. Het databestand bevat een schat aan gegevens en wordt verder geanalyseerd. Verdere publicaties zullen dieper ingaan op andere deelaspecten, zoals de aanwezigheid van sociale steun en de krachtbronnen die mantelzorgers ervaren, evenals de balans tussen werk en zorg. Organisaties die een specifieke vraag wensen te onderzoeken of vragen hebben met betrekking tot dit rapport kunnen contact opnemen met het onderzoeksteam.

De coronaperiode zet het belang van mantelzorg als essentiële partner in onze gezondheidszorg nog meer in het licht. Dit rapport geeft een beeld van de beleving van mantelzorgers tijdens de eerste golf van de COVID-19-pandemie maar brengt tegelijkertijd verschillende elementen naar voor die ook los van de specifieke context van 2020 verdere aandacht vragen van het middenveld en het beleid. We hopen dat dit rapport een verdere stimulans kan geven om ondersteuning van mantelzorgers structureel te verankeren.

Deborah Lambotte

deborah.lambotte@hogent.be

Benedicte De Koker

benedicte.dekoker@hogent.be

Naomi De Bruyne

naomi.debruyne@steunpuntmantelzorg.be

Nico De Witte

nico.dewitte@hogent.be

1. Profiel mantelzorgers

651 Vlaamse mantelzorgers namen deel aan het onderzoek.

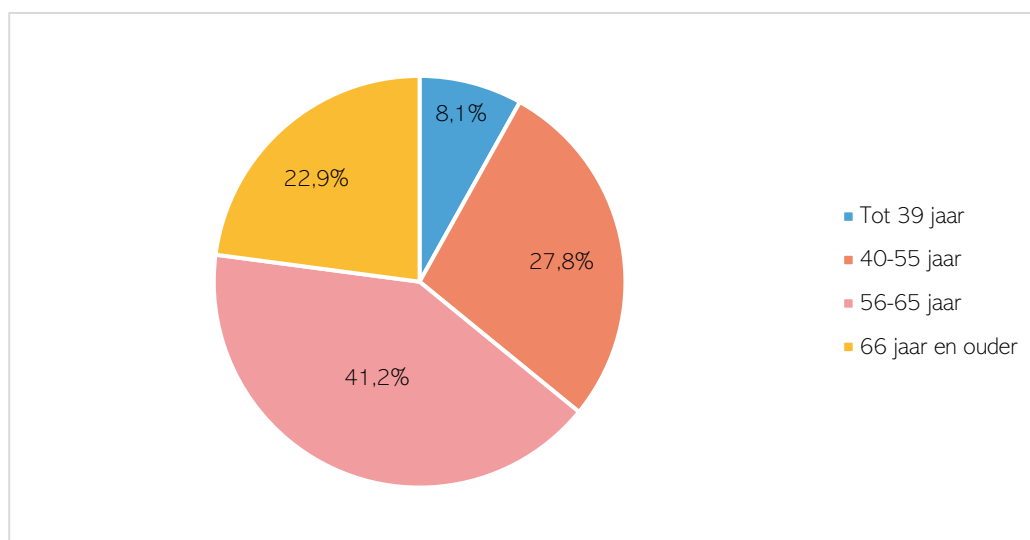
1.1. Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de mantelzorgers is 57,5 jaar. De jongste mantelzorger is 20 jaar, de oudste mantelzorger is 86 jaar.

Tabel 1: Leeftijd mantelzorgers

	Min.	Max.	Gemiddelde	St. dev.
Leeftijd	20	86	57,5	11,2

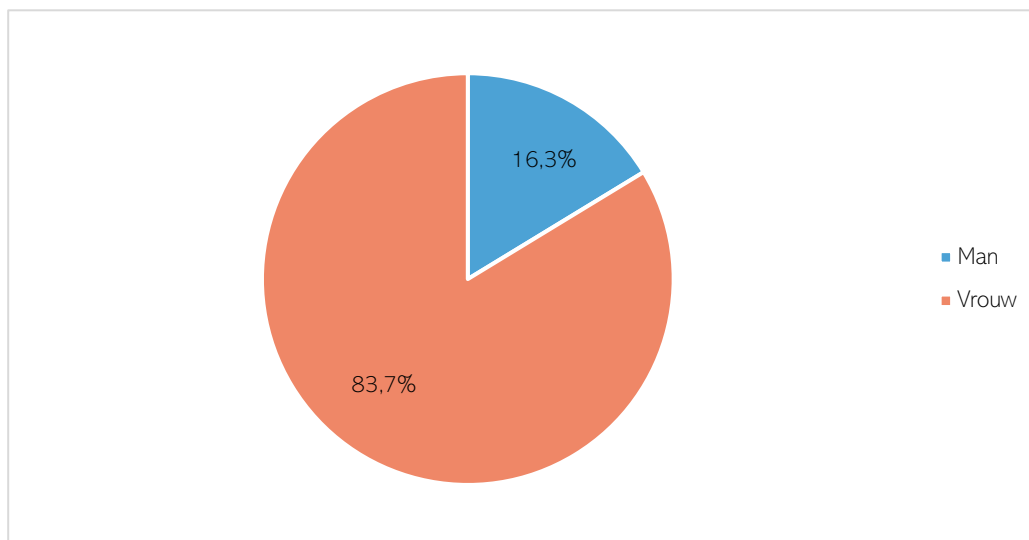
We maakten een opdeling in vier leeftijdsklassen: 20 tot 39 jaar, 40 tot 55 jaar, 56 tot 65 jaar en 66 jaar en ouder. Het merendeel van de mantelzorgers is tussen de 40 en de 55 jaar oud (41,2%). Daarnaast is 8,1% van de mantelzorgers maximaal 39 jaar, 27,8% is tussen de 40 en de 55 jaar en 22,9% is 66 jaar of ouder.

Figuur 2: Leeftijd van mantelzorgers volgens leeftijdsklasse

1.2. Geslacht

Van de deelnemende mantelzorgers is 16,3% man en 83,7% vrouw.

Figuur 3: Geslacht (%)

Wanneer we kijken naar de man-vrouwverhouding in de verschillende leeftijdsklassen, dan zien we dat naarmate de leeftijd toeneemt, het aandeel mannen ten opzichte van het aandeel vrouwen groter wordt. Onder de 20 tot 39-jarigen is 7,7% van het mannelijk geslacht en 92,3% van het vrouwelijke geslacht. 6,1% van de 40 tot 55-jarige mantelzorgers is man en 93,9% is vrouw. Onder de 56 tot 65-jarigen is 13,2% van het mannelijk geslacht en 86,8% van het vrouwelijk geslacht. Onder de 66-plussers is 37% mannen en 63% vrouw.

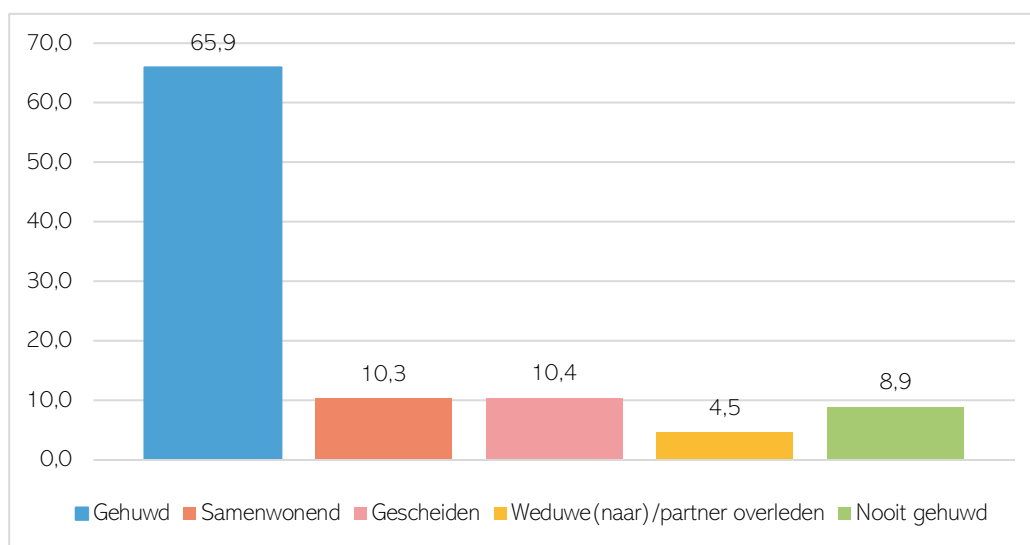
Tabel 2: Geslacht in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)

	20-39 jaar	40-55 jaar	56-65 jaar	> 66 jaar
Man	7,7	6,1	13,2	37,0
Vrouw	92,3	93,9	86,8	63,0

1.3. Burgerlijke staat

Bijna 66% van de mantelzorgers is gehuwd, 10,3% is samenwonend, 10,4% is gescheiden, 8,9% geeft aan nooit gehuwd te zijn en 4,5% verkeert in weduwstaat.

Figuur 4: Burgerlijke staat (%)

1.4. Samenwonen

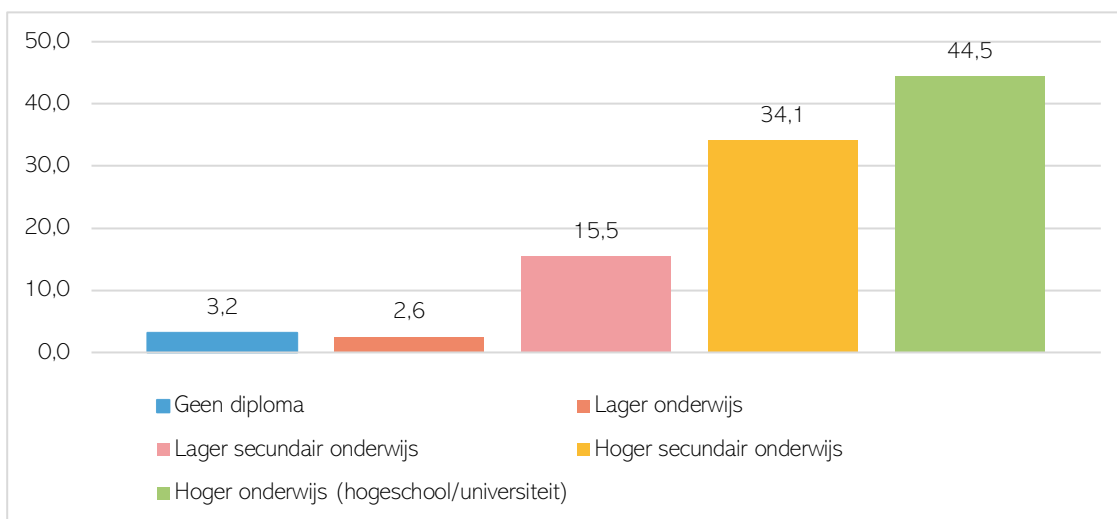
Bijna drie op de vier mantelzorgers woont samen met zijn of haar partner (74,5%). Daarnaast woont 33% van de mantelzorgers samen met kinderen of schoonkinderen, 9,5% woont samen met ouders of schoonouders, 1,8% met kleinkinderen en 0,3% met grootouders. 2,1% van de mantelzorgers geeft ook aan samen te wonen met een ander familielid (bv. met broers/zussen, neven/nichten) en 1,1% woont samen met een buurman/-vrouw of vriend(in). 12,6% van de mantelzorgers woont alleen.

Tabel 3: Samenwonen (%)

Partner	74,4
Kind(eren) of schoonkind(eren)	33,0
Ouder(s) of schoonouder(s)	9,6
Kleinkind(eren)	1,8
Grootouder(s)	0,3
Ander familielid	2,2
Niet familielid	1,1
Alleen	12,6

1.5. Opleiding

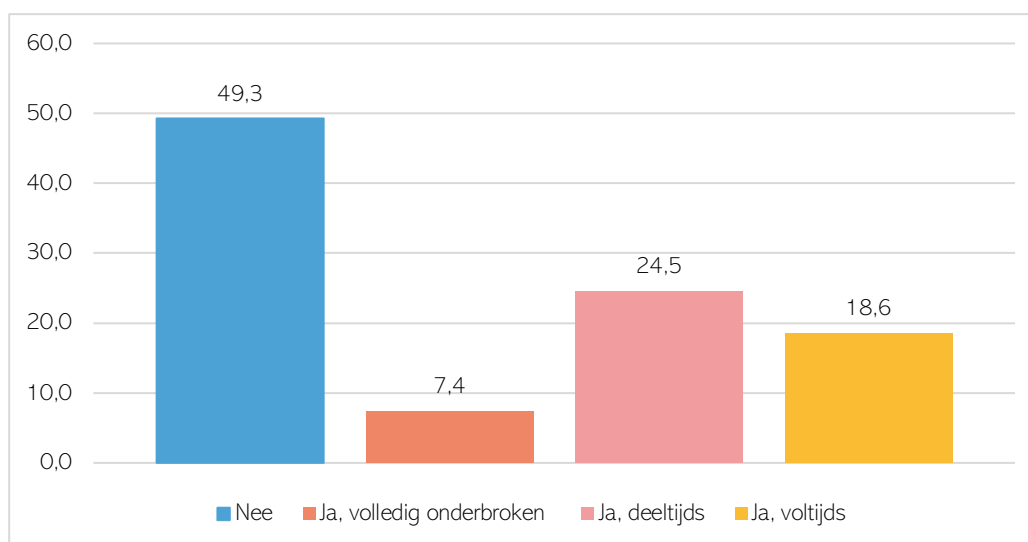
44,5% van de mantelzorgers is hoger opgeleid (hogeschool/universiteit) en 34,1% beschikt over een diploma hoger secundair onderwijs. 15,5% van de mantelzorgers heeft een diploma lager secundair onderwijs, 2,6% heeft een diploma lager onderwijs en 3,2% geeft aan over geen diploma te beschikken.

Figuur 5: Opleiding (%)

1.6. Werksituatie

Aan de deelnemers werd gevraagd of zij op het moment waarop ze de online enquête invulden betaald werk hadden. Bijna de helft van de mantelzorgers heeft op dat ogenblik geen betaald werk (49,3%). 24,5% werkt deeltijds en 18,6% werkt voltijds. 7,4% van de mantelzorgers heeft betaald werk maar is op het moment van de enquête volledig onderbroken (bv. door technische werkloosheid, ouderschapsverlof, loopbaanonderbreking).

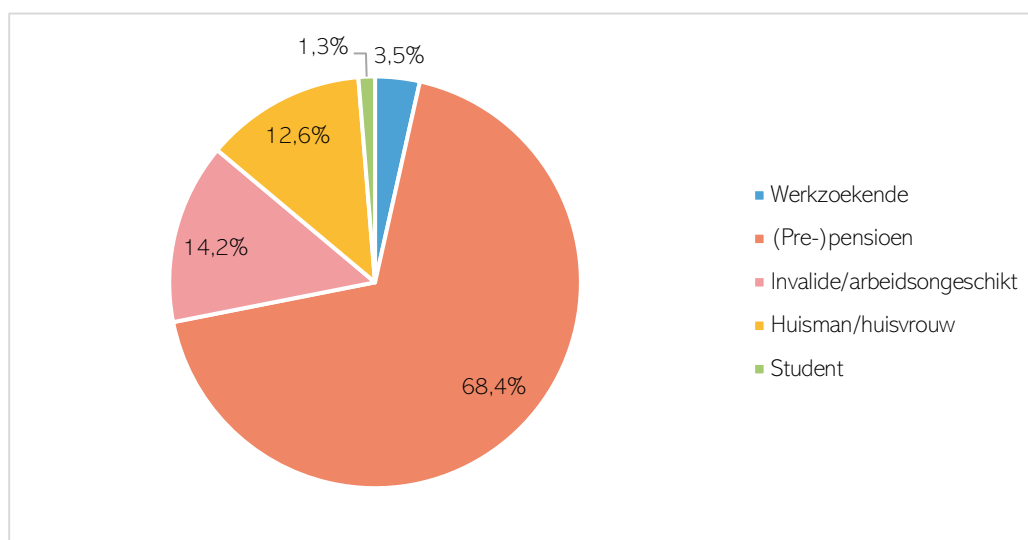
Figuur 6: Betaald werk (%)

Onder de 20 tot 39-jarigen werkt 41,2% deeltijds en 33,3% voltijds. 23,5% van de 20 tot 39-jarigen heeft geen betaald werk. 2% van de 20 tot 39-jarigen heeft betaald werk maar is volledig onderbroken. Onder de 40 tot 55-jarigen heeft 16,8% geen betaald werk, 41,9% heeft deeltijds werk en 27,9% heeft voltijds werk. 13,4% van de 40 tot 55-jarigen heeft betaald werk maar is volledig onderbroken. Onder de 56 tot 65-jarigen heeft 47,7% geen betaald werk, 23,5% werkt deeltijds en 20,1% werkt voltijds. 8,7% van de 56 tot 65-jarigen heeft betaald werk maar is volledig onderbroken. Alle deelnemende 66-plussers hebben geen betaald werk.

Tabel 4: Werksituatie in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)

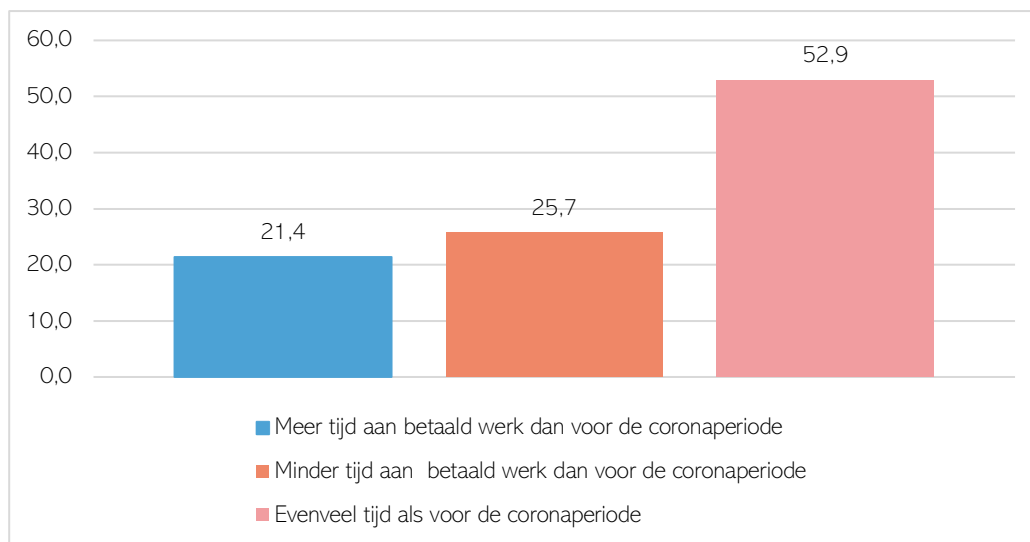
	Nee	Ja, deeltijds	Ja, voltijds	Ja, volledig onderbroken
20-39 jaar	23,5	41,2	33,3	2,0
40-55 jaar	16,8	41,9	27,9	13,4
56-65 jaar	47,7	23,5	20,1	8,7
66 jaar en ouder	100,0	0,0	0,0	0,0

Van de mantelzorgers die aangeven geen betaald werk te hebben, is het merendeel op pensioen of op prepensioen (68,4%). Verder is 14,2% arbeidsongeschikt, 12,6% is huisman- of vrouw, 3,5% is werkzoekende en 1,3% is student.

Figuur 7: Statuut van de mantelzorgers die geen betaald werk heeft (%)

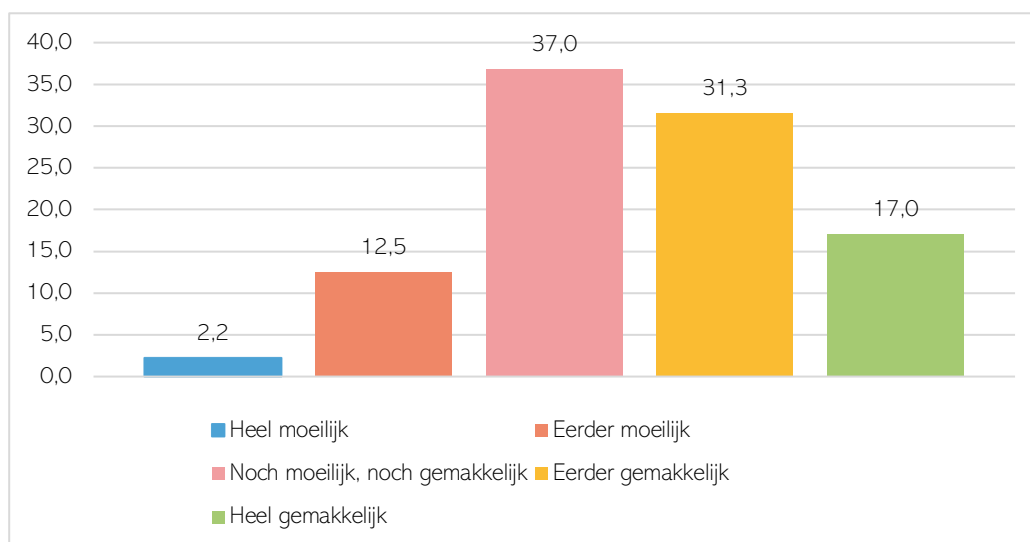
We vroegen aan de deelnemers met betaald werk welke invloed de coronaperiode heeft op hun werksituatie. Meer dan de helft van deze mantelzorgers spendeert evenveel tijd aan hun betaald werk als voor de start van de coronaperiode (52,9%). Daarnaast spendeert 25,7% van de werkende mantelzorgers minder tijd aan hun betaald werk. 21,4% van de werkende mantelzorgers spendeert op het moment van de bevraging meer tijd aan hun betaald werk.

Figuur 8: Verandering werksituatie in relatie tot de coronaperiode (%)

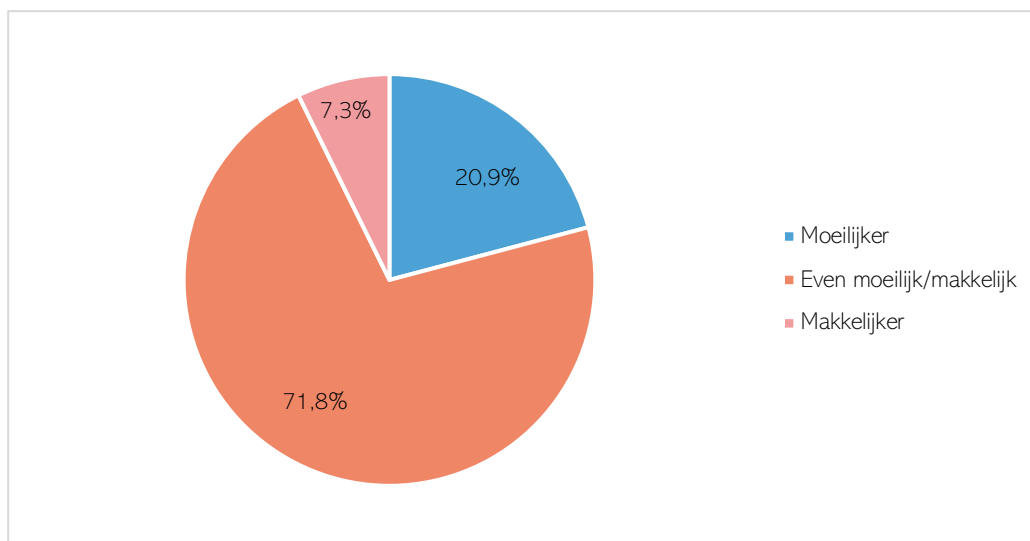
1.7. Inkomen

Het merendeel van de mantelzorgers geeft aan dat ze voor de coronaperiode het noch moeilijk, noch makkelijk hadden om rond te komen met het totale huishoudinkomen (37%). 31,3% van de mantelzorgers komt eerder makkelijk rond en 17% komt heel makkelijk rond. Daarnaast komt 12,5% van de mantelzorgers eerder moeilijk rond en 2,2% heel moeilijk rond.

Figuur 9: Rondkomen met het totale huishoudinkomen voor de coronaperiode (%)

71,8% van de mantelzorgers geeft aan even moeilijk/makkelijk rond te komen met het totale huishoudinkomen tijdens de coronaperiode. 20,9% van de mantelzorgers geeft aan moeilijker rond te komen en 7,3% komt makkelijker rond.

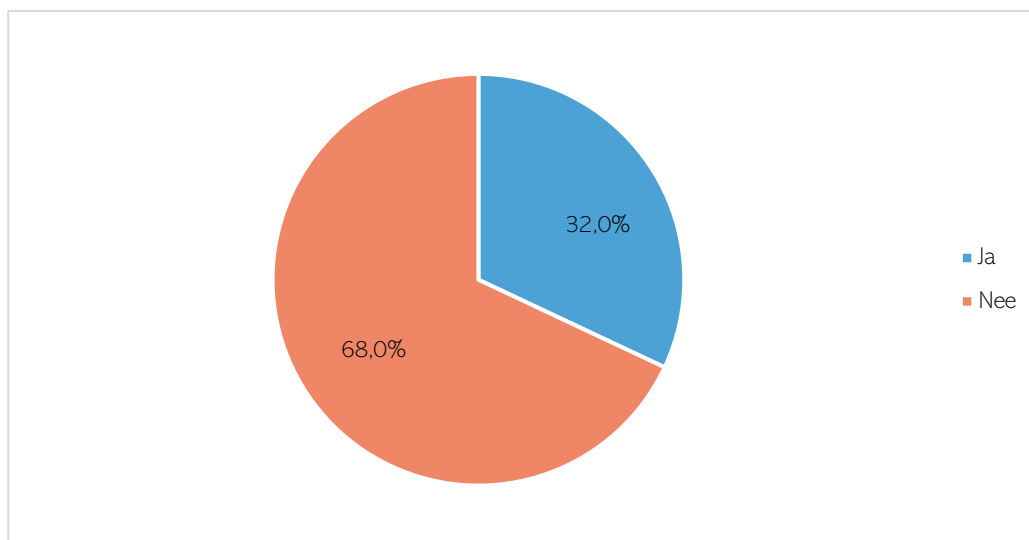

Figuur 10: Rondkomen met het totale huishoudinkomen tijdens de coronaperiode (%)

2. Mantelzorgsituatie

2.1. Mantelzorg aan meerdere personen

Aan de deelnemers werd gevraagd of zij voor één dan wel voor meerdere personen zorg dragen. 32% van de deelnemers geeft aan mantelzorger te zijn voor meerdere personen.

Figuur 11: Mantelzorg aan meerdere personen (%)

Bij zij die aangeven mantelzorger te zijn voor meerdere personen komt de combinatie zorgen voor partner en ouder(s)/schoonouder(s) het meest voor, gevolgd door de combinatie zorgen voor ouder(s)/schoonouder(s) en een ander familielid en de combinatie zorgen voor partner en voor een kind.

De volgende resultaten gaan over de relatie met de zorgvrager voor wie de mantelzorger het meeste zorgt.

2.2. Relatie met de zorgvrager

Bijna de helft van de mantelzorgers draagt zorg voor een ouder/schoonouder (47,8%) en 1 op 4 draagt zorg voor zijn of haar partner (25,3%). Daarnaast is 14,3% mantelzorger voor een kind/schoonkind, 2,5% voor een grootouder, 2% voor een broer/zus, 0,5% voor een kleinkind en 3,1% voor een ander familielid (bv. neef/nicht). 2,9% geeft aan mantelzorger te zijn voor een vriend/kennis en 1,7% is mantelzorger voor een buur/iemand uit de wijk.

Tabel 5: Relatie met de zorgvrager (%)

Man/vrouw, partner	25,3
Kind/schoonkind	14,3
Kleinkind	0,5
Broer/zus	2,0
Ouder/schoonouder	47,8
Grootouder	2,5
Ander familielid	3,1
Vriend/kennis	2,9
Buur/iemand uit de wijk	1,7

Relatie met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger

Mannelijke mantelzorgers dragen vaker zorg voor hun partner dan vrouwelijke mantelzorgers, namelijk 46,2% van de mannelijke mantelzorgers draagt zorg voor hun partner tegenover 21,1% van de vrouwelijke mantelzorgers. Ook zijn de mannelijke mantelzorgers vaker mantelzorger voor een ander familielid (4,7%) en voor een buur/iemand uit de wijk (3,8%) dan de vrouwelijke mantelzorgers (2,8%; 1,3%). Daarentegen zorgen de vrouwelijke mantelzorgers vaker voor een kind/schoonkind (16%) en voor een ouder/schoonouder (50,6%) dan de mannelijke mantelzorgers (5,7%; 34%).

Tabel 6: Relatie met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Man	Vrouw
Man/vrouw, partner	46,2	21,1
Kind/schoonkind	5,7	16,0
Kleinkind	0,0	0,6
Broer/zus	1,9	2,0
Ouder/schoonouder	34,0	50,6
Grootouder	0,9	2,8
Ander familielid	4,7	2,8
Vriend/kennis	2,8	2,9
Buur/iemand uit de wijk	3,8	1,3

Mantelzorgduur

We vroegen aan de deelnemers hoe lang zij voor hun naaste met een zorg- of ondersteuningsnood zorgden. De duur schommelt tussen 0 jaar en 54 jaar. Gemiddeld dragen de mantelzorgers 9,7 jaar voor de zorgvrager. Opmerkelijk is ook dat 3% van de mantelzorgers sinds 2020 mantelzorger is voor de zorgvrager.

Tabel 7: Mantelzorgduur

	Min.	Max.	Gemiddelde	St. dev.
Mantelzorgduur	0	54	9,7	9,0

2.3. Aard van de zorgvraag

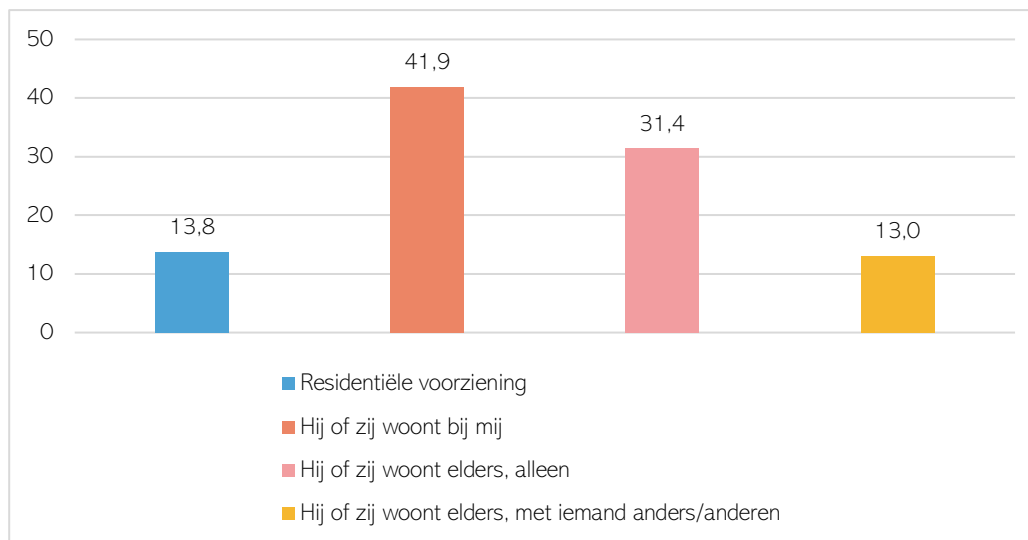
Voor bijna de helft van de mantelzorgers heeft de zorgvrager algemene beperkingen door ouderdom (47,8%). Daarnaast is de hulpbehoefte voor 31,9% veroorzaakt door een handicap, 31,3% door (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 27,8% door een chronische ziekte, 14% door psychische problemen en 7,6% door een acute ziekte of een ongeval. Deelnemers konden meerdere antwoorden aangeven.

Tabel 8: Aard van de zorgvraag (%)

Algemene beperkingen door ouderdom	47,8
Een handicap	31,9
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	31,3
Een chronische ziekte	27,8
Psychische problemen	14,0
Een acute ziekte of ongeval	7,6

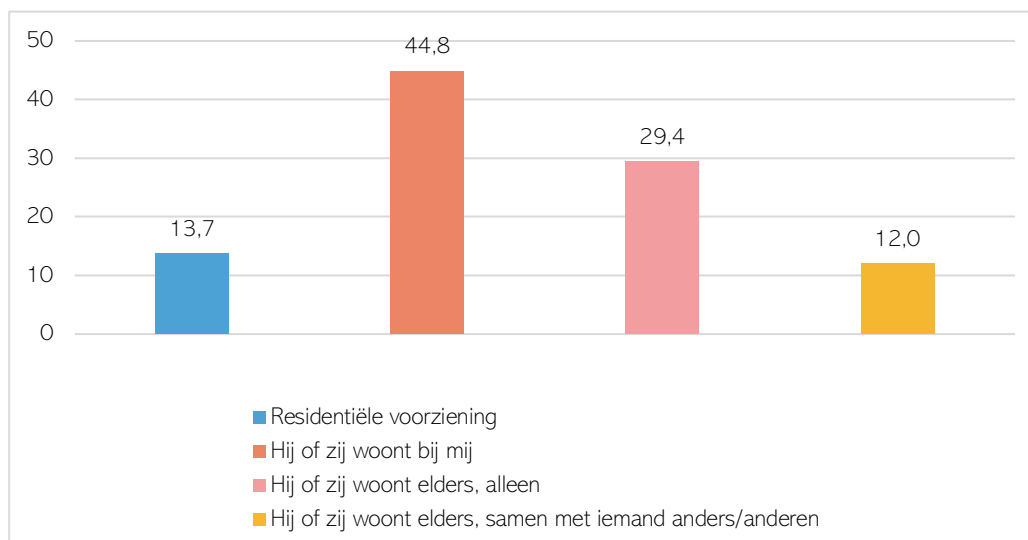
2.4. Woonsituatie van de zorgvrager

De meeste zorgvragers woonden voor de coronaperiode bij hun mantelzorger (41,9%). In iets minder dan één derde van de gevallen woont de zorgvrager alleen (31,4%) en bij 13% van de mantelzorgers woont de zorgvrager met iemand anders/anderen. Bij 13,8% van de mantelzorgers verblijft de zorgvrager in een residentiële voorziening.

Figuur 12: Woonsituatie van de zorgvrager voor de coronaperiode (%)

Bevragen we de woonsituatie tijdens de coronaperiode dan zien we quasi geen verschillen voor wat betreft het percentage zorgvragers dat in een residentiële voorziening verblijft. We zien wel een stijging van het aantal zorgvragers die bij de mantelzorger woont (+2,9%) en een daling van 1% bij zij die aangeven dat de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont en een daling van 2% bij zij die aangeven dat de zorgvrager alleen woont.

Figuur 13: Woonsituatie van de zorgvrager sedert de coronaperiode (%)

Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger

50% van de mannelijke mantelzorgers woont samen met de zorgvrager. Bij de vrouwelijke mantelzorgers is dit minder, namelijk 43,7% . Daarnaast woont de zorgvrager bij de mannelijke mantelzorgers in 22,6% van de gevallen in een residentiële voorziening. Dit is slechts 12% bij de vrouwelijke mantelzorgers. Bij de mannelijke mantelzorgers woont de zorgvrager voor 18,9% alleen en 8,5% met iemand anders/anderen. Bij de vrouwelijke mantelzorgers woont de zorgvrager voor 31,5% alleen en 12,7% met iemand anders/anderen.

Tabel 9: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Residentiële voorziening	Inwonend bij mantelzorger	Elders, alleen	Elders, met anderen
Man	22,6	50,0	18,9	8,5
Vrouw	12,0	43,7	31,5	12,7

Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van leeftijd van de mantelzorger

Bij zo goed als alle leeftijdsgroepen woont de zorgvrager het vaakst in. Bij iets meer dan de helft van de 20 tot 39-jarige mantelzorgers (51,9%) en van de oudere mantelzorgers (66+) (54,8%) woont de zorgvrager samen met de mantelzorger. Dit geldt voor 45,3% van de mantelzorgers tussen de 40 en 55 jaar en 37,1% van de mantelzorgers tussen de 56 en 65 jaar. De zorgvrager woont alleen voor 21,2% van de 20 tot 39-jarige mantelzorgers, 26,8% van de 40 tot 55-jarige mantelzorgers, 37,1% van de 56 tot 65-jarige mantelzorgers en 21,2% van de oudere mantelzorgers. Bij 2 op de 10 oudere mantelzorgers verblijft de zorgvrager in een residentiële voorziening (20,5%). Bij 2 op de 10 mantelzorgers tussen de 20 en 39 jaar woont de zorgvrager samen met iemand anders/anderen (21,2%).

Tabel 10: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van leeftijd van de mantelzorger (%)

	Residentiële voorziening	Inwonend bij mantelzorger	Elders, alleen	Elders, met anderen
20-39 jaar	5,8	51,9	21,2	21,2
40-55 jaar	8,9	45,3	26,8	19,0
56-65 jaar	14,8	37,1	37,5	10,6
66 jaar en ouder	20,5	54,8	21,2	3,4

Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van relatie met de zorgvrager

Wanneer de zorgvrager partner of kind is, dan woont deze het vaakst in bij de mantelzorger. Slechts 6,1% van de partners woont in een residentiële voorziening. Voor kinderen is dit 5,4%. Voor alle andere zorgvragers stellen we vast dat die het meest alleen wonen. Wanneer de zorgvrager kleinkind is, dan woont deze ofwel in ofwel samen met iemand anders/anderen (dit betreft evenwel zeer kleine aantallen). Als men zorgt voor een vriend/kennis is dit in bijna drie kwart van de gevallen een persoon die alleen woont.

Tabel 11: Huidige woonsituatie van de zorgvrager in functie van de relatie met de zorgvrager (%)

	Partner	(Schoon) kind	Kleinkind	Broer/zus	(Schoon) ouder	Groot ouder	Ander familielid	Vriend/kennis	Buur
Residentiële voorziening	6,1	5,4	0,0	23,1	18,7	18,8	25,0	10,5	27,3
Inwonend bij mantelzorger	89,7	76,3	50,0	23,1	19,4	12,5	15,0	15,8	0,0
Elders, alleen	3,0	12,9	0,0	46,2	42,6	43,8	45,0	73,7	54,5
Elders, met anderen	1,2	5,4	50,0	7,7	19,4	25,0	15,0	0,0	18,2

2.5. Reistijd naar de zorgvrager

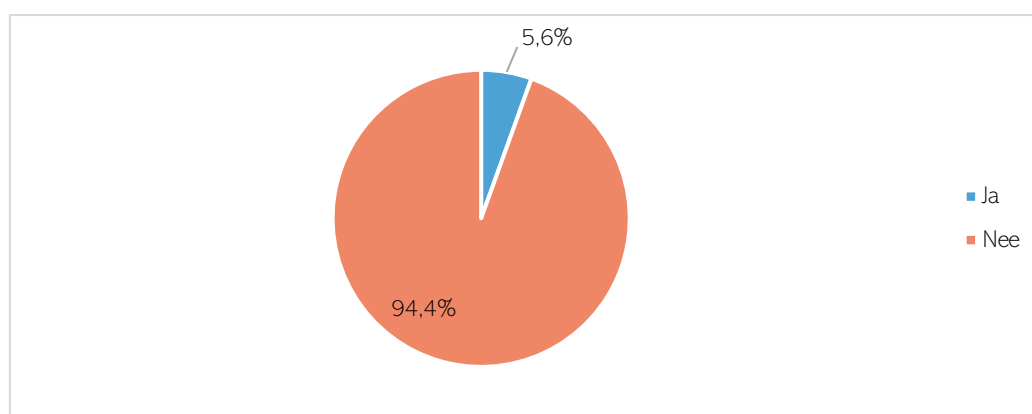
We vroegen de mantelzorgers die niet samenwonen met de zorgvrager naar de tijd die zij nodig hadden om hun zorgvrager te bereiken tijdens de lockdown. De gemiddelde reisduur die mantelzorgers nodig hebben om de zorgvrager te bereiken, is 16,2 minuten. Het minimum aantal minuten is 0 en het maximum is 90.

Tabel 12: Reistijd naar de zorgvrager

	Min.	Max.	Gemiddelde	St. dev.
Reistijd	0	90	16,19	14,561

Problemen bij het zich verplaatsen naar de zorgvrager

De deelnemers konden aangeven in welke mate ze problemen ondervonden bij het zich verplaatsten naar de zorgvrager. 5,6% van de mantelzorgers geeft aan problemen te ondervinden bij het zich verplaatsen naar de zorgvrager.

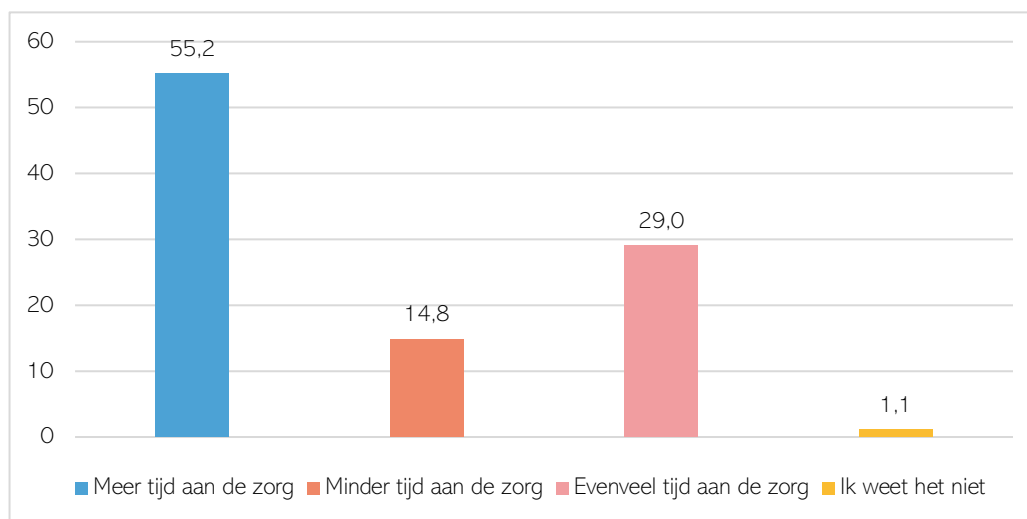

Figuur 14: Problemen bij het verplaatsen (%)

Problemen die werden aangehaald zijn files, problemen met het openbaar vervoer (bv. minder bussen tijdens de lockdown, slechte verbinding), het verbod op niet-essentiële verplaatsingen en geen chauffeur hebben om zich te kunnen verplaatsen.

2.6. Tijdbesteding aan mantelzorg

Meer dan de helft van de mantelzorgers geeft aan nu meer tijd aan de zorg te besteden dan voor de coronaperiode (55,2%). Bijna 15% van de mantelzorgers stelt evenveel tijd te besteden aan de zorg als voor de coronaperiode en 29% besteedt er minder tijd aan dan voor de coronaperiode.

Figuur 15: Tijdbesteding aan mantelzorg sinds coronaperiode (%)

Tijdbesteding aan mantelzorg in functie van geslacht van de mantelzorger

Vrouwelijke mantelzorgers (58,3%) geven vaker aan dat zij sinds de coronaperiode meer tijd aan de mantelzorg besteden dan de mannelijke mantelzorgers (39,6%).

Tabel 13: Tijdbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Meer tijd aan de zorg	Minder tijd aan de zorg	Evenveel tijd aan de zorg	Ik weet het niet
Man	39,6	20,8	37,7	1,9
Vrouw	58,3	13,7	27,1	0,9

Tijdbesteding aan mantelzorg in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

65,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, geeft aan sinds de coronaperiode meer tijd te besteden aan mantelzorg. Ook voor meer dan helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont (56,5%) en van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont (57,7%) is de tijdbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode toegenomen. Voor 66,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, is de mantelzorg sinds de coronaperiode afgenomen.

Tabel 14: Tijdbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Meer tijd aan de zorg	Minder tijd aan de zorg	Evenveel tijd aan de zorg	Ik weet het niet
Residentiële voorziening	16,9	66,3	15,7	1,1
Inwonend bij mantelzorger	65,3	1,0	33,0	0,7
Elders, alleen	56,5	11,0	30,9	1,6
Elders, met anderen	57,7	16,7	24,4	1,3

Tijdsbesteding aan mantelzorg in functie van aard van de zorgvraag

Bekijken we tabel 15, dan zien we dat de tijd besteed aan mantelzorg toegenomen is voor alle oorzaken van de zorgvraag. Zo is de tijdsinvestering sinds de coronaperiode toegenomen voor 62,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap, 56,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 63,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen, 54,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom, 65,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 48,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Tabel 15: Tijdsbesteding aan mantelzorg sinds de coronaperiode in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Meer tijd aan de zorg	Minder tijd aan de zorg	Evenveel tijd aan de zorg	Ik weet het niet
Handicap	62,3	7,7	30,0	0,0
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	56,2	21,2	21,7	1,0
Psychische problemen	63,7	4,4	31,9	0,0
Algemene beperkingen door ouderdom	54,8	19,0	24,5	1,6
Acute ziekte of ongeval	65,3	12,2	18,4	4,1
Chronische ziekte	48,9	11,7	36,7	,8

2.7. Type geboden ondersteuning

We gingen na welk type ondersteuning mantelzorgers de zorgvragers bieden. Hiertoe legden we hen een 12-tal taken en ondersteuningsmogelijkheden voor. Onderstaande tabel geeft met dalende percentages weer welke steun op het moment van de bevraging geboden wordt en ook welke steun mantelzorgers stopte te verlenen naar aanleiding van de coronaperiode. De meeste voorkomende ondersteuning is emotionele steun (94,4%), huishoudelijke hulp (82,6%), administratieve hulp (81,8%), planning van de zorg (80,1%) en vervoer (76,5%). Ongeveer twee derde van de mantelzorgers plannen het dagelijkse leven van de zorgvrager (68,1%) of helpen met zinvolle dagbesteding (66,8%). Iets meer dan de helft doet toezicht (55,1%) of voert verpleegkundige zorgen uit (bv. wondzorg) (51,1%) en iets minder dan de helft geeft persoonlijke zorg (48,8%). Opvallend is ook dat meer dan 1 op de 3 mantelzorgers toezicht houdt gedurende de nacht (35,2%). Tenslotte zien we nog dat 8,8% van de mantelzorgers ondersteuning biedt bij schooltaken en 7,2% bij andere taken (bv. huisdierenverzorging).

Tijdens de coronaperiode stopte 9,7% van de mantelzorgers met het helpen met zinvolle dagbesteding en 8,2% stopte met het plannen van het dagelijkse leven van de zorgvrager.

Tabel 16: Type geboden steun (%)

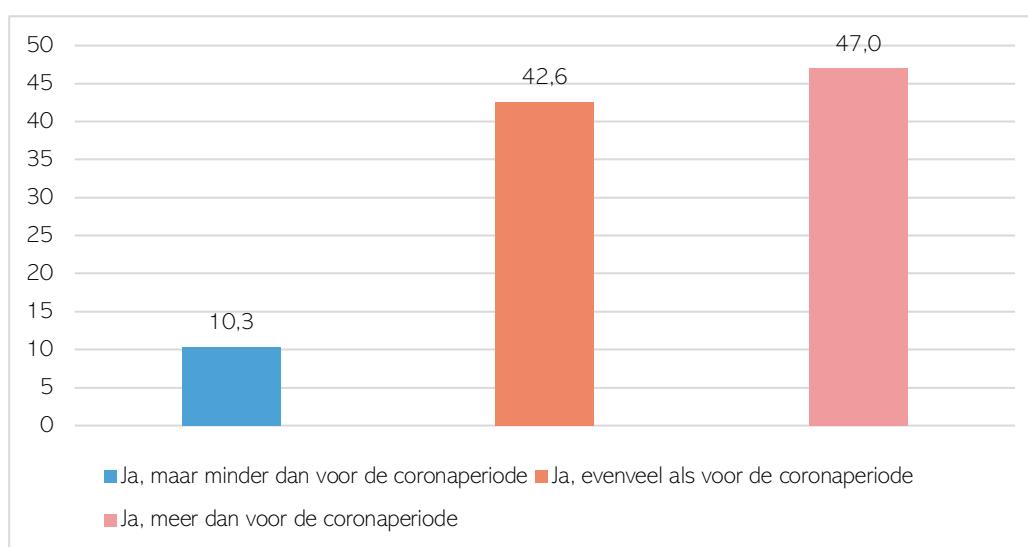
	Biedt tijdens de coronaperiode dit type hulp	Gestopt met dit type hulp sedert de coronaperiode
Emotionele steun	94,4	2,5
Huishoudelijke hulp	82,6	3,5
Administratieve hulp	81,8	2,2
Planning zorg	80,1	3,9
Vervoer	76,5	8,2
Plannen dagelijks leven	68,1	4,8
Zinvolle dagbesteding	66,8	9,7
Toeziht dag	55,1	3,3
Verpleegkundige zorg	51,1	2,3
Persoonlijke zorg	48,8	3,1
Toeziht nacht	35,2	1,7
Ondersteuning schooltaken	8,8	0,2
Andere	7,2	0,5

2.8. Evolutie ondersteuningstaken in functie van de coronaperiode

In tabel 16 stelden we de ondersteuningstaken vast die de mantelzorgers voor hun rekening nemen. We kunnen ons echter voorstellen dat sedert de coronaperiode en de daarmee gepaard gaande maatregelen, er een evolutie zit in de zorg- en ondersteuningstaken die zij uitvoeren. Vandaar dat we de vraag stelden in welke mate ze dergelijke taken uitvoeren en dit in vergelijking met voor de coronaperiode. In onderstaande analyses gaat het dus over die mantelzorgers die de ondersteuningstaak tijdens het moment van de bevraging uitvoeren.

Hulp emotionele steun

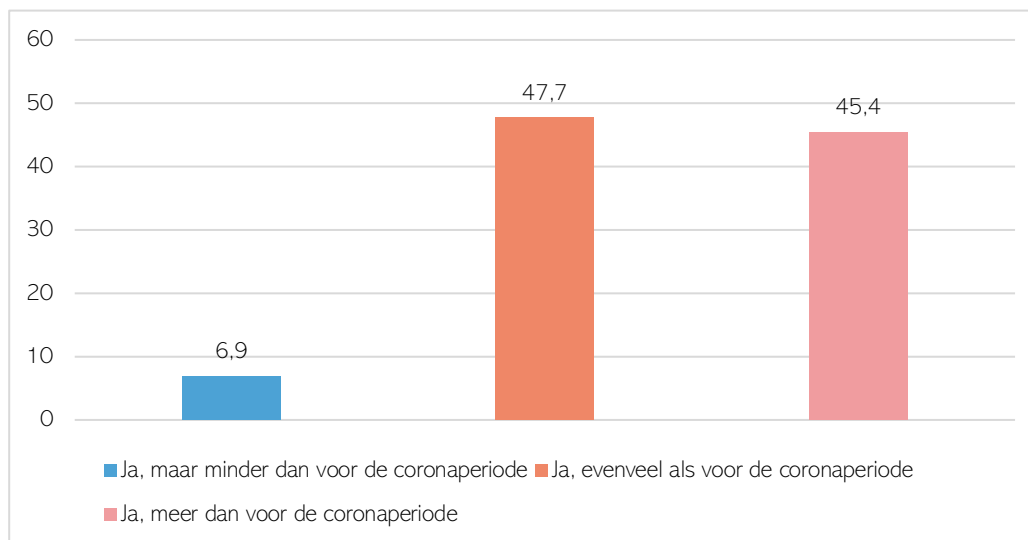
Emotionele steun is de meest voorkomende vorm van ondersteuning die mantelzorgers aan de zorgvrager bieden (zie tabel 16). Bovendien zien we, uit onderstaande tabel, dat hoewel dit voor 42,6% van de mantelzorgers gelijk gebleven is, de geboden emotionele steun in 47% van de gevallen is toegenomen. 10,3% van de mantelzorgers biedt minder emotionele hulp in vergelijking met voor de coronaperiode.

Figuur 16: Evolutie emotionele steun in functie van de coronaperiode (%)

Huishoudelijke hulp

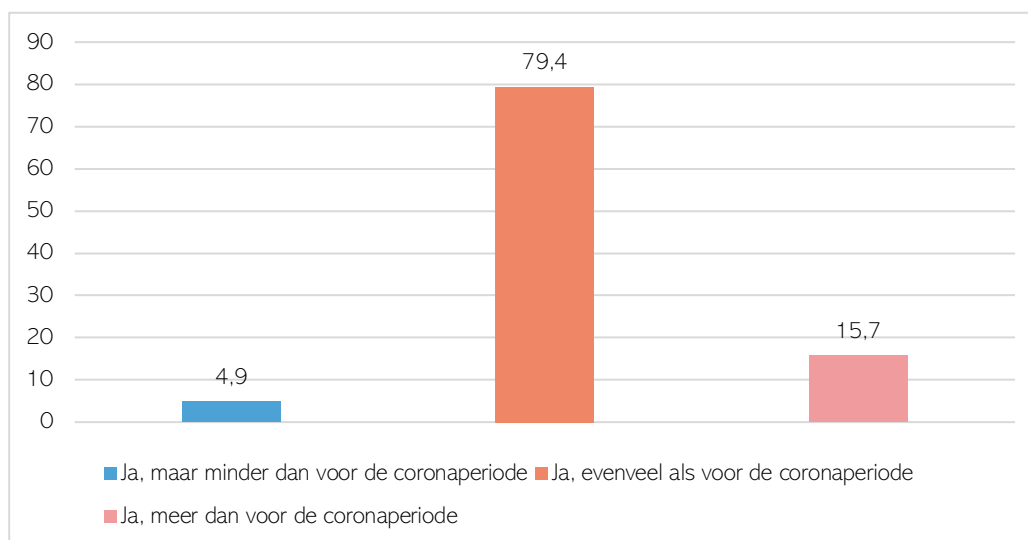
Voor wat betreft huishoudelijke hulp, die op de tweede plaats staat in de taken die mantelzorgers uitvoeren (zie tabel 16), zien we dat 47,7% van de mantelzorgers aangeven dat de geboden huishoudelijke hulp aan de zorgvrager hetzelfde is gebleven. 45,4% van de mantelzorgers geeft echter aan dat ze meer huishoudelijke hulp bieden dan voor de start van de coronaperiode.

Figuur 17: Evolutie emotionele steun in functie van de coronaperiode (%)

Hulp administratie en financiën

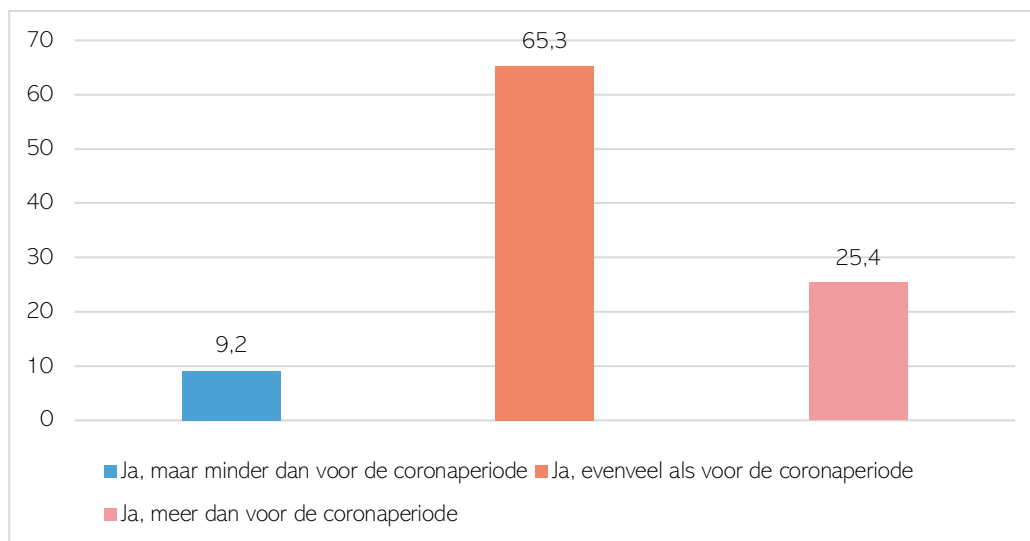
Hulp met betrekking tot administratie en financiën blijkt een belangrijke taak die mantelzorgers vervullen, aangezien ze op de derde plaats staat in tabel 16. De administratieve hulp en hulp voor financiën blijkt bij 15,7% van de mantelzorgers te zijn toegenomen. Het grootste aandeel mantelzorgers vindt dat deze hulp gelijk gebleven is (79,4%).

Figuur 18: Evolutie hulp administratie en financiën in functie van de coronaperiode (%)

Hulp planning en coördinatie van zorg

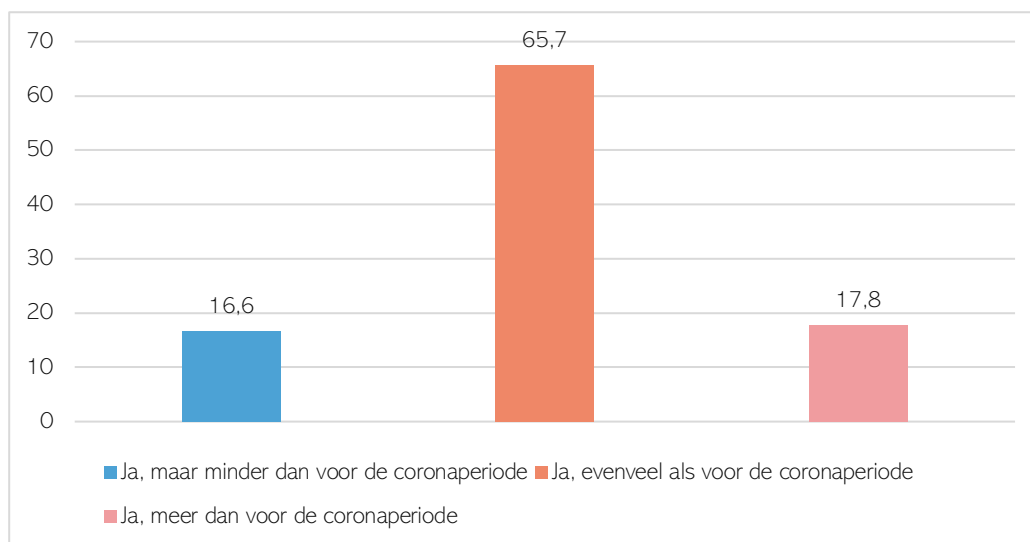
Het plannen van de zorg staat qua frequentie op de vierde plaats (zie tabel 16). Waar 2 op de 3 mantelzorgers aangeven dat deze taak qua intensiteit gelijk gebleven is (65,3%), zien we dat bij meer dan een kwart deze zorg is toegenomen (25,4%).

Figuur 19: Evolutie hulp bij planning en coördinatie van de zorg in functie van de coronaperiode (%)

Hulp vervoer

Hulp met betrekking tot vervoer behoort in de top vijf van taken die mantelzorgers uitvoeren (zie tabel 16). Bekijken we in onderstaande figuur de evolutie, dan zien we dat in 17,8% van de gevallen deze taak vaker wordt opgenomen in vergelijking met voor de coronaperiode. Voor 65,7% van de mantelzorgers is de hulp die ze geven bij vervoer hetzelfde gebleven en bij 16,6% is dit verminderd.

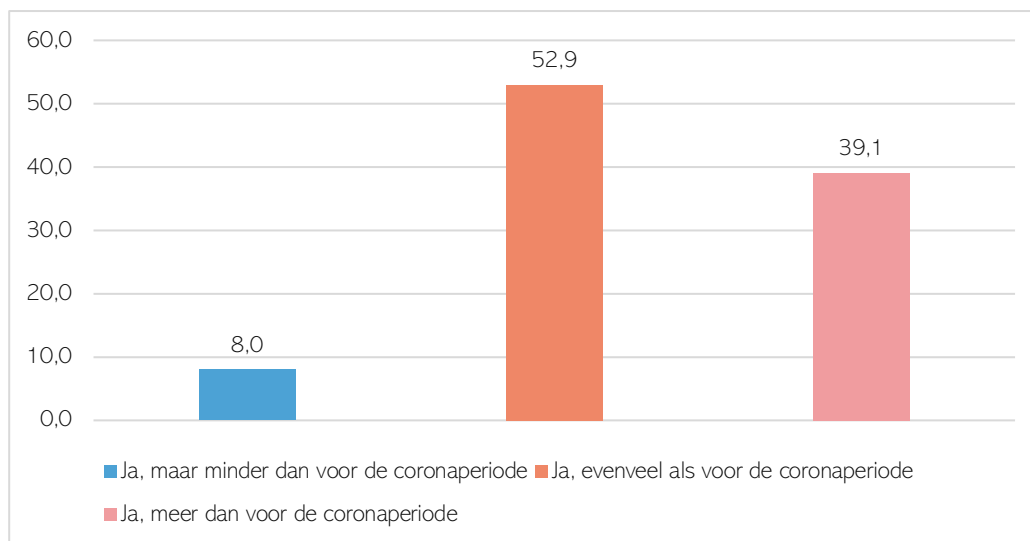

Figuur 20: Evolutie hulp met betrekking tot vervoer in functie van de coronaperiode (%)

Hulp plannen dagelijks leven

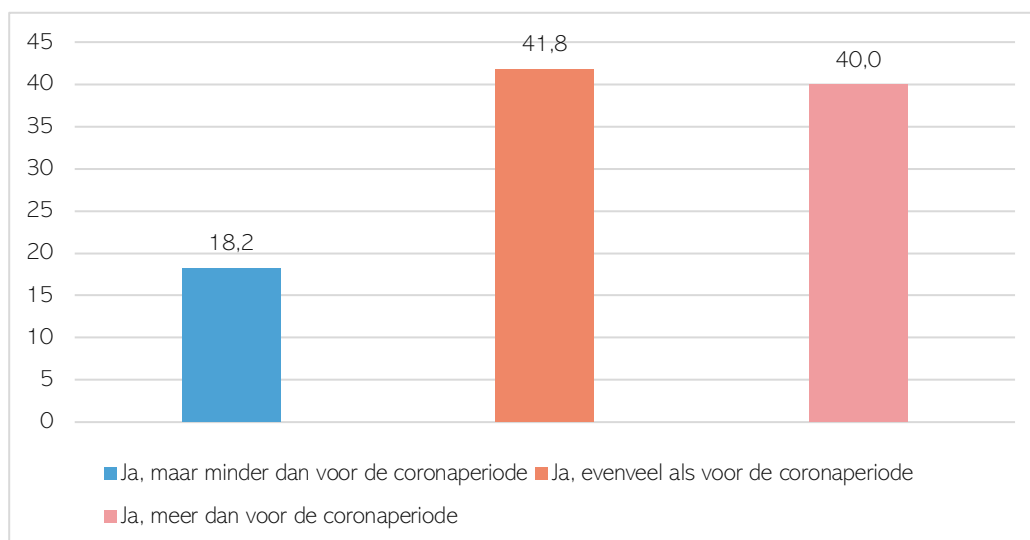
Iets meer dan 68% van de mantelzorgers geeft aan dat ze hulp bieden bij het plannen van het dagelijks leven (zie tabel 16). We stellen vast, op basis van figuur 21, dat dit bij ongeveer 4 op de 10 mantelzorgers toegenomen is (39,1%) en bij iets meer dan de helft gelijk gebleven is (52,9%).

Figuur 21: Evolutie hulp plannen dagelijks leven in functie van de coronaperiode (%)

Zinnvolle dagbesteding

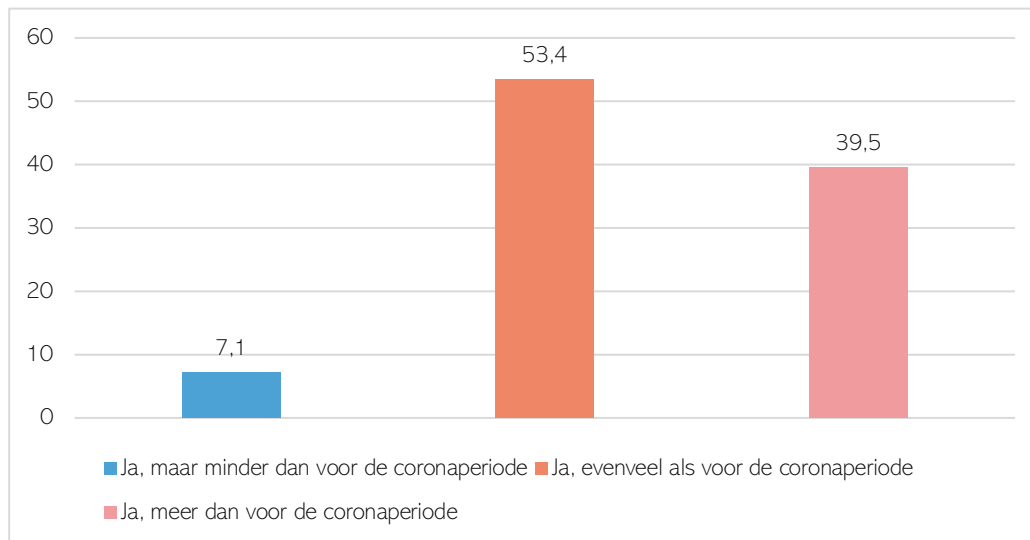
2 op de 3 mantelzorgers biedt hulp aan de zorgvrager bij zinnvolle dagbesteding of ontspanning (zie tabel 16). Bij 40% van de mantelzorgers is deze hulp tijdens de coronaperiode toegenomen en een ongeveer even groot percentage is de mening toegedaan dat deze hulp gelijk gebleven is ten opzichte van voor de coronaperiode. 18,2% van de mantelzorgers biedt minder hulp bij zinnvolle dagbesteding of ontspanning in vergelijking met voor de coronaperiode.

Figuur 22: Evolutie hulp met betrekking tot zinnvolle dagbesteding in functie van de coronaperiode (%)

Hulp toezicht overdag

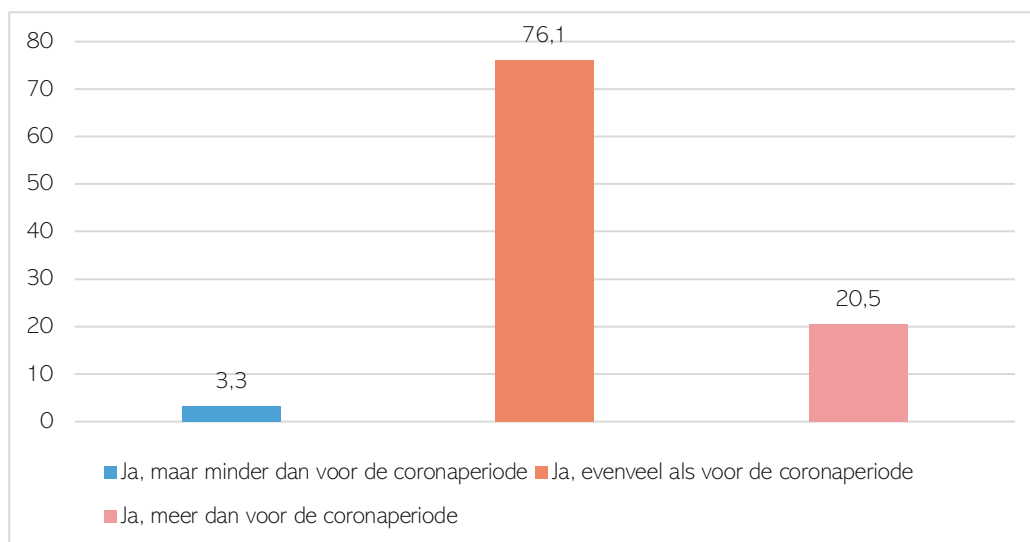
Toezicht gedurende de dag wordt door 55,1% van de mantelzorgers tijdens de coronaperiode uitgevoerd (zie tabel 16). In onderstaande figuur valt af te lezen dat deze taak voor iets meer dan de helft van de mantelzorgers onveranderd blijft in vergelijking met voor de coronaperiode. Bijna 4 op de 10 mantelzorgers geeft aan dat dit toezicht toegenomen is (39,5%).

Figuur 23: Evolutie toezicht overdag in functie van de coronaperiode (%)

Hulp verpleegkundige zorg

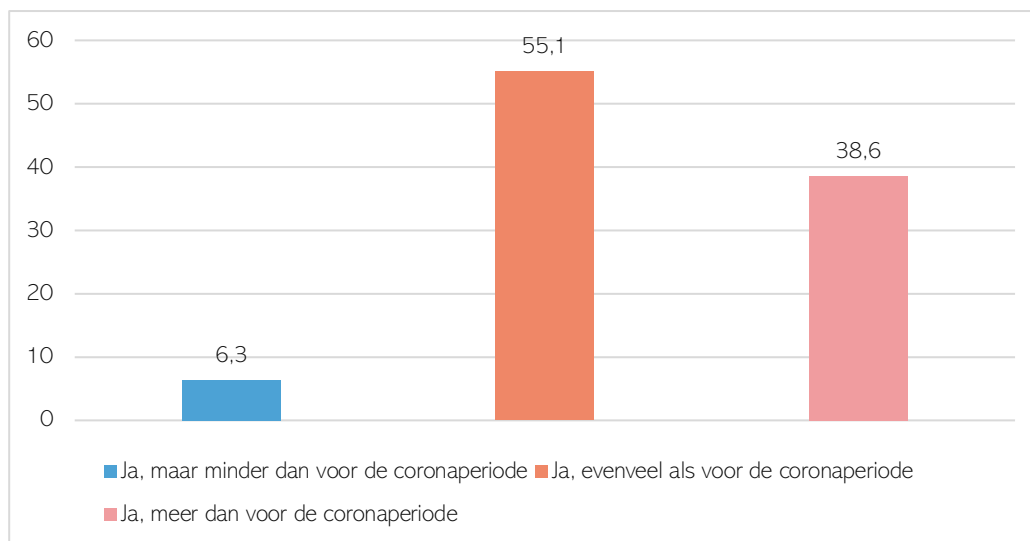
Iets meer dan de helft van de mantelzorgers geeft aan verpleegkundige zorg op zich te nemen (51,1%) (zie tabel 16). We zien tijdens de coronaperiode een toename van deze zorg in 20,5% van de gevallen. In driekwart van de gevallen is de intensiteit van deze zorg gelijk gebleven (76,1%).

Figuur 24: Evolutie verpleegkundige hulp in functie van de coronaperiode (%)

Hulp persoonlijke zorg

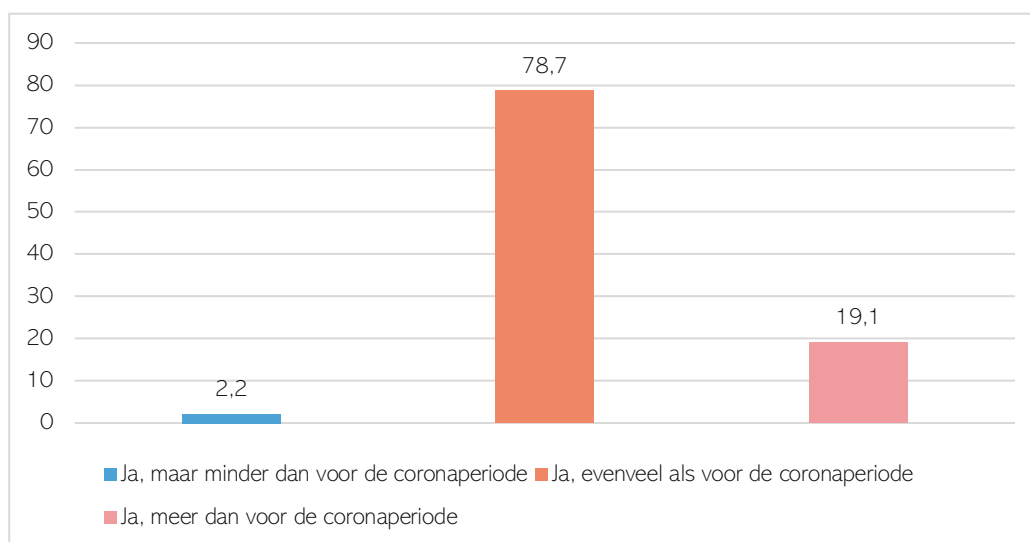
Persoonlijke zorg wordt door bijna 5 op de 10 mantelzorgers opgenomen op het moment van de bevraging (zie tabel 16). We zien dat deze taak tijdens de coronaperiode voor 55,1% van de mantelzorgers gelijk gebleven is en bij 38,6% toegenomen is.

Figuur 25: Evolutie persoonlijke verzorging in functie van de coronaperiode (%)

Hulp toezicht 's nachts

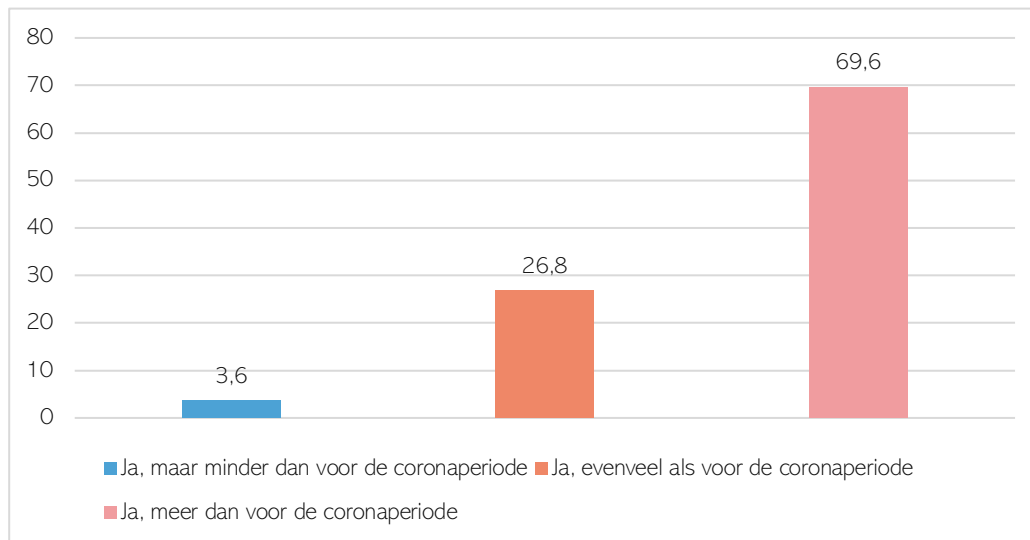
Exact 35,2% van de mantelzorgers geven aan in te staan voor toezicht 's nachts (zie tabel 16). Voor ruim 78,7% onder hen is deze hulp, in vergelijking met voor de coronaperiode, gelijk gebleven. In bijna 1 op 5 van de gevallen is dit toezicht toegenomen (19,1%).

Figuur 26: Evolutie toezicht 's nachts in functie van de coronaperiode (%)

Hulp ondersteuning schooltaken

Het ondersteunen van schooltaken kwam niet vaak voor in de reeks van mantelzorgtaken (zie tabel 16). Dat hoeft ons niet te verwonderen als we kijken naar het profiel van de deelnemers. We zien echter wel dat deze taak veel meer uitgevoerd wordt dan voor de coronaperiode (69,6%). Voor 26,8% van de mantelzorgers is deze hulp hetzelfde gebleven.

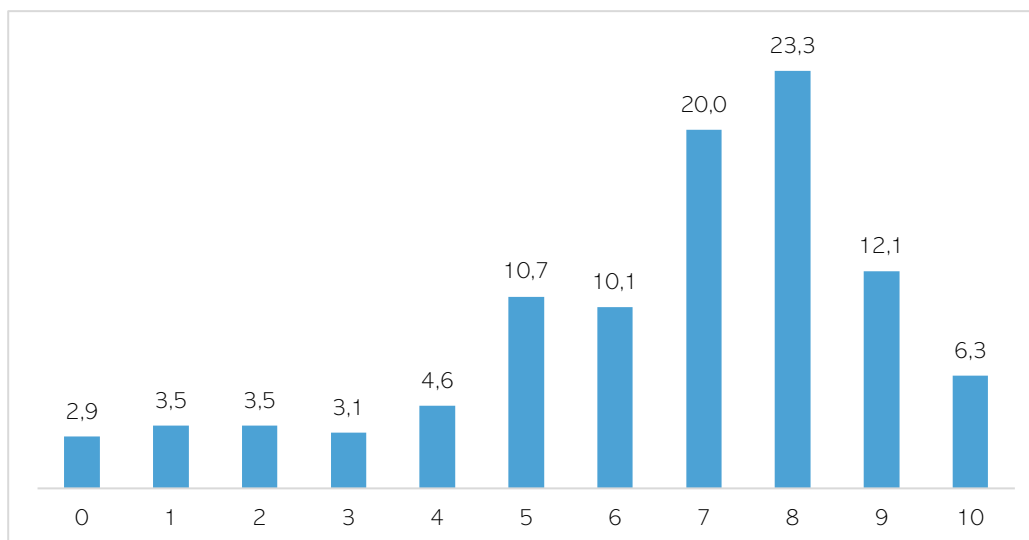

Figuur 27: Evolutie ondersteuning schooltaken in functie van de coronaperiode (%)

Bekijken we de ondersteuningstaken als geheel, dan zien we dat bijna 65% van de mantelzorgers aangeeft dat hun takenpakket toegenomen is. 35,6% van de mantelzorgers geeft geen toename van de verschillende taken aan.

3. Zorgzwaarte

Het zorg dragen voor een naaste kan voor mantelzorgers belastend zijn. We vroegen aan de mantelzorgers om aan te geven hoe zwaar ze deze zorg ervoeren. Er kon een score gegeven worden van 0 (= niet zwaar) tot 10 (= zeer zwaar). Bekijken we figuur 28, dan zien we dat de scores die wijzen op een lagere ervaren zorgzwaarte heel wat minder voorkomen dan deze die wijzen op een zwaarder ervaren zorgzwaarte, met uitzondering van de score 10, waarbij een extreem zware zorg ervaren wordt.

Figuur 28: Zorgzwaarte (0-10)

Als we op basis van deze resultaten de gemiddelde score berekenen, komen we op een gemiddelde zorgzwaarte uit van 6,5 (stand. dev. = 2,4).

Zorgzwaarte in functie van geslacht van de mantelzorger

De vrouwelijke mantelzorgers geven gemiddeld een score van 6,6 op 10 voor zorgzwaarte, de mannelijke mantelzorgers een score van 6,1 op 10. We merken wel een grotere standaarddeviatie bij de mannelijke mantelzorgers wat er op wijst dat de spreiding bij de perceptie van de zorgzwaarte iets groter is bij deze groep.

Tabel 17: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (0-10)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
Man	6,1	2,7
Vrouw	6,6	2,4

Zorgzwaarte in functie van leeftijd van de mantelzorger

In onderstaande tabel bekijken we de zorgzwaarte in functie van de leeftijd van mantelzorgers. We zien dat de laagste score in zorgzwaarte terug te vinden is bij de populatie 66 jaar en ouder, hoewel we hier ook moeten wijzen op de hogere standaarddeviatie.

Tabel 18: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van leeftijd (0-10)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
20 - 39 jaar	6,8	2,0
40 - 55 jaar	7,0	2,2
56 - 65 jaar	6,6	2,5
66 jaar en ouder	5,8	2,7

Zorgzwaarte in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

De mantelzorgers met een inwonende zorgvrager geven de hoogste score op vlak van zorgzwaarte, namelijk een gemiddelde score van 7,5 op 10 voor zorgzwaarte. Tegelijk heeft deze groep de laagste standaarddeviatie wat wijst op een kleinere spreiding bij de perceptie van de zorgzwaarte. De mantelzorgers waarvan de zorgvrager verblijft in een residentiële voorziening geven gemiddeld een score van 4,8 op 10 voor zorgzwaarte. Voor de mantelzorgers van zorgvragers die alleen wonen is de gemiddelde zorgzwaarte 5,8 op 10 en voor de mantelzorgers van zorgvragers die met iemand anders/anderen wonen 6,4 op 10.

Tabel 19: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (0-10)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
Residentiële voorziening	4,8	3,0
Inwonend bij mantelzorger	7,5	1,8
Elders, allen	5,8	2,4
Elders, met anderen	6,4	2,3

Zorgzwaarte in functie van de relatie met de zorgvrager

Onderstaande tabel toont de zorgzwaarte in functie van de persoon waar men zorg voor draagt. We stellen de hoogste score vast bij het zorg dragen voor een kind, gevolgd door het zorg dagen voor de partner.

Tabel 20: Ervaren zorgzwaarte bij de mantelzorger in functie van de relatie met de zorgvrager (0-10)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
Man/vrouw, partner	6,9	2,2
Kind/schoonkind	7,8	1,7
Kleinkind	*	*
Broer/zus	6,5	1,8
Ouder/schoonouder	6,2	2,5
Grootouder	6,1	1,4
Ander familielid	4,2	2,5
Vriend/kennis	5,8	3,1
Buur/iemand uit de wijk	4,2	3,1

* Minder dan 10 mantelzorgers hebben deze vraag beantwoord.

Zorgzwaarte in functie van aard van de zorgvraag

In onderstaande tabel bekijken we de zorgzwaarte in functie van de aard van de zorgvraag. We zien dat de laagste score in zorgzwaarte terug te vinden is bij de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom. De hoogste score in zorgzwaarte is terug te vinden bij de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en met psychische problemen.

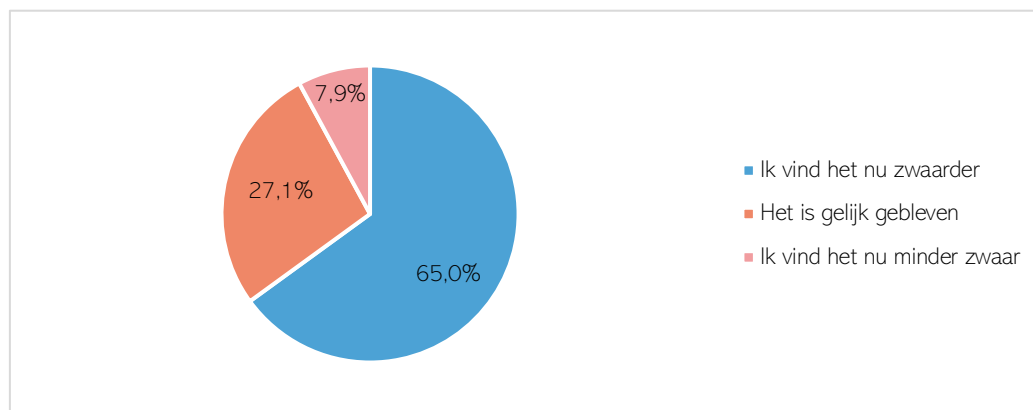
Tabel 21: Zorgzwaarte in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
Handicap	7,3	2,1
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	6,7	2,4
Psychische problemen	7,0	2,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	6,2	2,5
Acute ziekte of ongeval	6,8	2,1
Chronische ziekte	6,6	2,4

3.1. Evolutie van de zorgbelasting sedert de coronaperiode

Om op een andere manier een inschatting te maken wat betreft de zorgzwaarte en ook om na te gaan in welke mate deze geëvolueerd is sedert de coronaperiode, vroegen we aan de deelnemers in welke mate ze de indruk hadden dat de zorgbelasting veranderd was.

Ongeveer 8% van de mantelzorgers ervaart de zorg als minder zwaar in vergelijking met voor de coronaperiode. Voor iets meer dan 1 op 4 van de mantelzorgers is de zorg gelijk gebleven (27,1%), maar voor 65% van de mantelzorgers is de ervaren zorgbelasting toegenomen.

Figuur 29: Evolutie in zorgbelasting sedert de coronaperiode (%)

Evolutie in zorgbelasting in functie van geslacht van de mantelzorger

Bijna 7 op de 10 vrouwelijke mantelzorgers vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode zwaarder (68,5%). Dit percentage is 47,6% voor de mannelijke mantelzorgers. Voor 13,3% van de mannelijke mantelzorgers en voor 6,9% van de vrouwelijke mantelzorgers is de mantelzorg tijdens de coronaperiode minder zwaar.

Figuur 30: Evolutie in zorgbelasting in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Het is nu zwaarder	Het is gelijk gebleven	Het is nu minder zwaar
Man	47,6	39,0	13,3
Vrouw	68,5	24,7	6,9

Evolutie in zorgbelasting in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Bijna drie vierde van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode zwaarder (74%). 43,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode zwaarder en 34,1% vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode minder zwaar. 63,5% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 61,5% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont, vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode zwaarder.

Figuur 31: Evolutie in zorgbelasting in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Het is nu zwaarder	Het is gelijk gebleven	Het is nu minder zwaar
Residentiële voorziening	43,2	22,7	34,1
Inwonend bij mantelzorger	74,0	24,0	2,1
Elders, alleen	63,5	31,7	4,8
Elders, met anderen	61,5	30,8	7,7

Evolutie in zorgbelasting in functie van aard van de zorgvraag

De ervaren zorgbelasting is tijdens de coronaperiode voor alle categorieën van zorgvraag bij minstens 6 op de 10 mantelzorgers toegenomen. 74,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen, 71,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en 70,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval vindt de mantelzorg tijdens de coronaperiode zwaarder. Dit geldt voor 66,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 65,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom en 62,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Figuur 32: Evolutie in zorgbelasting in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Het is nu zwaarder	Het is gelijk gebleven	Het is nu minder zwaar
Handicap	71,8	25,2	2,9
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	66,8	20,8	12,4
Psychische problemen	74,7	20,9	4,4
Algemene beperkingen door ouderdom	65,6	23,1	11,4
Acute ziekte of ongeval	70,8	25,0	4,2
Chronische ziekte	62,1	32,8	5,1

Evolutie in zorgbelasting in functie van de zorgzwaarte

Wanneer we de score zorgzwaarte analyseren in functie van de perceptie dat de zorgbelasting sedert de coronaperiode veranderd is, zien we onderstaande resultaten. Mantelzorgers die aangeven dat de zorg nu zwaarder is dan voor de coronaperiode geven de hoogste score voor wat betreft de zorgzwaarte. Bovendien rapporteert deze groep ook de laagste standaarddeviatie, wat erop wijst dat de scores dichter in de buurt liggen van de gemiddelde score zorgzwaarte dan bij de andere groepen.

Tabel 22: Relatie tussen ervaren verandering in zorgbelasting sedert de coronaperiode en de actuele score zorgzwaarte (0-10)

	Zorgzwaarte	Stand. dev.
Ik vind het nu zwaarder	7,5	1,9
Het is gelijk gebleven	5,1	2,4
Ik vind het nu minder zwaar	3,6	2,3

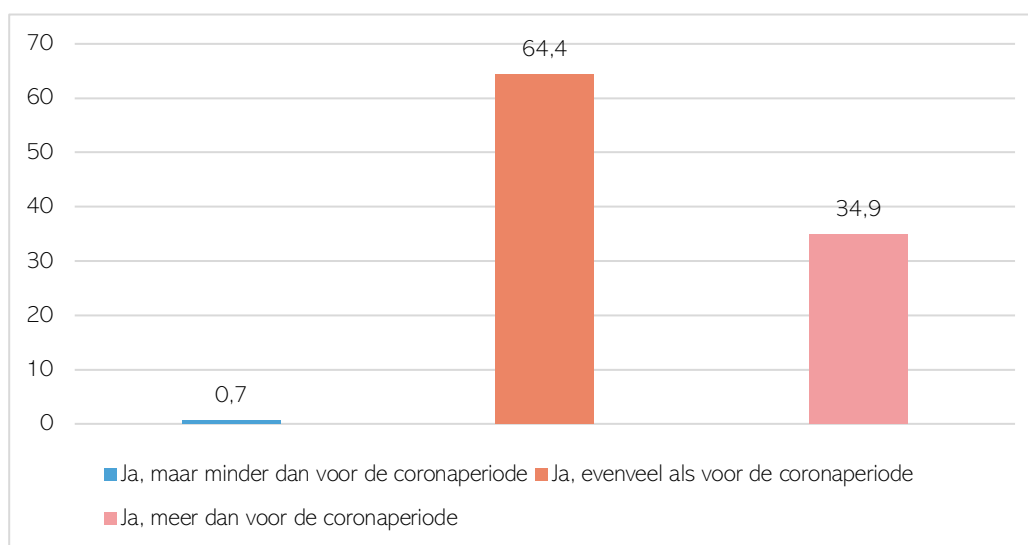
4. Situatie zorgvrager

We gingen na in welke situatie de zorgvrager zich bevond tijdens de coronaperiode en welke ervaringen hiermee gepaard gaan bij de mantelzorgers.

4.1. Problemen met het geheugen

63,7% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode geheugenproblemen heeft.

Bij deze mantelzorgers is het voorkomen van geheugenproblemen in meer dan 1 op de 3 gevallen toegenomen in vergelijking met voor de coronaperiode (34,9%). Voor 64,4% van de mantelzorgers is dit gelijk gebleven. 34,9% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager meer dan voor de coronaperiode problemen heeft met het geheugen.

Figuur 33: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager (%)

Problemen met het geheugen in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer vrouwelijke mantelzorgers (36,9%) dan mannelijke mantelzorgers (24,6%) ervaren een toename van geheugenproblemen bij de zorgvrager sinds de start van de coronaperiode.

Tabel 23: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	1,4	73,9	24,6
Vrouw	0,6	62,5	36,9

Problemen met het geheugen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Voor 46,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager verblijft in een residentiële voorziening, heeft de zorgvrager meer dan voor de coronaperiode problemen met het geheugen. Dit percentage is 32,5% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, 35,7% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 24,5% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 24: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	1,3	52,0	46,7
Inwonend bij mantelzorger	0,0	67,5	32,5
Elders, alleen	1,7	62,6	35,7
Elders, met anderen	0,0	75,5	24,5

Problemen met het geheugen in functie van aard van de zorgvraag

37,5% de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval geeft aan dat de zorgvrager meer dan voor de coronaperiode problemen heeft met het geheugen. Ook voor 32,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft de zorgvrager meer dan voor de coronaperiode problemen met het geheugen. De meest uitgesproken toename van geheugenproblemen worden gerapporteerd door mantelzorgers van personen met reeds bestaande geestelijke achteruitgang/dementie en ouderdomsproblemen.

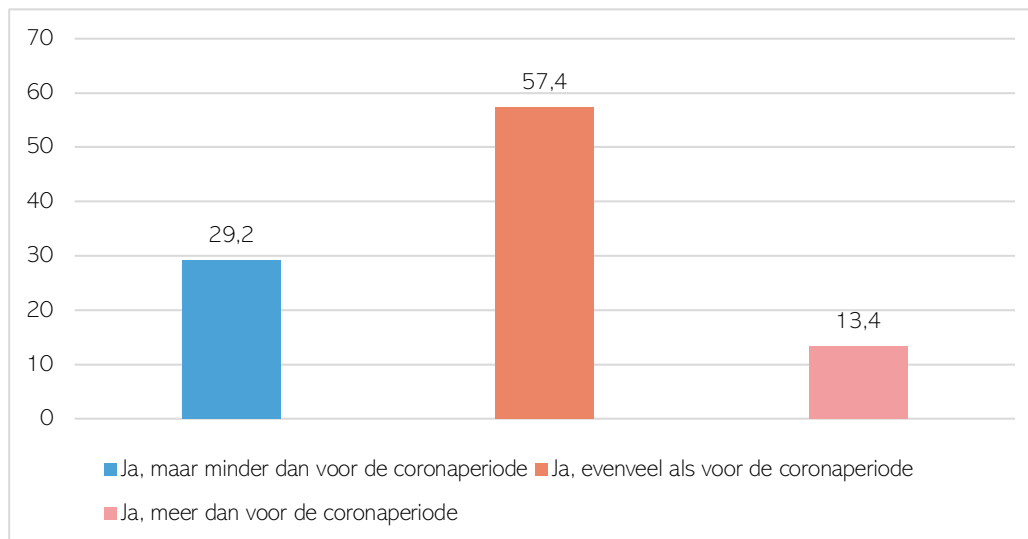
Tabel 25: Evolutie in het hebben van problemen met het geheugen bij de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	1,7	78,4	19,8
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	1,0	52,1	46,9
Psychische problemen	1,6	65,6	32,8
Algemene achteruitgang door ouderdom	0,9	59,4	39,6
Acute ziekte of ongeval	0,0	62,5	37,5
Chronische ziekte	1,0	67,7	31,3

4.2. Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager

Een ruime meerderheid van de mantelzorgers geeft aan te kunnen genieten van de leuke momenten met de zorgvrager tijdens de coronaperiode (83%).

Bijna 3 op 10 van deze mantelzorgers geeft aan dat ze sedert de coronaperiode minder kunnen genieten van de leuke momenten met de zorgvrager dan ervoor (29,2%). Voor 57,4% is dit hetzelfde gebleven. 13,4% van de mantelzorgers geniet tijdens de coronaperiode meer van de leuke momenten met de zorgvrager in vergelijking met voor de coronaperiode.

Figuur 34: Evolutie in het genieten van leuke momenten met de zorgvrager (%)

Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger

18,6% van de mannelijke mantelzorgers en 31,2% van de vrouwelijke mantelzorgers geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager. Daarnaast geniet 8,1% van de mannelijke mantelzorgers en 14,4% van de vrouwelijke mantelzorgers tijdens de coronaperiode meer van de leuke momenten met de zorgvrager.

Tabel 26: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	18,6	73,3	8,1
Vrouw	31,2	54,4	14,4

Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Vooraf mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager. Namelijk 67,9% van deze groep mantelzorgers geniet minder van deze momenten. 23,4% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager en 17,3% geniet meer. 23,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 31,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/andere woont, geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager.

Tabel 27: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	67,9	26,4	5,7
Inwonend bij mantelzorger	23,4	59,3	17,3
Elders, alleen	23,9	65,0	11,0
Elders, met anderen	31,9	56,9	11,1

Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag

37,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager. Dit geldt voor 33,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom, 32,6% van de mantelzorgers van zorgvrager met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 26,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte. 24% van de mantelzorgers van zorgvrager met een handicap geniet tijdens de coronaperiode minder van de leuke momenten met de zorgvrager maar 18% geniet meer van de leuke momenten. Wanneer er sprake is van psychische problemen, geniet 35,8% van de mantelzorgers minder van de leuke momenten met de zorgvrager en 16,4% geniet meer van de leuke momenten.

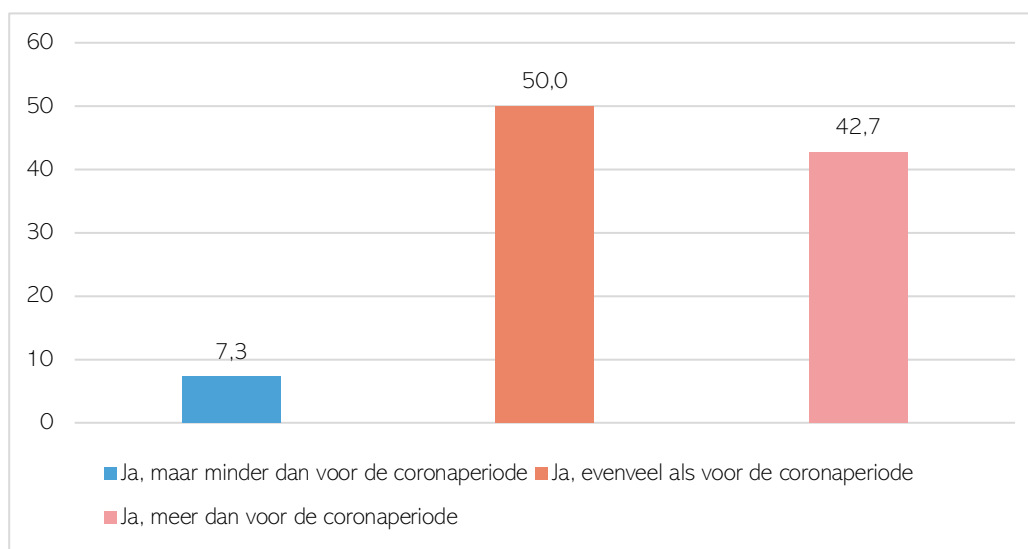
Tabel 28: Genieten van de leuke momenten met de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	24,0	57,9	18,0
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	37,7	56,3	6,0
Psychische problemen	35,8	47,8	16,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	33,6	57,3	9,1
Acute ziekte of ongeval	32,6	53,5	14,0
Chronische ziekte	26,5	59,4	14,2

4.3. Agressie bij de zorgvrager

Ongeveer 1 op de 4 mantelzorgers geeft aan geconfronteerd te worden met agressie bij de zorgvrager tijdens de coronaperiode (25,3%).

Een zorgvrager die agressief wordt tegenover zijn/haar mantelzorger of tegen anderen kan een serieuze invloed hebben op de zorgbelasting die ervaren wordt. 42,7% van de mantelzorgers die agressie ervaart tijdens de coronaperiode, geeft aan dat de agressie vanuit de zorgvrager naar de mantelzorger of naar anderen toegenomen is sedert de coronaperiode. Voor de helft van de mantelzorgers is de agressiviteit van de zorgvrager hetzelfde gebleven. Bij 7,3% van de mantelzorgers is de agressiviteit van de zorgvrager verminderd.

Figuur 35: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen (%)

Agressie bij de zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger

Bij 42,8% vrouwelijke mantelzorgers en 42,1% mannelijke mantelzorgers die agressie ervaren, is de agressie vanuit de zorgvrager sedert de coronaperiode toegenomen.

Tabel 29: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	0,0	57,9	42,1
Vrouw	8,3	49,0	42,8

Agressie bij de zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Voor meer dan de helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont, is de agressie vanuit de zorgvrager sedert de coronaperiode toegenomen (52,9%). De agressie vanuit de zorgvrager is ook toegenomen volgens 45,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont en 40% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager verblijft in een residentiële voorziening.

Tabel 30: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	13,3	46,7	40,0
Inwonend bij mantelzorger	5,3	49,5	45,3
Elders, alleen	13,9	52,8	33,3
Elders, met anderen	0,0	47,1	52,9

Agressie bij de zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag

Volgens meer dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen die agressie ervaren, is de agressie vanuit de zorgvrager sedert de coronaperiode toegenomen (55,9%). Ook meer dan 4 op de 10 mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (45,5%) en van zorgvragers met een chronische ziekte (45,2%) is de agressie vanuit de zorgvrager toegenomen.

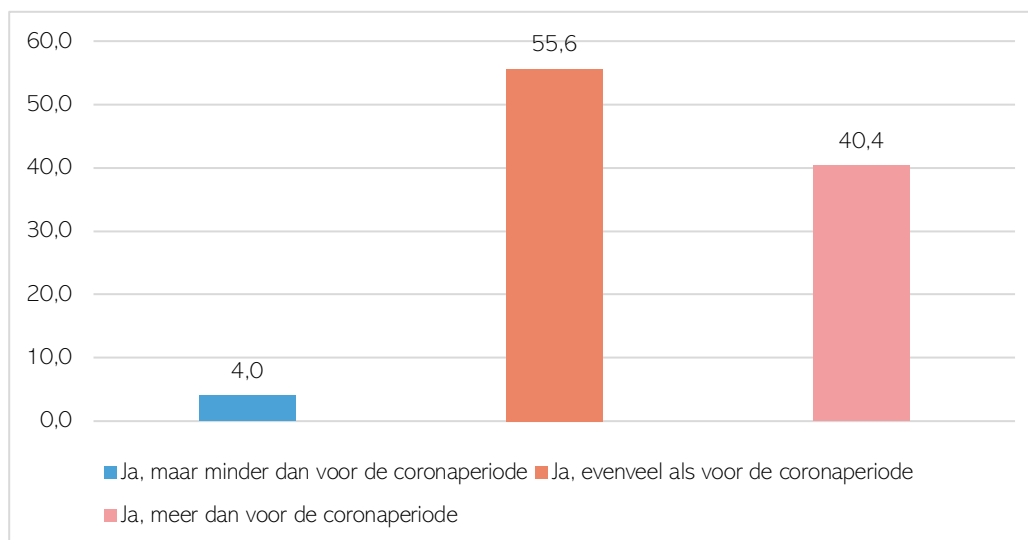
Tabel 31: Evolutie in de situatie waarbij de zorgvrager agressief is tegen de mantelzorger en anderen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	9,1	45,5	45,5
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	7,2	53,6	39,1
Psychische problemen	2,9	41,2	55,9
Algemene achteruitgang door ouderdom	8,0	56,0	36,0
Acute ziekte of ongeval	0,0	66,7	33,3
Chronische ziekte	7,1	47,6	45,2

4.4. Zorgvrager is moeilijk in de omgang

Iets meer dan 4 op de 10 mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager op het moment van de bevraging moeilijk is in de omgang (42,7%).

Ongeveer 40% van deze mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager moeilijker is in de omgang in vergelijking met voor de coronaperiode. Voor 55,6% van de mantelzorgers die een moeilijke omgang ervaren is de situatie onveranderd gebleven.

Figuur 36: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang (%)

Zorgvrager is moeilijk in de omgang in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer vrouwelijke mantelzorgers (43,2%) dan mannelijke mantelzorgers (20,6%) geven aan dat de zorgvrager sedert de coronaperiode moeilijker is in omgang.

Tabel 32: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	5,9	73,5	20,6
Vrouw	3,7	53,1	43,2

Zorgvrager is moeilijk in de omgang in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Meer dan 4 op de 10 mantelzorgers met een inwonende zorgvrager geven aan dat de zorgvrager sedert de coronaperiode moeilijker is in omgang (43,6%).

Tabel 33: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	3,4	58,6	37,9
Inwonend bij mantelzorger	5,0	51,4	43,6
Elders, alleen	4,2	56,3	39,4
Elders, met anderen	0,0	66,7	33,3

Zorgvrager is moeilijk in de omgang in functie van aard van de zorgvraag

Exact 62,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen en 40,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (die een moeilijke omgang ervaren) geeft aan dat de zorgvrager sedert de coronaperiode moeilijker is in omgang.

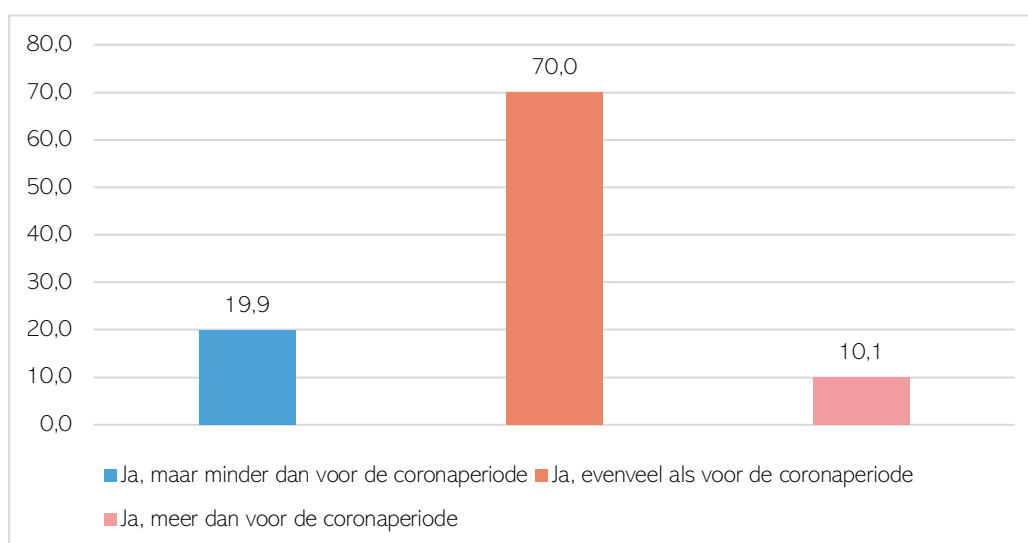
Tabel 34: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager moeilijk is in de omgang in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	4,4	54,9	40,7
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	3,7	56,9	39,4
Psychische problemen	3,6	33,9	62,5
Algemene achteruitgang door ouderdom	3,8	56,8	39,4
Acute ziekte of ongeval	7,7	53,8	38,5
Chronische ziekte	1,4	60,8	37,8

4.5. Goed gevoel bij mantelzorger

Ruim 84% van de mantelzorgers geeft aan dat ze tijdens de coronaperiode een goed gevoel hebben bij het geven van mantelzorg.

Voor 70% onder hen is dit gelijk gebleven in vergelijking met voor de coronaperiode. Bij 19,9% van de mantelzorgers is het goed gevoel ten gevolge van de mantelzorg echter gedaald en bij 10,1% is er een toename van positieve gevoelens.

Figuur 37: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger (%)

Goed gevoel bij mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger

Bij 14,1% van de mannelijke mantelzorgers en 21,1% van de vrouwelijke mantelzorgers is het goed gevoel ten gevolge van de mantelzorg sedert de coronaperiode afgenomen. Bij 9,8% van de mannelijke mantelzorgers en 10,2% van de vrouwelijke mantelzorgers is er een toename van de positieve gevoelens.

Tabel 35: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	14,1	76,1	9,8
Vrouw	21,1	68,7	10,2

Goed gevoel bij mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Bij 45,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, is het goed gevoel ten gevolge van de mantelzorg sedert de coronaperiode afgenomen. Ook voor 19,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, 14,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont en 12,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, ervaart een afname in de positieve gevoelens bij de zorg. Wie zorgt voor een alleenwonende ervaart vaker een goed gevoel bij de zorg.

Tabel 36: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	45,2	49,3	5,5
Inwonend bij mantelzorger	19,1	72,0	8,9
Elders, alleen	12,3	74,1	13,6
Elders, met anderen	14,1	74,6	11,3

Goed gevoel bij mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag

Bij 1 op de 4 de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang (25,6%) en 1 op de 5 mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (20,6%) is het goed gevoel ten gevolge van de mantelzorg sedert de coronaperiode gedaald. Dit gevoel is ook voor ongeveer één vierde van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen omwille van ouderdom gedaald.

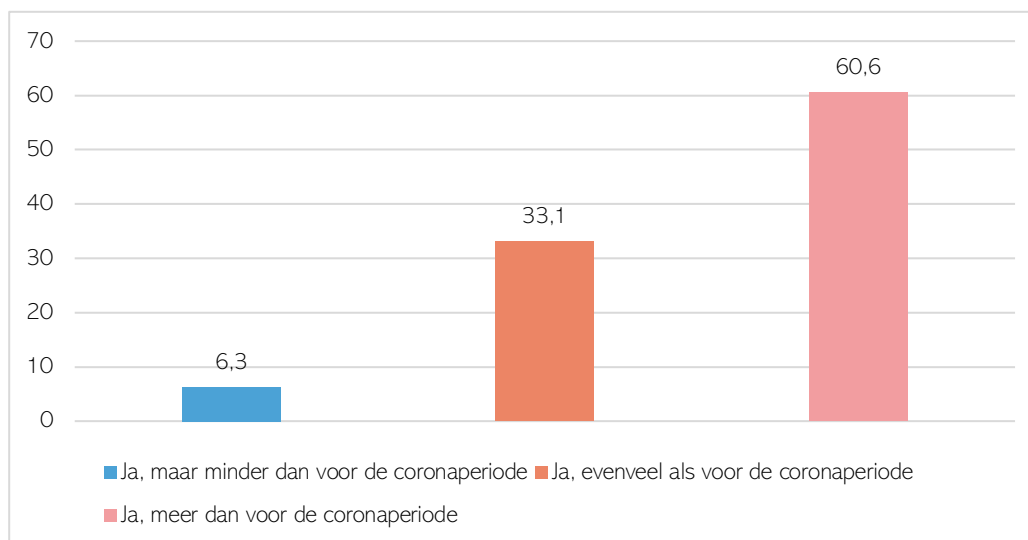
Tabel 37: Evolutie in het feit dat de zorgdragen voor de zorgvragen een goed gevoel geeft bij de mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	17,8	74,0	8,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	25,6	66,5	7,9
Psychische problemen	20,6	74,6	4,8
Algemene achteruitgang door ouderdom	24,2	64,5	11,3
Acute ziekte of ongeval	13,6	79,5	6,8
Chronische ziekte	16,1	76,1	7,7

4.6. Zorgvrager in de put

Iets meer dan de helft van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode in de put zit (54%).

Onder hen geeft 60,6% van de mantelzorgers aan dat de zorgvrager meer in de put zit dan voor de coronaperiode. Voor 33,1% van de mantelzorgers is dit gelijk gebleven. Volgens 6,3% van de mantelzorgers zit de zorgvrager sedert de coronaperiode minder in de put.

Figuur 38: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit (%)

Zorgvrager in de put in functie van geslacht van de mantelzorger

62,6% van de vrouwelijke mantelzorgers en 47,9% van de mannelijke mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager meer in de put zit dan voor de coronaperiode.

Tabel 38: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	4,2	47,9	47,9
Vrouw	6,6	30,8	62,6

Zorgvrager in de put in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

71,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft en 69,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, geeft aan dat de zorgvrager meer in de put zit dan voor de coronaperiode. Dit geldt voor 53,6% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager en 50% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 39: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	3,8	25,0	71,2
Inwonend bij mantelzorger	7,2	39,2	53,6
Elders, alleen	5,8	25,0	69,2
Elders, met anderen	7,5	42,5	50,0

Zorgvrager in de put in functie van aard van de zorgvraag

Meer dan 60% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen omwille van ouderdom (63,4%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (63,1%) geeft aan dat de zorgvrager meer in de put zit dan voor de coronaperiode. Ook voor de andere groepen mantelzorgers is dit cijfer hoog, Zo ervaart 57,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang dat de zorgvrager meer in de put zit dan voor de coronaperiode.

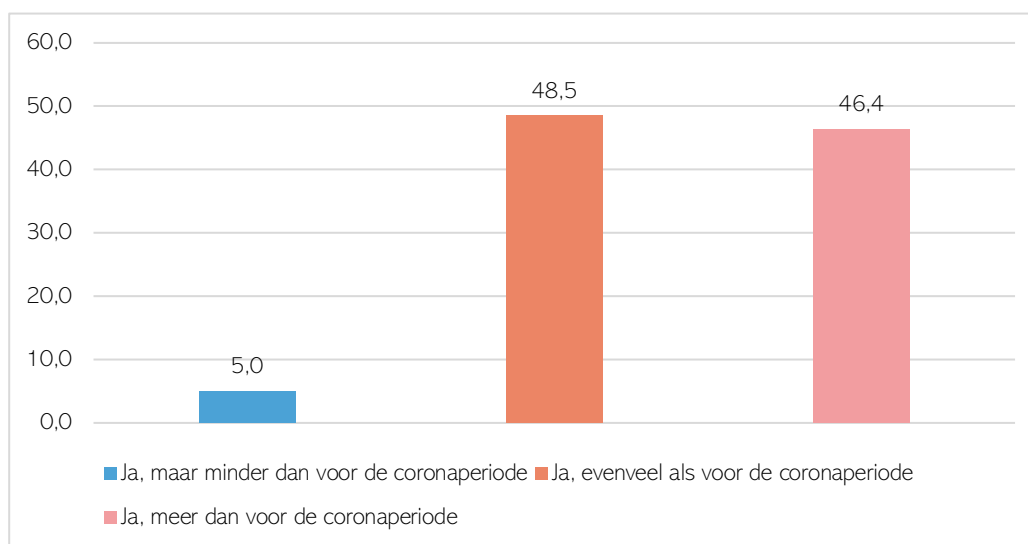
Tabel 40: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager in de put zit in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	4,9	32,0	63,1
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	5,1	37,3	57,6
Psychische problemen	11,6	33,3	55,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	4,0	32,6	63,4
Acute ziekte of ongeval	10,0	33,3	56,7
Chronische ziekte	7,6	39,0	53,3

4.7. Onredelijke veel beslag leggen op de tijd van de mantelzorger

In iets meer dan de helft van de gevallen geeft de mantelzorger aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode onredelijk veel beslag legt op zijn of haar tijd (52,2%).

Het (te veel) beslag leggen op de tijd van de mantelzorger kan voor overbelasting zorgen. We stellen vast dat in 48,5% van de gevallen het beslag op de tijd niet veranderd is sedert de coronaperiode. Volgens 46,4% van de mantelzorgers die een onredelijk beslag ervaren, is dit toegenomen sinds de coronaperiode.

Figuur 39: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger (%)

Onredelijk veel beslag leggen op de tijd van de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger

32,6% van de mannelijke mantelzorgers en 48,6% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager meer tijd in beslag legt dan voor de coronaperiode.

Tabel 41: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	9,3	58,1	32,6
Vrouw	4,4	46,9	48,6

Onredelijk veel beslag leggen op de tijd van de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Iets meer dan de helft van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager geeft aan dat de zorgvrager meer tijd in beslag legt dan voor de coronaperiode. Voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, is dit cijfer 41,2% en voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont 41%.

Tabel 42: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	27,3	45,5	27,3
Inwonend bij mantelzorger	3,2	44,7	52,1
Elders, alleen	4,7	54,1	41,2
Elders, met anderen	2,6	56,4	41,0

Onredelijk veel beslag leggen op de tijd van de mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag

Ongeveer de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap stelt dat de zorgvrager vaker een onredelijk beslag op hun tijd legt dan voor de coronaperiode (53,5%). Ook voor de andere mantelzorggroepen is dit cijfer hoog. Bijvoorbeeld geeft 46,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen die dit probleem ervaren, dat dit verergerd is sinds de coronaperiode.

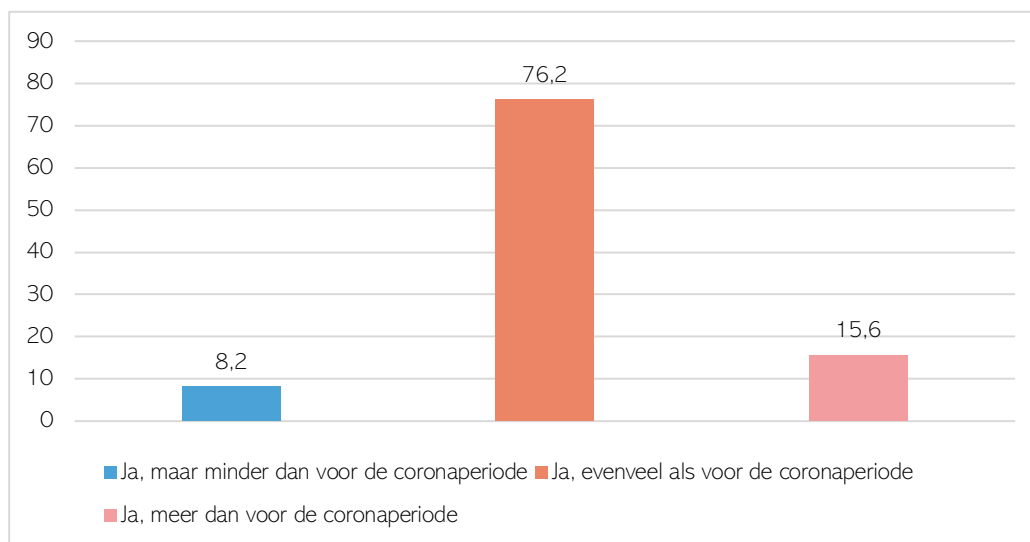
Tabel 43: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager onredelijk veel beslag legt op de mantelzorger in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	2,3	44,2	53,5
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	4,6	49,5	45,9
Psychische problemen	3,1	50,8	46,2
Algemene achteruitgang door ouderdom	6,3	49,3	44,4
Acute ziekte of ongeval	5,6	50,0	44,4
Chronische ziekte	6,5	54,8	38,7

4.8. Zorgvrager als gevaar voor zichzelf

18,8% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode een gevaar betekent voor zichzelf.

Voor 15,6% van deze mantelzorgers vormt de zorgvrager momenteel een groter gevaar voor zichzelf dan voor de coronaperiode. Voor 76,2% van de mantelzorgers is dit gelijk gebleven en voor 8,2% is dit verminderd.

Figuur 40: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf (%)

Zorgvrager als gevaar voor zichzelf in functie van geslacht van de mantelzorger

Vooral vrouwelijke mantelzorgers geven aan dat de zorgvrager momenteel een groter gevaar vormt voor zichzelf dan voor de coronaperiode (18,2%).

Tabel 44: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Man	8,7	87,0	4,3
Vrouw	8,1	73,7	18,2

Zorgvrager als gevaar voor zichzelf in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

26,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvragers met iemand anders/anderen woont, geeft aan dat de zorgvrager momenteel een groter gevaar voor zichzelf vormt dan voor de coronaperiode. Ook als de zorgvrager alleen woont, geeft 17,2% van de mantelzorgers aan dat dit geval is. Voor 26,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, vormt de zorgvrager momenteel een minder groot gevaar voor zichzelf.

Tabel 45: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Residentiële voorziening	26,7	66,7	6,7
Inwonend bij mantelzorger	3,4	83,1	13,6
Elders, alleen	13,8	69,0	17,2
Elders, met anderen	0,0	73,7	26,3

Zorgvrager als gevaar voor zichzelf in functie van aard van de zorgvraag

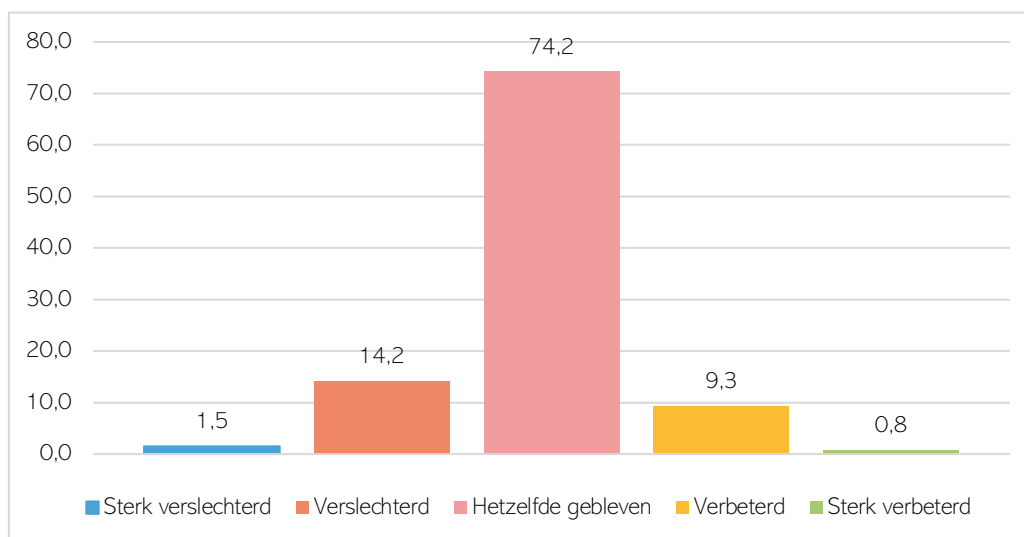
27,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 19,4% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen geeft aan dat de zorgvrager momenteel een groter gevaar voor zichzelf vormt dan voor de coronaperiode.

Tabel 46: Evolutie in de situatie dat de zorgvrager een gevaar is voor zichzelf in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Minder dan voor de coronaperiode	Evenveel als voor de coronaperiode	Meer dan voor de coronaperiode
Handicap	5,6	86,1	8,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	11,3	74,2	14,5
Psychische problemen	12,9	67,7	19,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	9,5	76,2	14,3
Acute ziekte of ongeval	0,0	72,7	27,3
Chronische ziekte	3,8	80,8	15,4

5. Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager

We peilden in de vragenlijst naar de mate waarin de relatie tussen de mantelzorger en de zorgvrager veranderd is sedert de coronaperiode. Voor bijna driekwart van de mantelzorgers is de relatie gelijk gebleven, voor 15,7% is de situatie verslechterd en bij ongeveer 10% van de mantelzorgers is de relatie met de zorgvrager verbeterd.

Figuur 41: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager (%)

Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger

Voor 11% van de vrouwelijke mantelzorgers is de relatie met de zorgvrager verbeterd en voor 15,7% is deze relatie verslechterd. Voor 5,9% van de mannelijke mantelzorgers is de relatie met de zorgvrager verbeterd en voor 15,7% is deze relatie verslechterd.

Tabel 47: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	(Sterk) verslechterd	Hetzelfde gebleven	(Sterk) verbeterd
Man	15,7	78,6	5,9
Vrouw	15,7	73,2	11,0

Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

De relatie met de zorgvrager is sedert de coronaperiode hoofdzakelijk verslechterd bij mantelzorgers waarvan de zorgvrager ofwel in een residentiële voorziening ofwel bij de mantelzorger woont. 27,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan dat de relatie met de zorgvrager is verslechterd. Dit percentage is 17,8% voor mantelzorgers waarvan de zorgvrager bij hen inwoont.

Tabel 48: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	(Sterk) verslechterd	Hetzelfde gebleven	Sterk verbeterd
Residentiële voorziening	27,1	69,4	3,5
Inwonend bij mantelzorger	17,8	70,3	11,9
Elders, alleen	8,9	79,9	11,3
Elders, met anderen	10,1	81,2	8,7

Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag

Kijken we naar de aard van de zorgvraag, dan zien we dat 22,8% van de mantelzorgers die zorg dragen voor de zorgvrager omwille van (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang aangeeft dat de relatie met een zorgvrager is verslechterd. Voor mantelzorgers die zorg dragen voor een zorgvrager omwille van psychische problemen is dit percentage zelfs 27,8%. Daarentegen geeft 20,9% van de mantelzorgers die zorg dragen voor een naaste omwille van een acute ziekte of een ongeval aan dat de relatie met de zorgvrager sedert de coronaperiode is verbeterd.

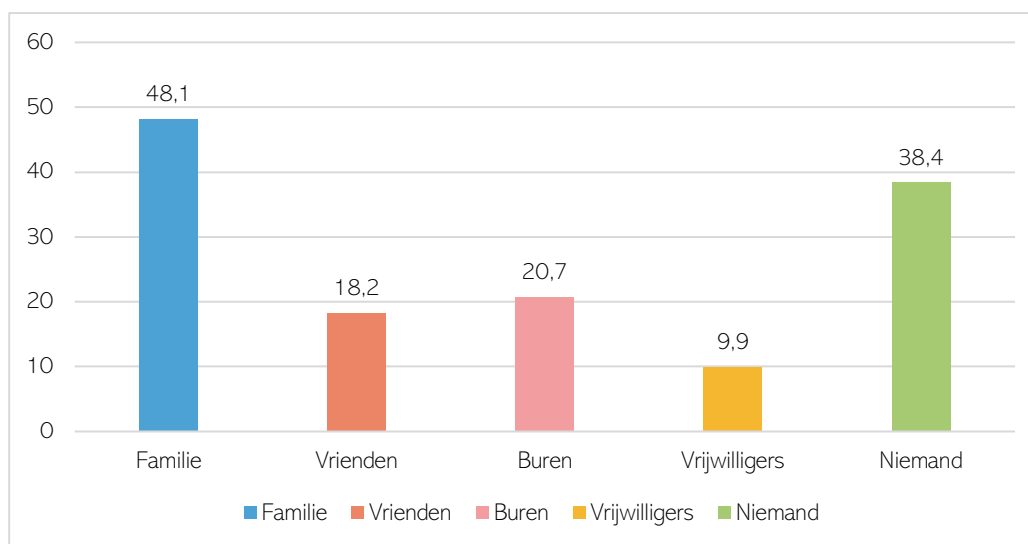
Tabel 49: Relatie tussen mantelzorger en zorgvrager in functie van aard van de zorgvraag (%)

	(Sterk) verslechterd	Hetzelfde gebleven	(Sterk) verbeterd
Handicap	13,6	74,3	12,0
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	22,8	70,7	6,5
Psychische problemen	27,8	62,0	10,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	13,7	77,5	8,8
Acute ziekte of ongeval	16,3	62,8	20,9
Chronische ziekte	13,9	74,2	12,0

6. Hulp ontvangen uit het informele netwerk

We vroegen aan de deelnemers of de zorgvrager tijdens de coronaperiode ook hulp ontvangt van anderen uit het informele netwerk.

48,1% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager op het moment van de bevraging hulp krijgt van familieleden. Iets meer dan 20% van de mantelzorgers stelt dat de zorgvrager momenteel hulp krijgt van burens en 18,2% van vrienden. Ongeveer 1 op 10 krijgt hulp van vrijwilligers. 38,4% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager geen hulp ontvangt van anderen uit het informele netwerk.

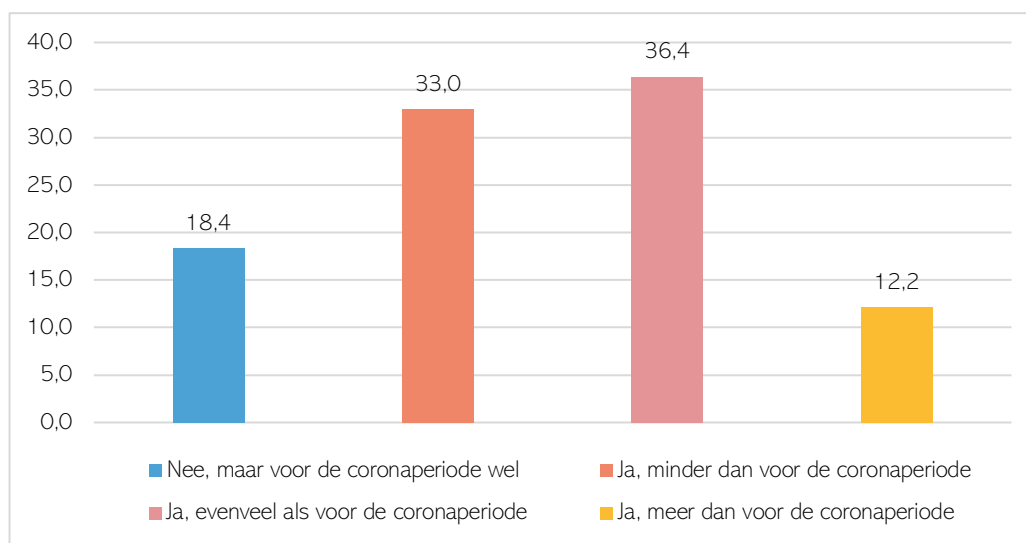
Figuur 42: Hulp uit informele netwerk (%)

6.1. Evolutie van de informele hulp

Om de evolutie in informele zorgverlening te illustreren, tonen we in onderstaande figuren naast het percentage dat hulp krijgt, ook het percentage waarbij de hulp sedert de coronaperiode stopgezet werd. In onderstaande analyses gaat het dus over de mantelzorgers die aangaven dat de zorgvrager voor en/of tijdens de coronaperiode andere informele hulp ontvangt.

Evolutie hulp van familie

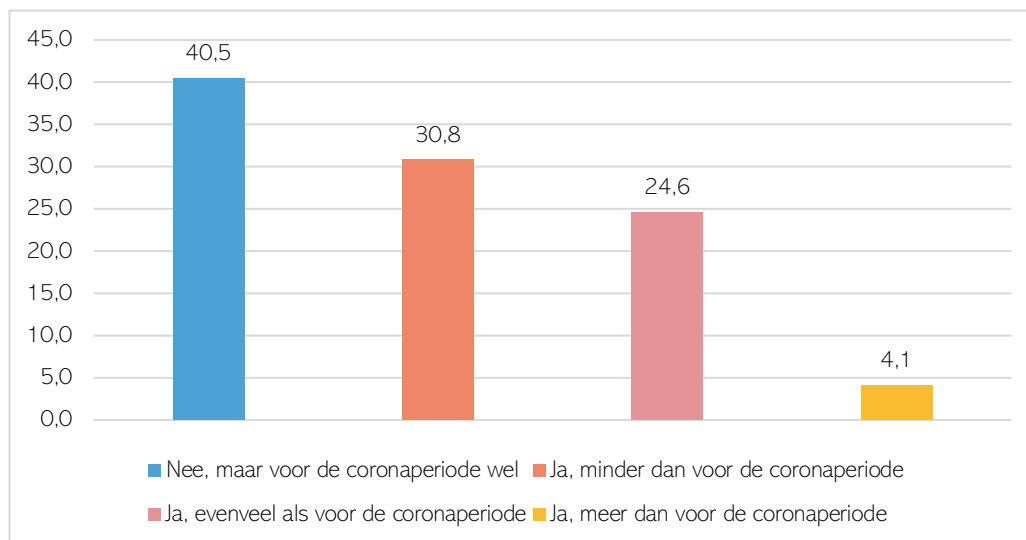
Volgens 18,4% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode geen hulp meer van familieleden. 33% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager minder hulp krijgt van familieleden en volgens 36,4% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager evenveel hulp als ervoor. Volgens 12,2% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode meer hulp van familieleden.

Figuur 43: Evolutie hulp van familie (%)

Evolutie hulp van vrienden

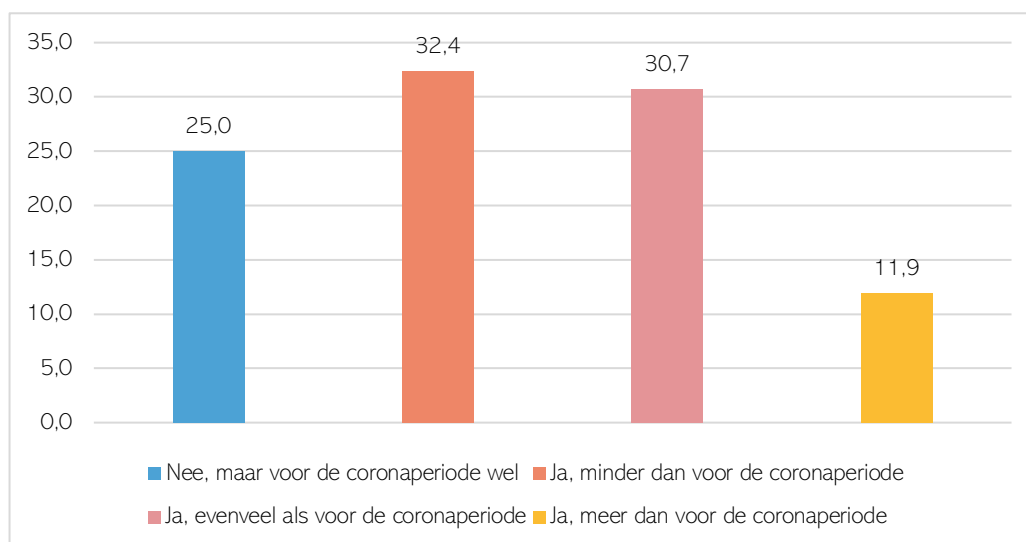
Volgens 40,5% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode geen hulp meer van vrienden. 30,8% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager minder hulp krijgt van vrienden en volgens 24,6% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager evenveel hulp als ervoor. Volgens 4,1% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode meer hulp van vrienden.

Figuur 44: Evolutie hulp van vrienden (%)

Evolutie hulp van burens

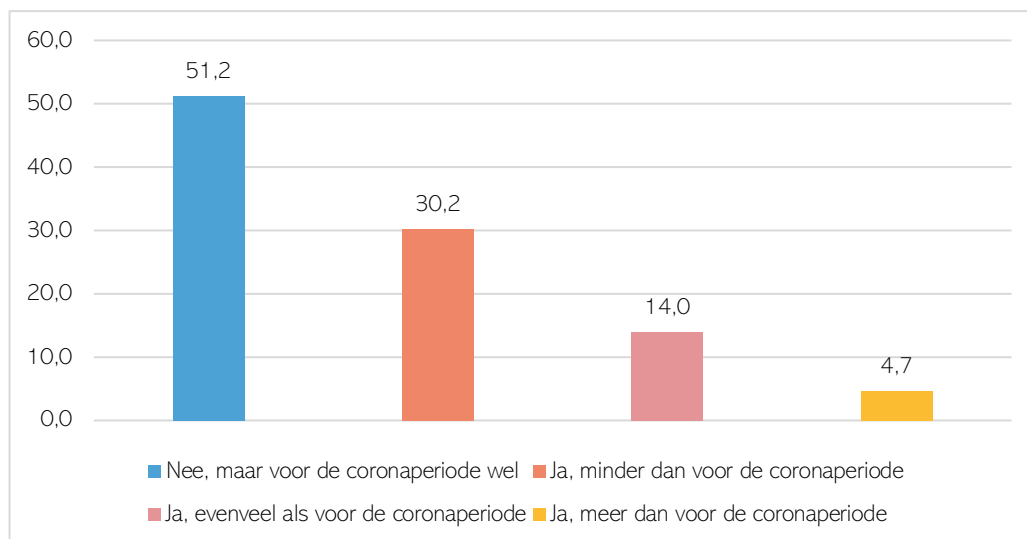
Volgens 25% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode geen hulp meer van burens. 32,4% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode minder hulp krijgt van burens en volgens 30,7% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager evenveel hulp. Volgens 11,9% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode meer hulp van burens.

Figuur 45: Evolutie hulp van burens (%)

Evolutie hulp van vrijwilligers

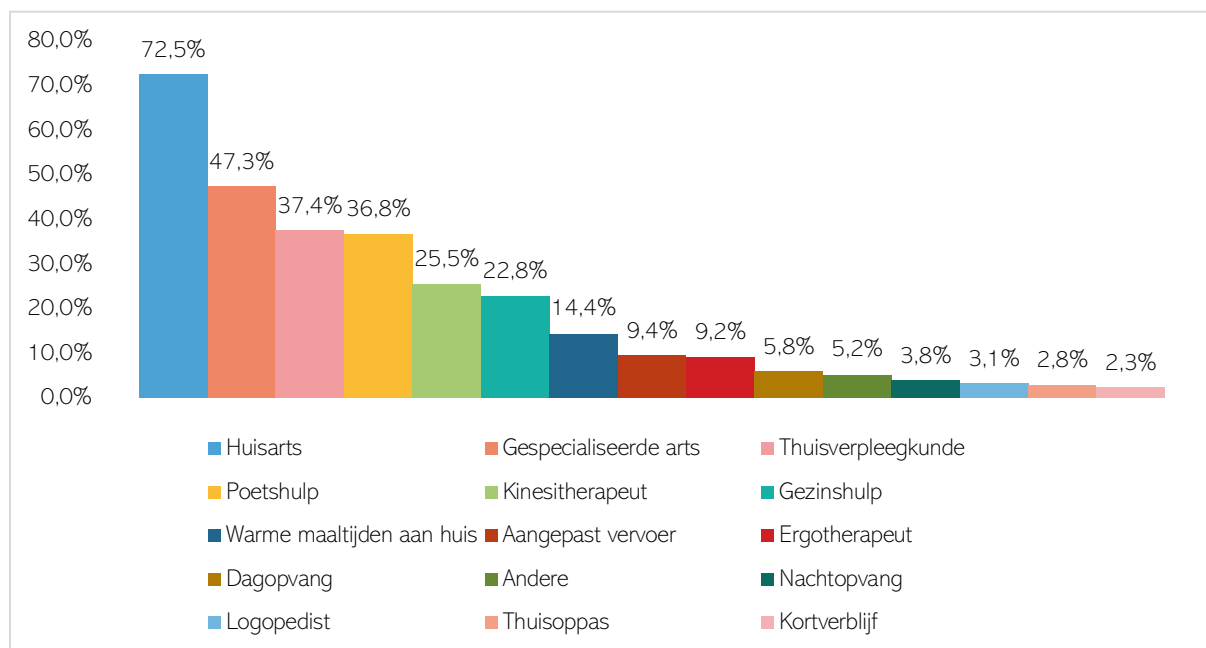
Volgens meer dan de helft van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode geen hulp meer van vrijwilligers (51,2%). 30,2% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode minder hulp krijgt van vrijwilligers en volgens 14% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager evenveel hulp. Volgens 4,7% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager tijdens de coronaperiode meer hulp van vrijwilligers.

Figuur 46: Evolutie hulp van vrijwilligers (%)

7. Hulp uit het formele netwerk

Naast de hulp uit het informele netwerk is ook hulp vanuit de professionals een belangrijk aspect bij het verlenen van mantelzorg. Onderstaande figuur toont in dalende volgorde de mate waarin mantelzorgers hulp ontvangen van professionals en diensten op het moment van de bevraging. Tijdens de coronaperiode krijgen mantelzorgers in de zorgsituatie het vaakst hulp van artsen, thuisverpleegkundigen en poetshulp. Ook de kinesitherapeut biedt in iets meer dan 1 op de 4 gevallen hulp aan de zorgvrager. De gezinshulp is in iets meer dan 1 op de 5 gevallen aanwezig in het zorgnetwerk van de zorgvrager.

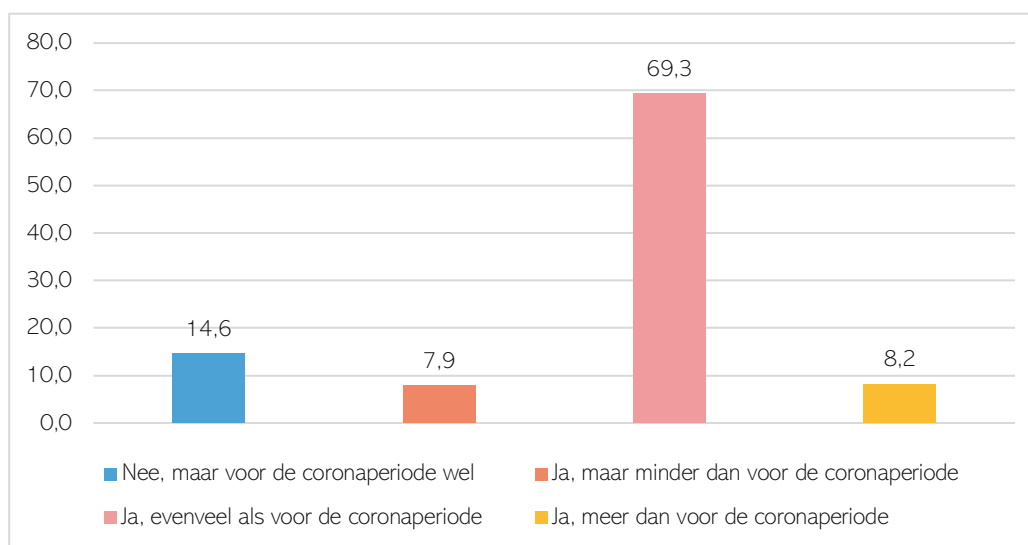
Figuur 47: Hulpverlening formele netwerk (%)

7.1. Evolutie van de professionele zorgverlening

Om de evolutie in professionele zorgverlening te illustreren, tonen we in onderstaande figuren naast het percentage dat tijdens de coronaperiode hulp krijgt, ook het percentage waarbij de hulp sedert de coronaperiode stopgezet werd. In onderstaande analyses gaat het dus over de mantelzorgers die aangaven voor en/of tijdens de coronaperiode hulp te ontvangen van professionals.

Thuisverpleegkunde

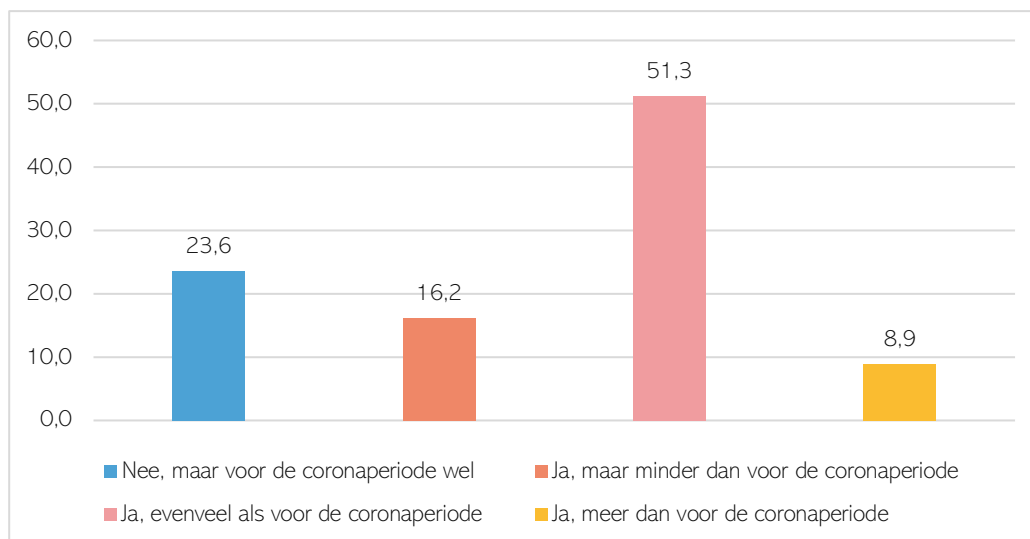
Volgens de meeste mantelzorgers is de hulp van de thuisverpleegkundige aan de zorgvrager gelijk gebleven (69,3%). In 8,2% van de gevallen is deze hulp toegenomen en net geen 8% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode minder hulp van de thuisverpleegkundige krijgt. Opvallend is wel dat 14,6% van de mantelzorgers aangeeft dat de zorgvrager geen hulp van de thuisverpleegkundige meer ontvangt, terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

Figuur 48: Evolutie diensten voor thuisverpleegkunde (%)

Gezinshulp

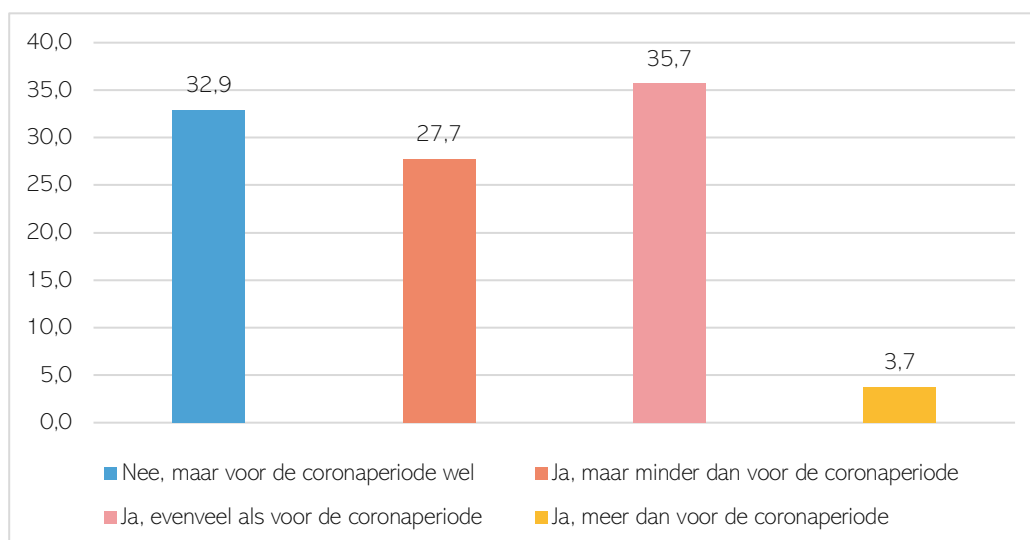
16,2% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager nog gezinshulp krijgt maar in mindere mate dan voor de coronaperiode. Volgens 51,3% van de mantelzorgers is de intensiteit van gezinshulp aan de zorgvrager hetzelfde gebleven en in 8,9% van de gevallen is de intensiteit zelfs toegenomen. Bij gezinshulp zien we ook dat 23,6% van de mantelzorgers aangeeft dat de zorgvrager geen hulp meer krijgt, terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

Figuur 49: Evolutie diensten gezinshulp (%)

Poetshulp

Meer dan een kwart van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager tijdens de coronaperiode minder poetshulp krijgt. Volgens 35,7% van de mantelzorgers is de poetshulp bij de zorgvrager hetzelfde gebleven en volgens 3,7% is de hulp toegenomen. 32,9% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager geen poetshulp meer krijgt, terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

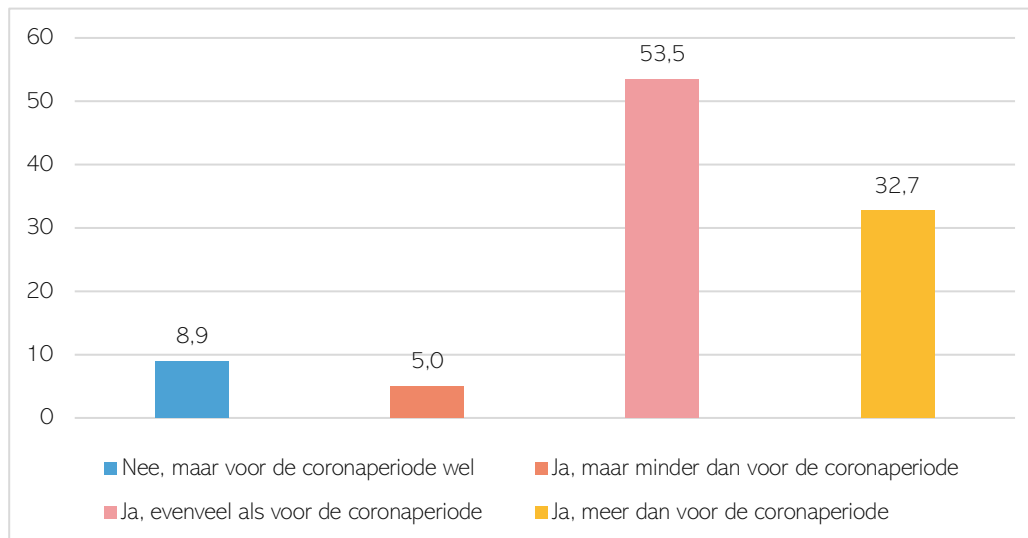

Figuur 50: Evolutie poetshulp (%)

Warme maaltijden

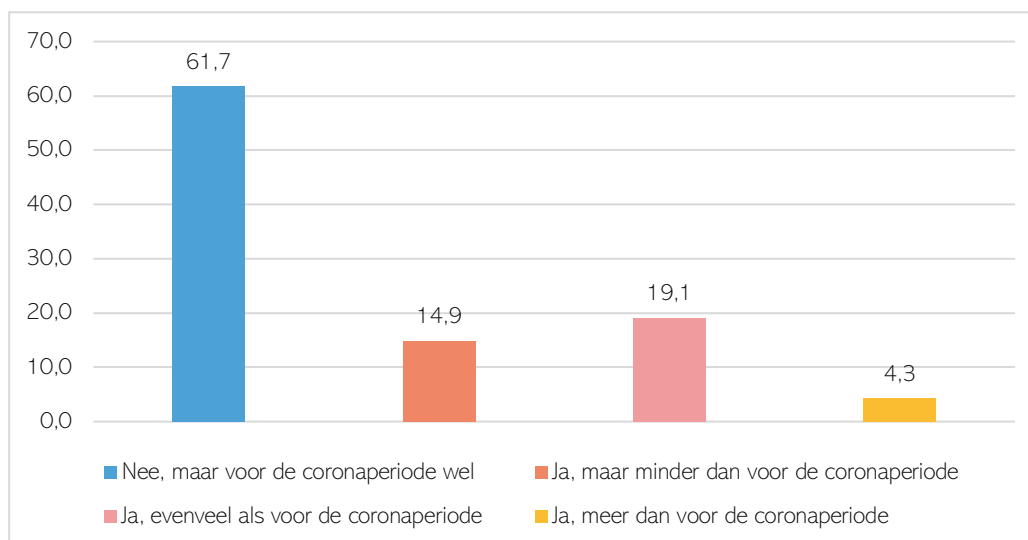
In tegenstelling tot de hierboven vermelde professionele hulpverlening, zien we dat de diensten warme maaltijden aan huis in ruime mate meer hulp bieden dan voor de coronaperiode. Volgens 32,7% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager meer warme maaltijden aan huis dan voor de coronaperiode. Volgens 53,5% is dit hetzelfde gebleven.

Figuur 51: Evolutie hulp warme maaltijden aan huis (%)

Thuisoppas

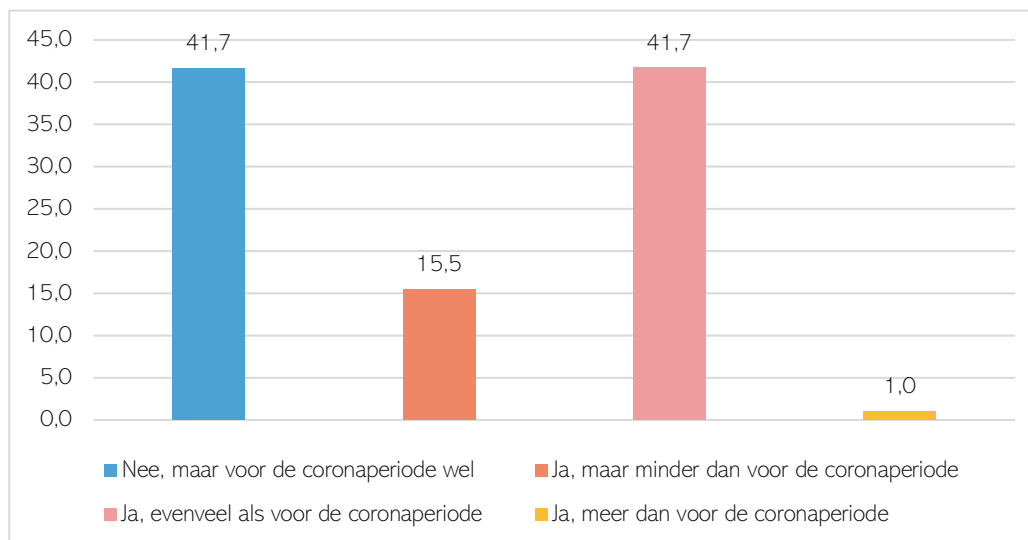
Volgens bijna 15% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager minder thuisoppas. Volgens 19,1% is dit gelijk gebleven en volgens 4,3% is deze vorm van ondersteuning toegenomen. Volgens meer dan 60% van de mantelzorgers ontvangt de zorgvrager op het moment van de bevraging geen thuisoppas meer.

Figuur 52: Evolutie hulp thuisoppas (%)

Aangepast vervoer

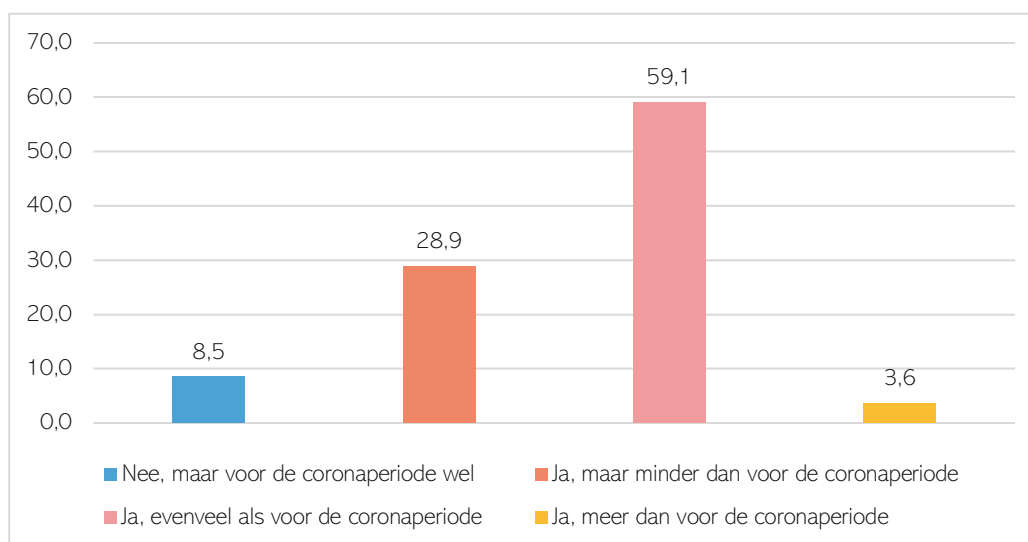
Volgens 15,5% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager minder aangepast vervoer. Volgens 41,7% van de mantelzorgers is de hulp gelijk gebleven en in 1% van de gevallen zelfs toegenomen. Volgens meer dan 4 op de 10 mantelzorgers ontvangt de zorgvrager op het moment van de bevraging geen hulp meer (41,7%).

Figuur 53: Evolutie hulp diensten aangepast vervoer (%)

Huisarts

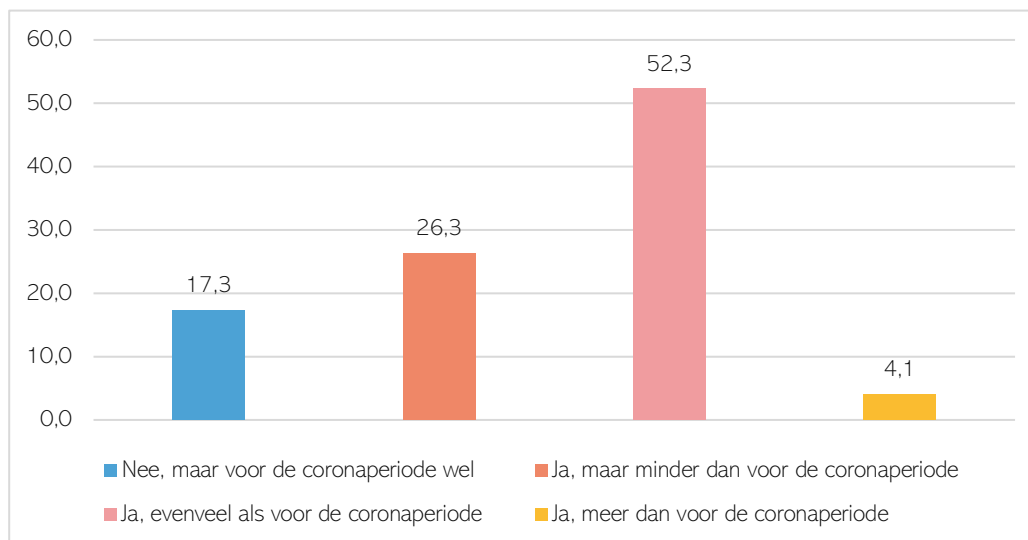
28,9% van de mantelzorgers geeft aan de zorgvrager minder hulp van de huisarts ontvangt. Bijna 60% van de mantelzorgers geeft aan dat de hulp van de huisarts aan de zorgvrager gelijk gebleven is.

Figuur 54: Evolutie hulp huisarts (%)

Gespecialiseerde arts

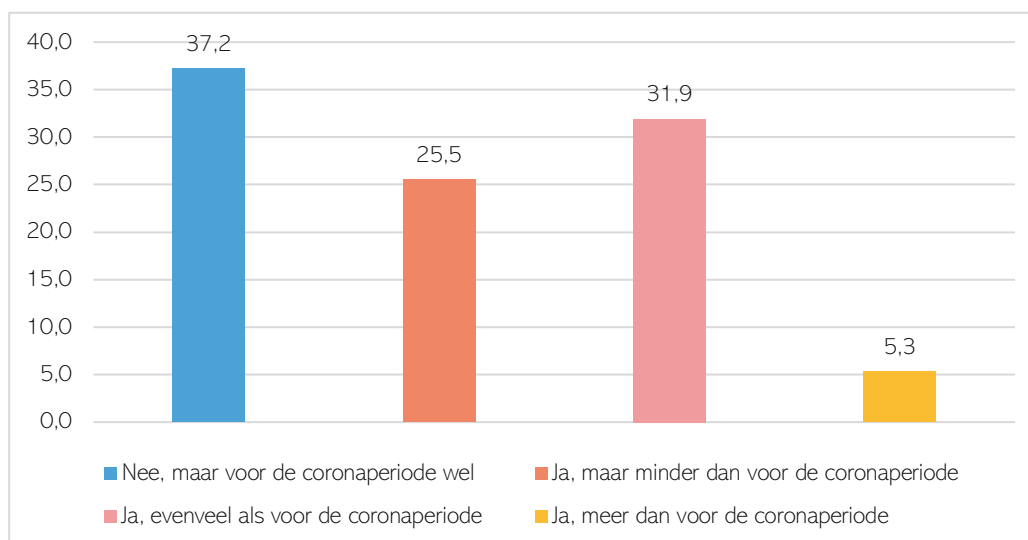
Iets meer dan de helft van de mantelzorgers geeft aan dat de hulp aan de zorgvrager gelijk gebleven is (52,3%). In 4,1% van de gevallen is de hulp toegenomen. Ongeveer 1 op de 4 mantelzorgers vindt dat de hulp van gespecialiseerde artsen in de coronaperiode gedaald is. Voor 17,3% van de mantelzorgers is deze hulp tijdens de coronaperiode weggefallen.

Figuur 55: Evolutie hulp gespecialiseerde arts (%)

Ergotherapeut

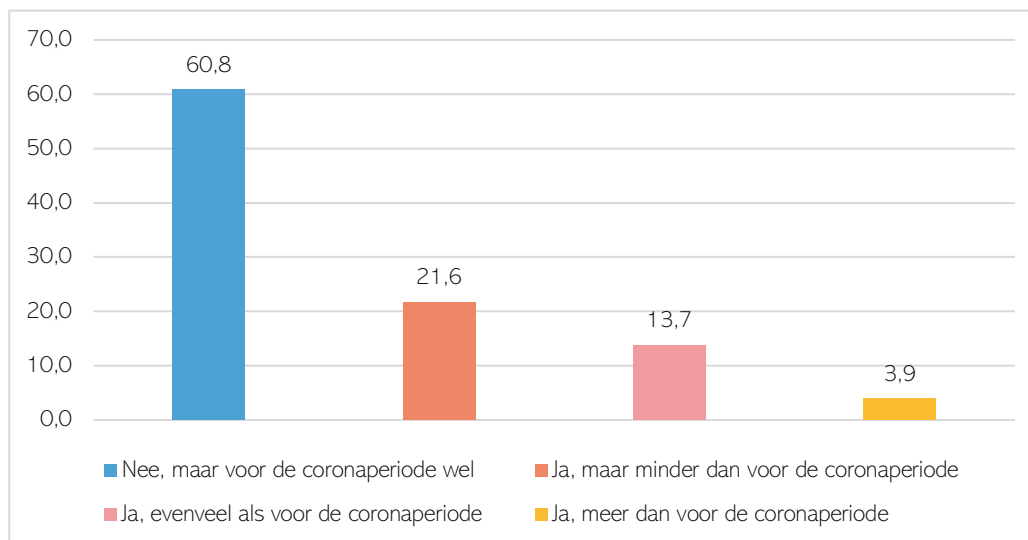
Ongeveer 1 op de 4 mantelzorgers geeft aan dat de hulp van de ergotherapeut aan de zorgvrager er nog is maar dat die gedaald is. Volgens 31,9% van de mantelzorgers is deze hulp gelijk gebleven en in 5,3% van de gevallen toegenomen. Volgens 37,2% van de mantelzorgers krijgt de zorgvrager geen hulp meer van de ergotherapeut terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

Figuur 56: Evolutie hulp ergotherapeut (%)

Logopedist

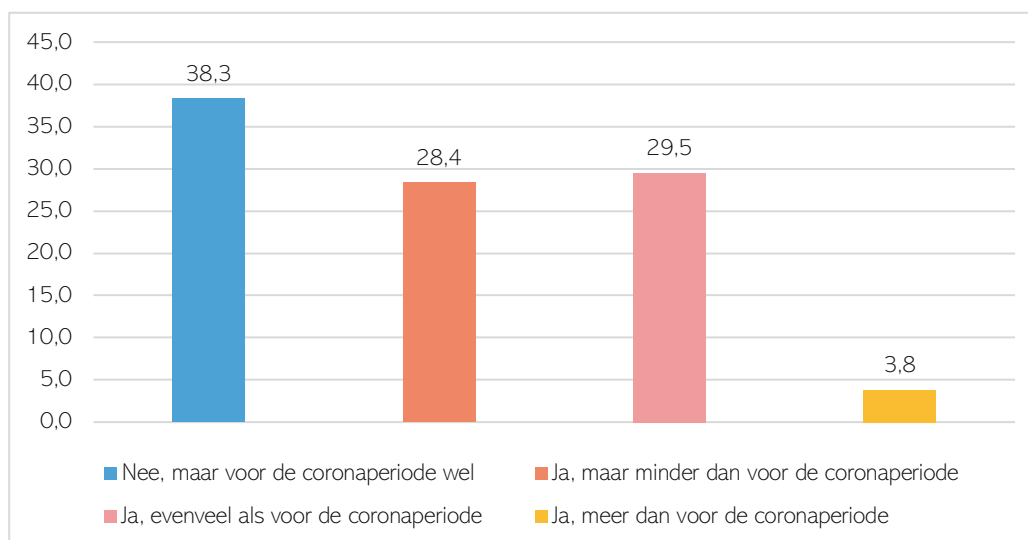
Volgens 21,6% van de mantelzorgers is de hulp van de logopedist aan de zorgvrager gedaald. Volgens 13,7% is de hulp gelijk gebleven en volgens 3,9% is de hulp toegenomen. 60,8% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager geen hulp meer krijgt van de logopedist terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

Figuur 57: Evolutie hulp logopedist (%)

Kinesitherapeut

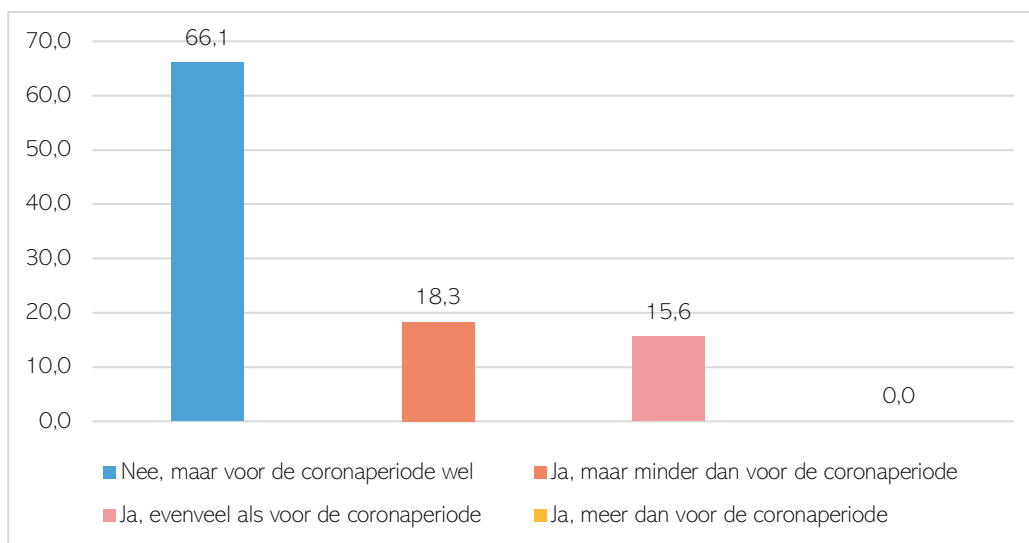
Volgens 29,5% van de mantelzorgers is de hulp van de kinesitherapeut aan de zorgvrager gelijk gebleven en volgens 28,4% is de hulp aan de zorgvrager gedaald. In 3,8% van de gevallen is de hulp toegenomen. 38,3% van de mantelzorgers geeft aan dat er geen hulp meer is van de kinesitherapeut aan de zorgvrager, terwijl die voor de coronaperiode wel aanwezig was.

Figuur 58: Evolutie hulp kinesitherapeut (%)

Dagopvang

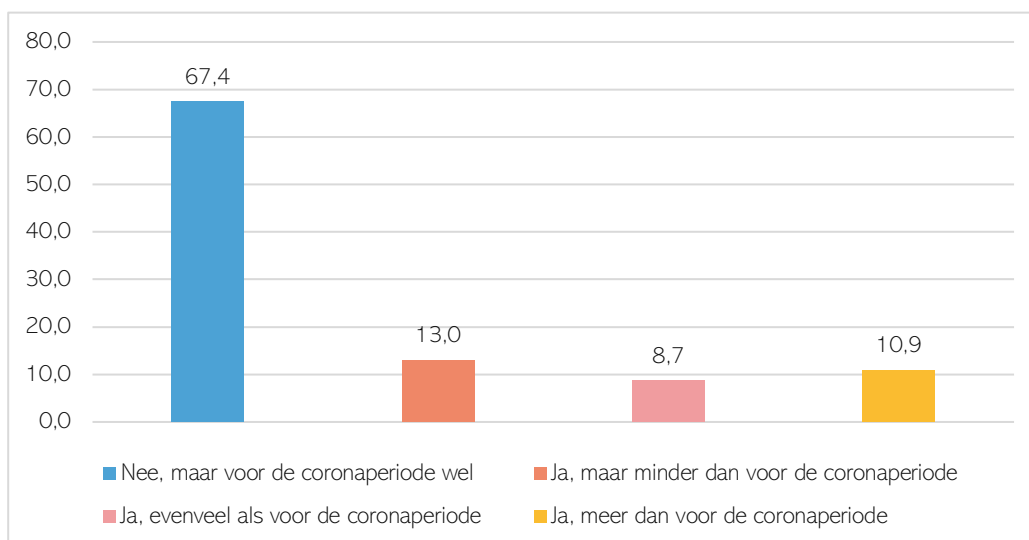
Dagopvang werd in twee op de drie gevallen stopgezet en in 18,3% van de gevallen verminderd.

Figuur 59: Evolutie hulp dagopvang (%)

Kortverblijf

We zien dat 67,4% van de mantelzorgers aangeeft dat de zorgvrager hier geen hulp meer van ontvangt terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was. Volgens 13% van de mantelzorgers is deze hulp aangeeft, is deze tijdens de coronaperiode verminderd.

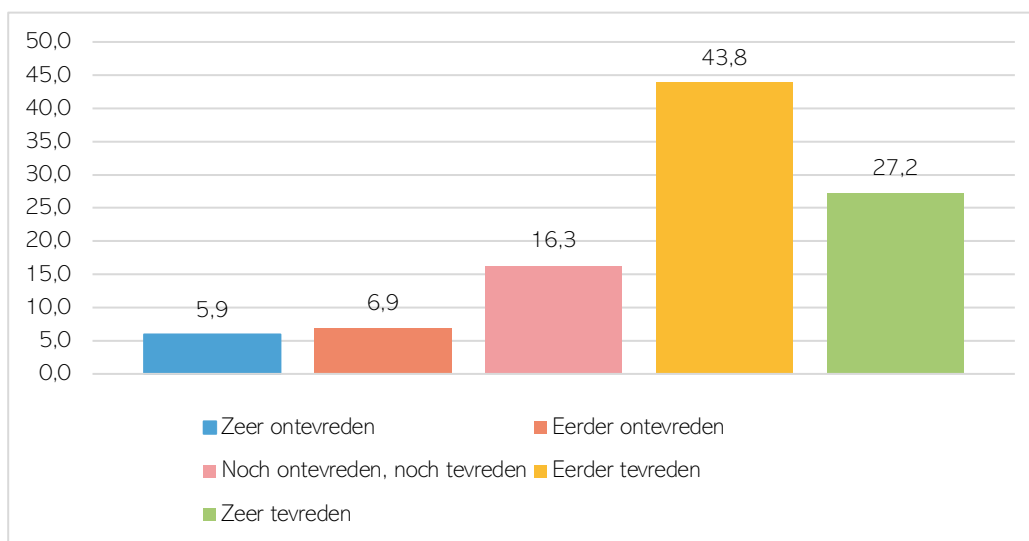
Figuur 60: Evolutie hulp kortverblijf (%)

7.2. Tevredenheid professionele zorgverlening en samenwerking

Naast het krijgen van professionele hulp, vroegen we in welke mate de deelnemers tevreden waren over de professionele hulp voor de coronaperiode en in welke mate de deelnemers tijdens de coronaperiode tevreden zijn. We vroegen ook in welke mate de deelnemers tevreden zijn over de samenwerking met de professionals en of er voldoende professionele hulp is.

Tevredenheid professionele hulp voor de coronaperiode

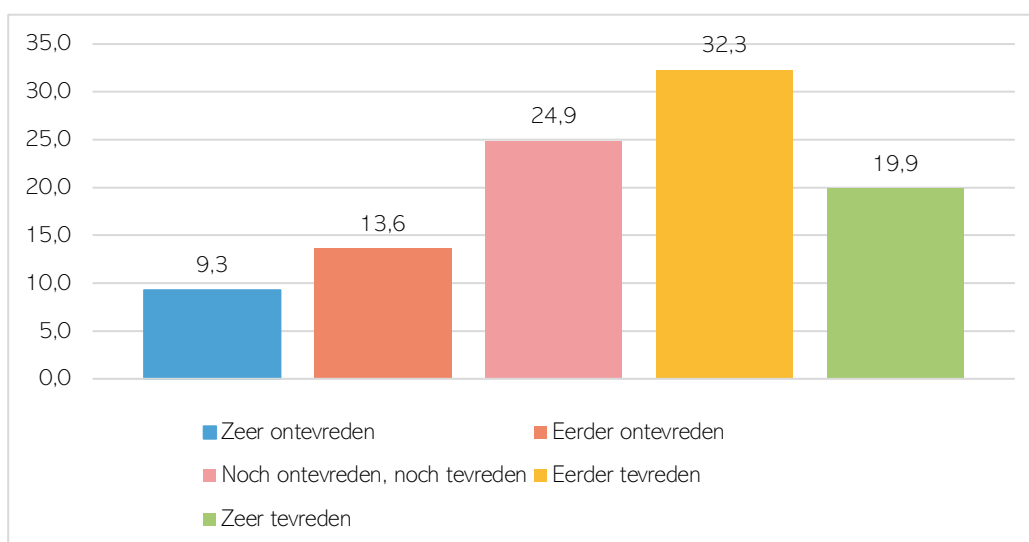
We stellen vast dat 71% van de mantelzorgers voor de coronaperiode eerder tot zeer tevreden was over de professionele hulp. 12,8 van de mantelzorgers was voor de coronaperiode zeer tot eerder ontevreden over de professionele hulp voor de coronaperiode.

Figuur 61: Tevredenheid over de professionele hulpverlening voor de coronaperiode (%)

Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening

51,2% van de mantelzorgers is tijdens de coronaperiode eerder tot zeer tevreden over de professionele hulp. Het percentage van eerder tot zeer ontevreden mantelzorgers is gestegen van 12,8% naar 22,9%.

Figuur 62: Tevredenheid over huidige professionele hulpverlening (%)

Evolutie tevredenheid voor corona vs. op dit moment

Tabel 50 toont de relatie tussen de mate waarin de mantelzorgers tevreden waren met de professionele hulp voor de coronaperiode met de mate waarin de mantelzorgers momenteel tevredenheid zijn met de professionele hulp. Tellen we de percentages op van de rode vakjes, dan zien we dat in totaal 47,8% van de mantelzorgers minder dan tevreden is over de professionele hulp (cf. mantelzorgers die minder dan tevreden zijn over de professionele hulp voor en/of na de coronaperiode). Kijken we naar de percentages van de groene vakjes, dan zien we dat 24,6% van de mantelzorgers eerder tevreden is gebleven over professionele hulp en 16,6% is zeer tevreden gebleven. De gele vakjes tonen aan dat in een klein aantal van de gevallen de professionele hulp erin geslaagd is de mantelzorgers die minder tevreden waren, toch meer tevreden te maken.

Tabel 50: Relatie tussen de tevredenheid over de professionele hulpverlening voor de coronaperiode en de huidige tevredenheid (%)

		Huidige tevredenheid				
		Ze er ontevreden	Eer der ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eer der tevreden	Ze er tevreden
Tevredenheid voor corona	Ze er ontevreden	3,8	0,5	0,3	0,9	0,2
	Eer der ontevreden	1,7	3,0	1,4	0,8	0
	Noch ontevreden, noch tevreden	0,5	3,5	10,4	0,9	0,8
	Eer der tevreden	1,4	5,8	9,9	24,6	2,4
	Ze er tevreden	1,9	0,8	2,8	5,0	16,6

Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van geslacht van de mantelzorger

Mannelijke mantelzorgers zijn vaak eerder tot zeer tevreden over de huidige professionele hulpverlening dan vrouwelijke mantelzorgers: 60,8% van de mannelijke mantelzorgers is eerder tot zeer tevreden over de huidige professionele hulpverlening. 20,6% van de mannelijke mantelzorgers is eerder tot zeer ontevreden over de huidige professionele hulpverlening. Bij de vrouwelijke mantelzorgers is ongeveer de helft eerder tot zeer tevreden over de huidige professionele hulpverlening (50,6%). 23,3% van de vrouwelijke mantelzorgers is eerder tot zeer ontevreden over de huidige professionele hulpverlening.

Tabel 51: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Ze er ontevreden	Eer der ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eer der tevreden	Ze er tevreden
Man	10,8	9,8	18,6	33,3	27,5
Vrouw	9,0	14,3	26,2	32,2	18,3

Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

63,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening en 18,2% is zeer tot eerder ontevreden. 41,1% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening en 29,6% is zeer tot eerder ontevreden. Daarnaast is 61,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening. Voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen is dit 57,8%. Bij deze laatste groep mantelzorgers is 25,8% zeer tot eerder ontevreden met de huidige professionele hulpverlening.

Tabel 52: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Ze er ontevreden	Eer der ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eer der tevreden	Ze er tevreden
Residentiële voorziening	6,8	11,4	18,2	30,7	33,0
Inwonend bij mantelzorger	12,1	17,5	29,3	27,9	13,2
Elders, alleen	5,9	7,4	25,5	41,0	20,2
Elders, met anderen	10,5	15,8	15,8	28,9	28,9

Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van aard van de zorgvraag

39,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening en 35,2% is zeer tot eerder ontevreden. 35,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening en 35% is zeer tot eerder ontevreden. Daarnaast is 58,4% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is eerder tot zeer tevreden met de huidige professionele hulpverlening. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met algemene beperkingen door ouderdom is dit 59,7%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 57,1% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 55,1%.

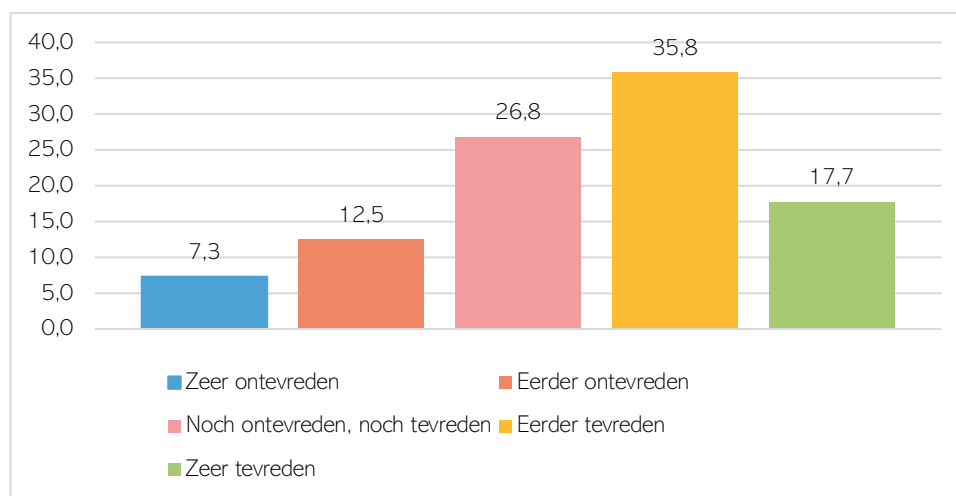
Tabel 53: Tevredenheid over de huidige professionele hulpverlening in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Ze er ontevreden	Eer der ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eer der tevreden	Ze er tevreden
Handicap	14,8	20,2	29,6	26,6	8,9
(Beginnende)dementie/ geestelijke achteruitgang	6,6	9,6	25,4	32,5	25,9
Psychische problemen	10,2	25,0	25,0	30,7	9,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	6,6	9,2	24,3	35,5	24,3
Acute ziekte of ongeval	10,2	6,1	26,5	30,6	26,5
Chronische ziekte	4,6	15,5	24,7	37,9	17,2

Tevredenheid over de samenwerking met de professionele hulp tijdens de coronaperiode

Bekijken we figuur 55, dan zien we dat 53,5% van de mantelzorgers eerder tot zeer tevreden is over de samenwerking met de professionele hulp tijdens de coronaperiode. Anderzijds zien we ook dat net geen 20% van de mantelzorgers eerder tot zeer ontevreden is.

Figuur 63: Huidige tevredenheid over de samenwerking met professionele hulp (%)

Relatie tussen huidige tevredenheid samenwerking en tevredenheid over professionele hulp

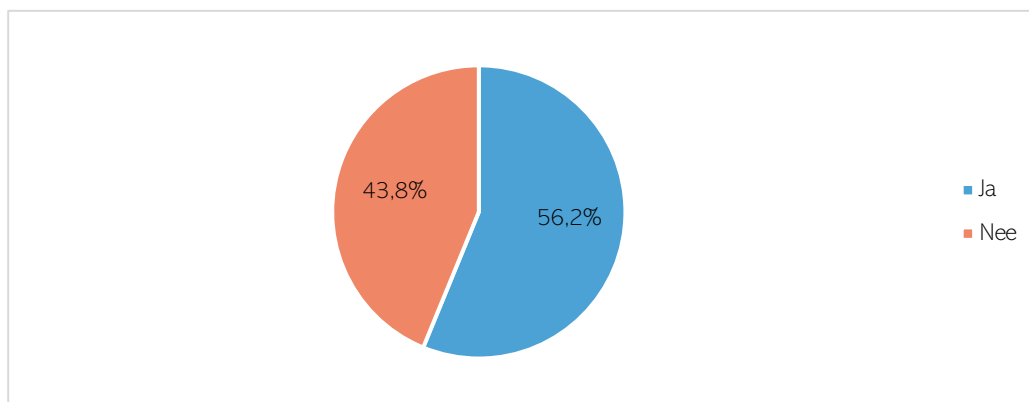
In onderstaande tabel analyseren we de tevredenheid over de samenwerking met de tevredenheid over de professionele hulp. We stellen vast dat de tevredenheid over de samenwerking samenhangt met de tevredenheid over de professionele hulp, met andere woorden, dat de samenwerking de bepalende factor is in de tevredenheid bij mantelzorgers over de geboden professionele hulp. Zo is 22,2% van de mantelzorgers die eerder tevreden is over de professionele hulp is ook eerder tevreden over de samenwerking. 14,9% van de mantelzorgers die zeer tevreden is over de professionele hulp is ook zeer tevreden over de samenwerking.

Tabel 54: Relatie tussen huidige tevredenheid samenwerking en tevredenheid over professionele hulpverlening (%)

		Huidige tevredenheid				
		Zeer ontevreden	Eerder ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eerder tevreden	Zeer tevreden
Tevredenheid samenwerking	Zeer ontevreden	5,1	1,3	0,3	0,2	0,2
	Eerder ontevreden	2,2	5,9	2,2	2,2	0
	Noch ontevreden, noch tevreden	1,1	4,1	14,3	6,2	1,3
	Eerder tevreden	0,5	2,2	7,4	22,2	3,5
	Zeer tevreden	0,5	0	0,6	1,7	14,9

7.3. Voldoende professionele hulp

56,2% van de mantelzorgers vindt dat er voldoende professionele hulp is tijdens de coronaperiode. Voor 43,8% van de mantelzorgers is er onvoldoende professionele hulp.

Figuur 64: Het ervaren van voldoende hulp (%)

Voldoende professionele hulp in functie van geslacht van de mantelzorger

Vrouwelijke mantelzorgers geven vaker aan dat de zorgvrager onvoldoende professionele hulp ontvangt dan mannelijke mantelzorgers. Volgens 46,2% van de vrouwelijke mantelzorgers ontvangt de zorgvrager onvoldoende professionele hulp. Dit geldt voor 31,7% van de mannelijke mantelzorgers.

Tabel 55: Voldoende professionele hulp in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Voldoende professionele hulp	Onvoldoende professionele hulp
Man	68,3	31,7
Vrouw	53,8	46,2

Voldoende professionele hulp in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Mantelzorgers met een inwonende zorgvrager (53,9%) en mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen (51,9%) geven vaker aan dat de zorgvrager onvoldoende professionele hulp ontvangt. Daarnaast ontvangt de zorgvrager, volgens 30,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager verblijft in een residentiële voorziening en volgens 32,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, onvoldoende professionele hulp.

Tabel 56: Voldoende professionele hulp in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Voldoende professionele hulp	Onvoldoende professionele hulp
Residentiële voorziening	69,7	30,3
Inwonend bij mantelzorger	46,1	53,9
Elders, alleen	67,9	32,1
Elders, met anderen	48,1	51,9

Voldoende professionele hulp in functie van aard van de zorgvraag

De meerderheid van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen en van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (58,4%) geeft aan dat de zorgvrager onvoldoende professionele hulp ontvangt. Daarnaast ontvangt de zorgvrager, volgens 43,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte en volgens 43,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, onvoldoende professionele hulp. 38,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 37,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met algemene beperkingen door ouderdom geeft aan dat de zorgvrager onvoldoende hulp ontvangt.

Tabel 57: Voldoende professionele hulp in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Voldoende professionele hulp	Onvoldoende professionele hulp
Handicap	41,6	58,4
(Beginnende)dementie/geestelijke achteruitgang	56,9	43,1
Psychische problemen	34,8	65,2
Algemene achteruitgang door ouderdom	62,5	37,5
Acute ziekte of ongeval	61,2	38,8
Chronische ziekte	56,1	43,9

Relatie voldoende hulp en tevredenheid momentane hulp

Hieronder bekijken we de relatie tussen het al dan niet ervaren van voldoende professionele hulp en de tevredenheid over die hulp. Het ervaren van voldoende professionele hulp is een bepalende factor in de tevredenheid over de professionele hulp. Zo zien we dat 22,7% van de mantelzorgers die eerder tevreden is over de professionele hulp voldoende hulp krijgt, 17,7% is zeer tevreden en krijgt voldoende hulp. Slechts 2,2% van de mantelzorgers geeft aan tevreden te zijn over de professionele hulp maar onvoldoende hulp te krijgen.

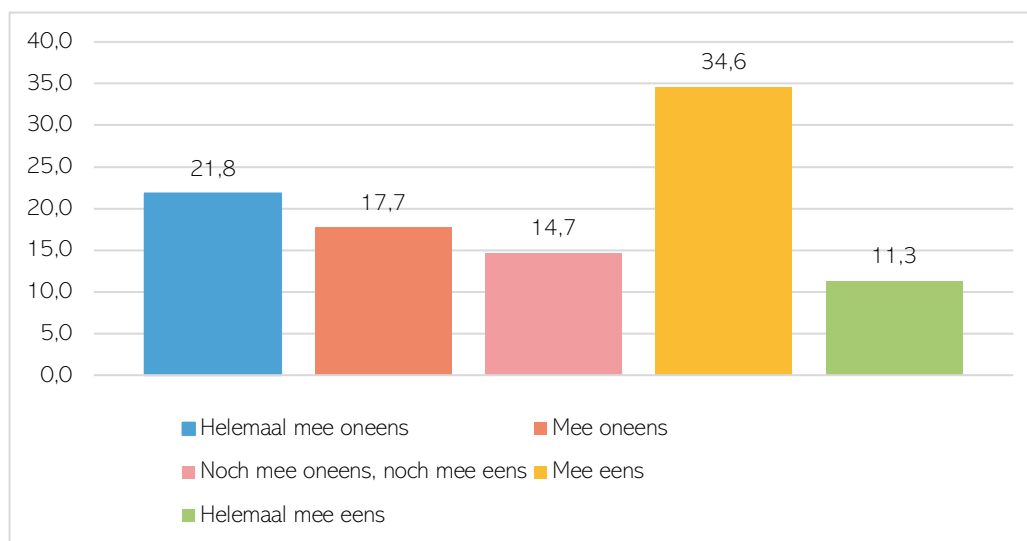
Tabel 58: Relatie voldoende professionele hulp en tevredenheid momentane hulp (%)

	Huidige tevredenheid				
	Ze er ontevreden	Eerder ontevreden	Noch ontevreden, noch tevreden	Eerder tevreden	Ze er tevreden
Voldoende hulp	3,0	2,4	10,5	22,7	17,7
Onvoldoende hulp	6,3	11,1	14,3	9,8	2,2

8. De directe omgeving van mantelzorgers

8.1. Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving

Als mantelzorger is het een belangrijke geruststelling dat, wanneer men tijdelijk de zorg niet meer zou kunnen opnemen, er iemand klaar staat om die zorg op te nemen. We stellen vast dat ruim 45% van de mantelzorgers aangeeft dat zij iemand in hun omgeving hebben die tijdelijk de mantelzorg zou kunnen overnemen. Tegelijk is ongeveer 4 op 10 mantelzorgers niet akkoord met de stelling dat iemand tijdelijk de zorg van hen zou kunnen overnemen.

Figuur 65: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving (%)

Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger

Iets meer mannelijke mantelzorgers (48,1%) dan vrouwelijke mantelzorgers (45,5%) geven aan dat zij iemand in hun omgeving hebben die tijdelijk de mantelzorg zou kunnen overnemen.

Tabel 59: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	17,3	20,2	14,4	39,4	8,7
Vrouw	22,7	17,2	14,6	33,7	11,8

Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

65,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan dat zij iemand in hun omgeving hebben die tijdelijk de mantelzorg zou kunnen overnemen. Dit geldt voor ongeveer de helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont (52,4%) en van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont (50,7%). Mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont geven vaker dan de andere groepen aan niet te kunnen rekenen op iemand uit de directe omgeving om tijdelijk de mantelzorg te kunnen overnemen (52,4% oneens).

Tabel 60: Ervaren potentiële steun door iemand uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	12,0	10,8	12,0	47,0	18,1
Inwonend bij mantelzorger	29,5	22,9	13,2	26,7	7,6
Elders, alleen	17,5	12,2	18,0	40,2	12,2
Elders, met anderen	14,3	19,5	15,6	35,1	15,6

Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag

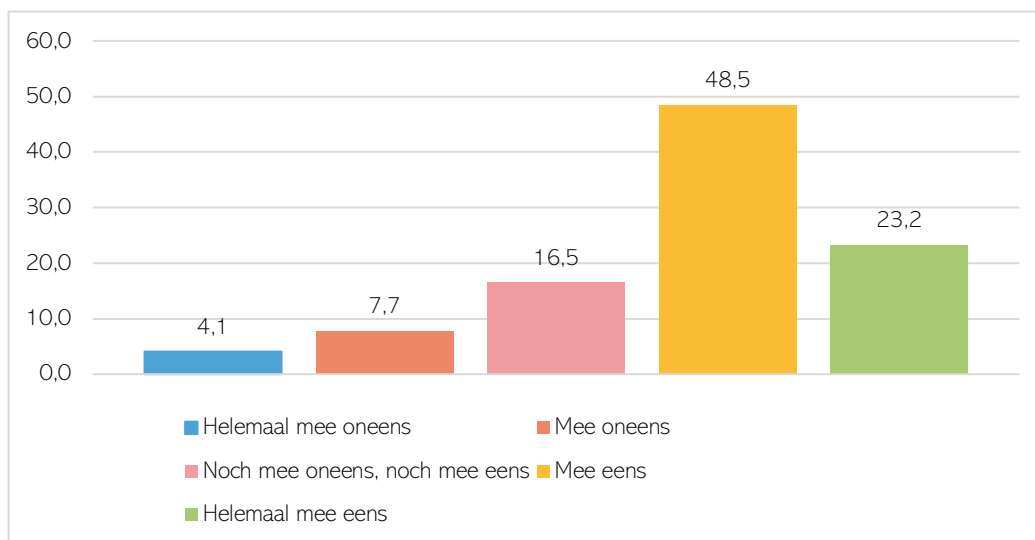
Meer dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval geeft aan dat zij iemand in hun omgeving hebben die tijdelijk de mantelzorg zou kunnen overnemen (58,7%). Dit geldt voor 50,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen omwille van ouderdom, 46,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 40,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte en 38,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap. Mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen geven het vaakste aan niet te kunnen rekenen op de directe omgeving om tijdelijk de mantelzorg te kunnen overnemen (50%). Ook bijna de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (48,1%) kan niet rekenen op zijn directe omgeving om tijdelijk de mantelzorg over te nemen.

Tabel 61: Ervaren potentiële ondersteuning door iemand uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	31,9	16,2	13,2	30,9	7,8
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	25,6	16,1	11,6	36,2	10,6
Psychische problemen	29,5	20,5	23,9	22,7	3,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	19,4	16,1	14,1	35,5	14,8
Acute ziekte of ongeval	15,2	8,7	17,4	50,0	8,7
Chronische ziekte	20,3	23,2	16,4	31,6	8,5

8.2. Ervaren waardering uit de directe omgeving

We legden de deelnemers ook volgende stelling voor: "Anderen uit mijn directe omgeving waarderen wat ik doe voor de zorgvrager". Meer dan 70% van de mantelzorgers geeft aan waardering uit hun directe omgeving te ontvangen. Anderzijds zien we ook dat 11,8% van de mantelzorgers geen waardering krijgt door de directe omgeving voor hun rol van mantelzorger.

Figuur 66: Ervaren waardering uit directe omgeving (%)

Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer dan 70% van de mannelijke en vrouwelijke mantelzorgers ervaart waardering uit zijn directe omgeving. Anderzijds zien we ook dat 15,5% van de mannelijke mantelzorgers en 11,1% van de vrouwelijke mantelzorgers geen waardering krijgt door zijn directe omgeving voor hun rol van mantelzorger.

Tabel 62: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	5,8	9,7	13,6	48,5	22,3
Vrouw	3,8	7,3	17,1	48,6	23,3

Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

87,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, ervaart waardering uit zijn directe omgeving. Dit geldt voor meer dan 65% voor de andere groepen mantelzorgers. Daarnaast ervaart 17,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont geen waardering uit zijn directe omgeving.

Tabel 63: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	0,0	2,4	10,6	56,5	30,6
Inwonend bij mantelzorger	5,9	8,4	16,8	46,2	22,7
Elders, alleen	4,3	5,9	20,2	48,4	21,3
Elders, met anderen	1,3	15,8	13,2	47,4	22,4

Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag

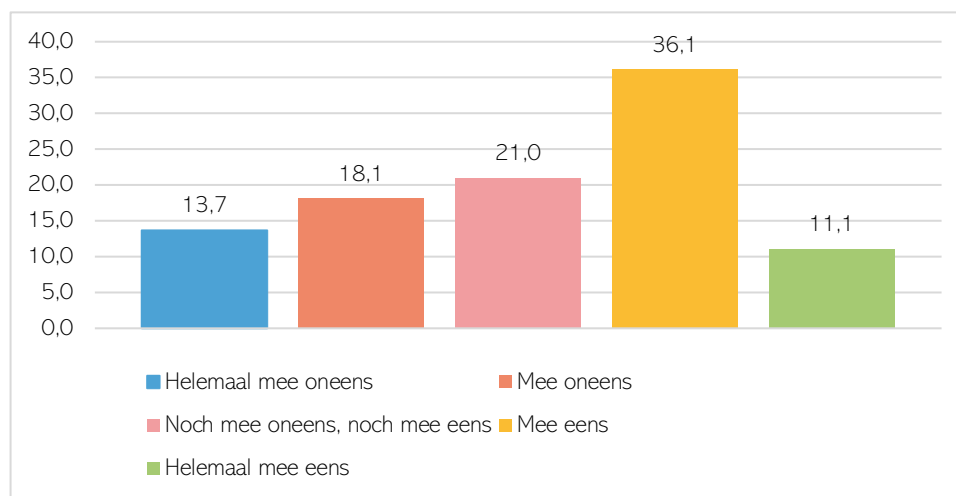
Over alle redenen van de zorgvraag heen ervaart minimaal 60% van alle mantelzorgers waardering uit zijn directe omgeving. Wie zorgt voor een persoon met een handicap (17%) of een persoon met psychische problemen (16,8%) ervaart minder waardering.

Tabel 64: Ervaren waardering uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	7,0	10,0	17,4	44,8	20,9
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	3,0	9,0	12,5	48,5	27,0
Psychische problemen	5,6	11,2	21,3	49,4	12,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	4,2	8,5	16,3	50,0	20,9
Acute ziekte of ongeval	2,0	2,0	16,3	53,1	26,5
Chronische ziekte	4,6	6,3	18,3	50,9	20,0

8.3. Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving

We vroegen aan de mantelzorgers in welke mate zij voldoende praktische steun ervaren van hun directe omgeving. Net geen 50% van de mantelzorgers geeft aan, tijdens de coronaperiode, voldoende praktische steun te krijgen uit zijn directe omgeving. 31,8% van de mantelzorgers krijgt onvoldoende praktische steun.

Figuur 67: Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving (%)

Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger

50% van de mannelijke mantelzorgers en 46,6% van de vrouwelijke mantelzorgers ontvangt voldoende praktische steun uit zijn omgeving. Echter krijgt meer dan 30% van de vrouwelijke mantelzorgers onvoldoende praktische steun. Dit geldt ook voor 25% van de mannelijke mantelzorgers.

Tabel 65: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	8,7	16,3	25,0	38,5	11,5
Vrouw	14,7	18,4	20,3	35,5	11,1

Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

67% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, ontvangt voldoende praktische steun uit zijn directe omgeving. Dit geldt voor meer dan de helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont (54,7%) en van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont (56,6%). Daarnaast ontvangt 43,6% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager onvoldoende praktische steun uit zijn directe omgeving.

Tabel 66: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	2,4	8,2	22,4	49,4	17,6
Inwonend bij mantelzorger	19,7	23,9	22,5	27,1	6,7
Elders, alleen	11,6	13,7	20,0	40,5	14,2
Elders, met anderen	9,2	18,4	15,8	43,4	13,2

Ervaren praktische ondersteuning uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag

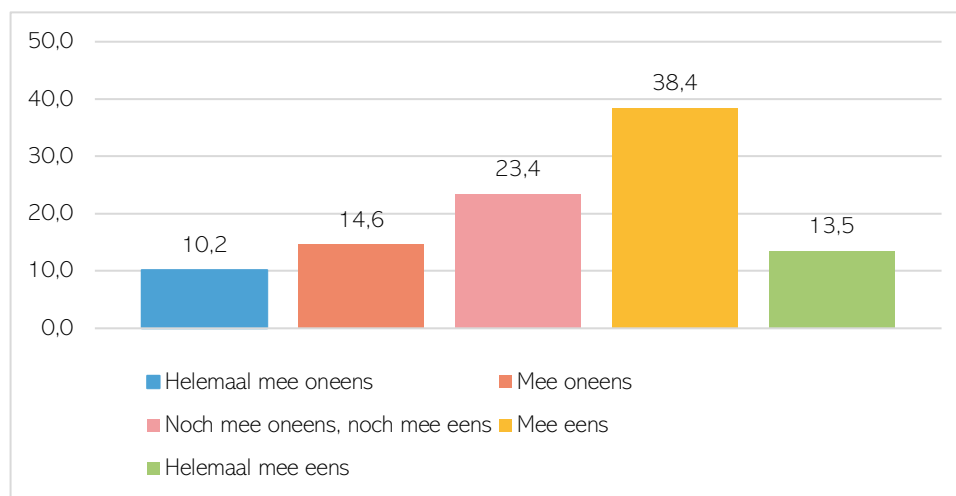
Ongeveer 50% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang (48,3%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom (53,3%) ontvangt voldoende praktische steun. Wie zorgt voor een persoon met psychische problemen of een handicap ervaart duidelijk minder praktische steun. 42% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen en 40,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan onvoldoende praktische steun te ontvangen.

Tabel 67: Ervaren praktische steun uit de directe omgeving in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	19,7	21,2	20,7	32,0	6,4
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	13,1	17,6	21,1	36,7	11,6
Psychische problemen	19,3	22,7	28,4	26,1	2,3
Algemene achteruitgang door ouderdom	9,2	16,8	20,7	38,8	14,5
Acute ziekte of ongeval	12,5	16,7	25,0	37,5	8,3
Chronische ziekte	14,2	17,6	23,3	37,5	7,4

8.4. Ervaren emotionele ondersteuning uit de directe omgeving

Ook volgende stelling werd voorgelegd: "Ik kan voldoende rekenen op emotionele steun door personen uit mijn directe omgeving". We zien dat iets meer dan de helft van de mantelzorgers voldoende emotionele steun ervaart uit zijn directe omgeving. Voor net geen 25% van de mantelzorgers is dit niet het geval.

Figuur 68: Ervaren emotionele ondersteuning uit directe omgeving (%)

Ervaren emotionele ondersteuning in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer dan de helft van de mannelijke mantelzorgers (51,4%) en van de vrouwelijke mantelzorgers (51,9%) ontvangt emotionele steun uit zijn omgeving. 1 op 4 van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart onvoldoende emotionele steun uit de directe omgeving. Dit geldt voor 20% van de mannelijke mantelzorgers.

Tabel 68: Ervaren emotionele steun in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	8,6	11,4	28,6	34,3	17,1
Vrouw	10,5	15,2	22,4	39,1	12,8

Ervaren emotionele ondersteuning in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

67,5% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, ontvangt voldoende emotionele steun uit zijn directe omgeving. Dit geldt voor meer dan de helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont (58,2%) en van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met anderen woont (59%). Bij wie samenwoont met de zorgvrager is de ervaren emotionele steun duidelijk lager. Meer dan 3 op 10 mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont ervaart onvoldoende emotionele steun uit zijn directe omgeving.

Tabel 69: Ervaren emotionele steun in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	3,5	8,1	20,9	51,2	16,3
Inwonend bij mantelzorger	15,2	17,0	27,2	31,1	9,5
Elders, alleen	5,8	13,8	22,2	41,3	16,9
Elders, met anderen	10,3	15,4	15,4	42,3	16,7

Ervaren emotionele ondersteuning in functie van aard van de zorgvraag

Meer dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang (57,3%), van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval (56,3%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom (55,4%) ontvangt voldoende emotionele steun. Ongeveer 30% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (31,1%), van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (30%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte (31,3%) onvoldoende emotionele steun.

Tabel 70: Ervaren emotionele steun in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	15,9	15,4	25,9	35,8	7,0
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	7,5	14,1	21,1	40,2	17,1
Psychische problemen	15,6	14,4	33,3	31,1	5,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	7,2	17,6	19,9	39,4	16,0
Acute ziekte of ongeval	10,4	12,5	20,8	43,8	12,5
Chronische ziekte	14,8	16,5	22,2	38,6	8,0

9. Contacten van de mantelzorger met het sociale netwerk

We gingen na in welke mate de mantelzorgers tijdens de coronaperiode contacten hebben met de zorgvrager, familie, vrienden en burens. De mantelzorgers hebben met de zorgvrager, familie en vrienden het meest contact via de telefoon. De mantelzorgers hebben met burens het meest face-to-face contact.

Tabel 71: Contacten van de mantelzorger met het sociale netwerk (%)

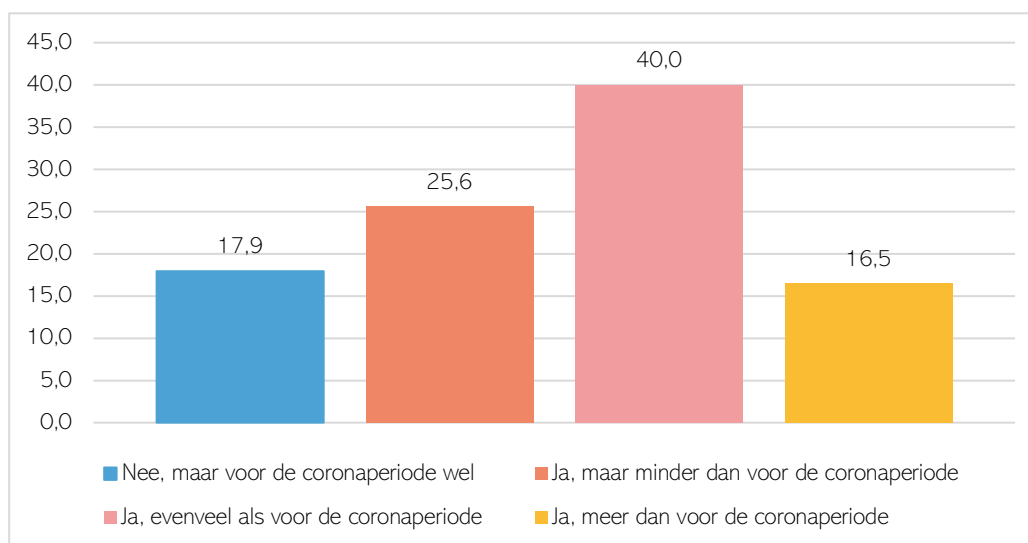
	Zorgvrager niet inwonend bij mantelzorger	Zorgvrager inwonend bij mantelzorger
Face-to-face contact met de zorgvrager	43,0	*
Telefonisch contact met de zorgvrager	43,1	*
Beeld-/videobellen met de zorgvrager	15,1	*
Face-to-face contact met familie	31,1	23,1
Telefonisch contact met familie	42,2	39,4
Beeld-/videobellen met familie	22,5	26,8
Face-to-face contact met vrienden	21,6	13,9
Telefonisch contact met vrienden	39,3	31,3
Beeld-/videobellen met vrienden	22,8	16,2
Face-to-face contact met burens	27,7	26,3
Telefonisch contact met burens	12,6	8,2
Beeld-/videobellen met burens	3,9	2,5

9.1. Evolutie contacten met zorgvragen bij niet inwonende mantelzorgers

Om de evolutie in contacten te illustreren, tonen we in onderstaande figuren naast het percentage van contacten tijdens de coronaperiode, ook het percentage waarbij het contact sedert de coronaperiode stopgezet werd. In onderstaande analyses gaat het dus over de mantelzorgers die aangaven voor en/of tijdens de coronaperiode contacten te hebben met het sociaal netwerk

Face-to-face contacten met de zorgvrager

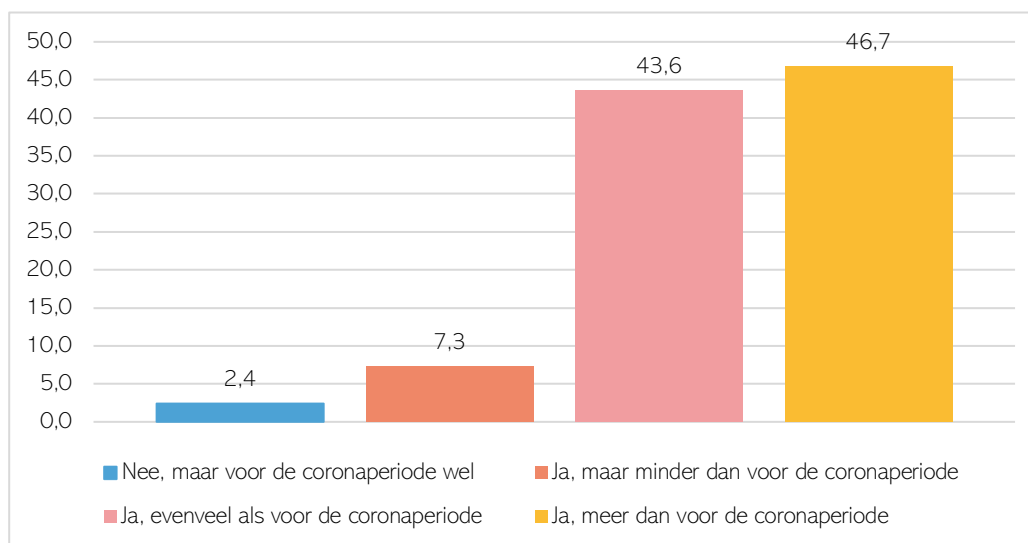
25,6% van de mantelzorgers heeft tijdens de coronaperiode minder face-to-face contact met de zorgvrager. Bij 40% is het aantal contacten gelijk gebleven en bij 16,5% zijn de contacten toegenomen. 17,9% van de mantelzorgers geeft aan geen contacten meer te hebben met de zorgvrager, terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was.

Figuur 69: Evolutie face-to-face contacten met de zorgvrager (%)

Telefonische contacten met de zorgvrager

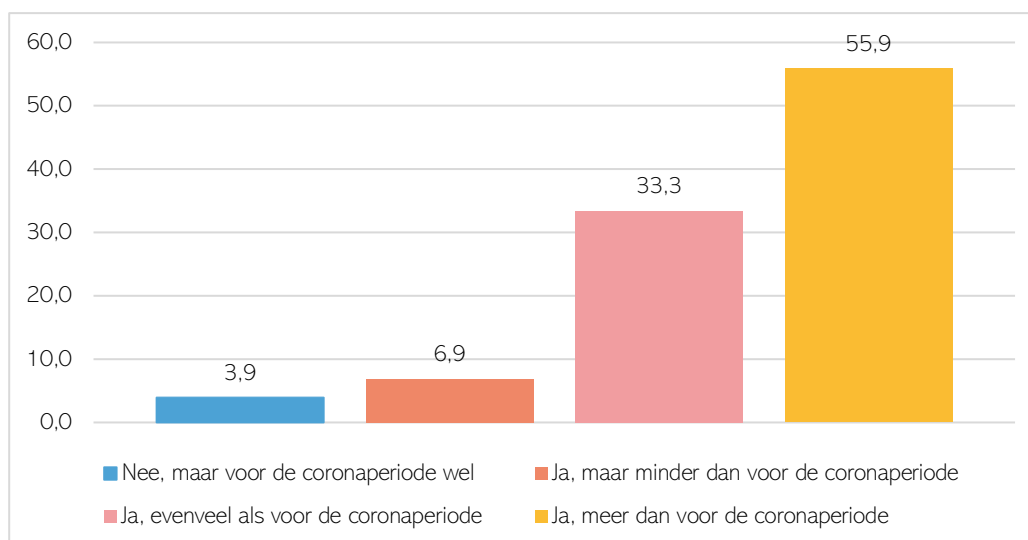
Wat betreft telefonische contacten zien we een spectaculaire toename van het aantal mantelzorgers dat meer contacten heeft dan voor de coronaperiode.

Figuur 70: Evolutie telefonische contacten met de zorgvrager (%)

Contacten via beeldbellen met de zorgvrager

Voor wat betreft beeldbellen zien we een nog grotere toename. 55,9% van de mantelzorgers geven aan meer contacten te hebben met de zorgvrager op deze manier dan ervoor.

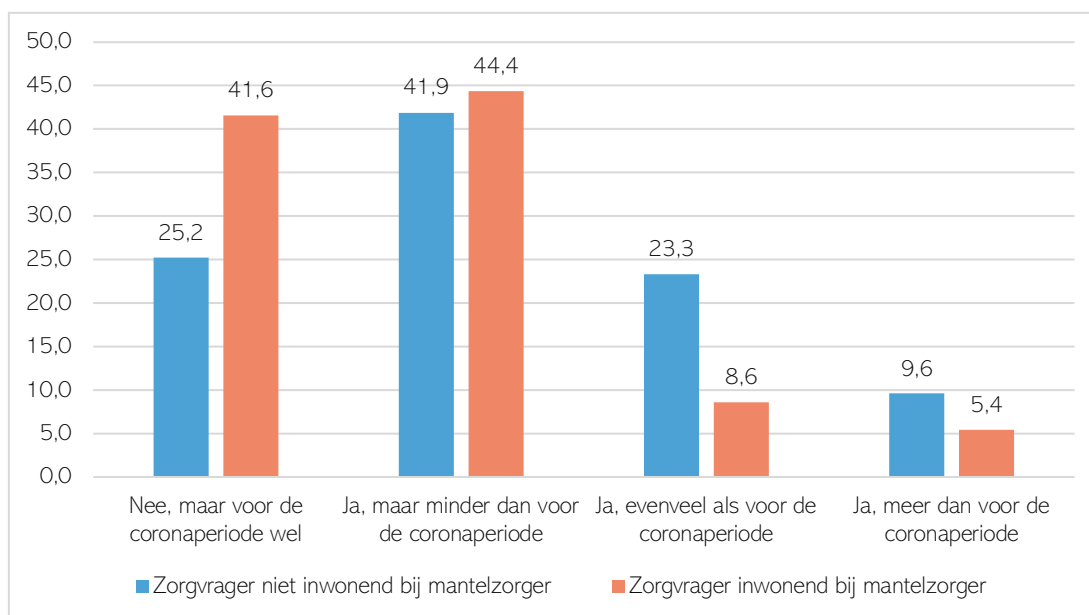
Figuur 71: Evolutie contacten via beeldbellen met de zorgvrager (%)

9.2. Evolutie contacten met familie

Bij de volgende analyses wordt telkens een vergelijking gemaakt tussen de contacten bij mantelzorgers bij wie de zorgvrager inwoont en bij mantelzorgers bij wie dit niet het geval is. De mantelzorgers in deze analyses zijn telkens ook de mantelzorgers die aangaven voor en/of tijdens de coronaperiode contacten te hebben met het sociaal netwerk.

Face-to-face contacten met familie

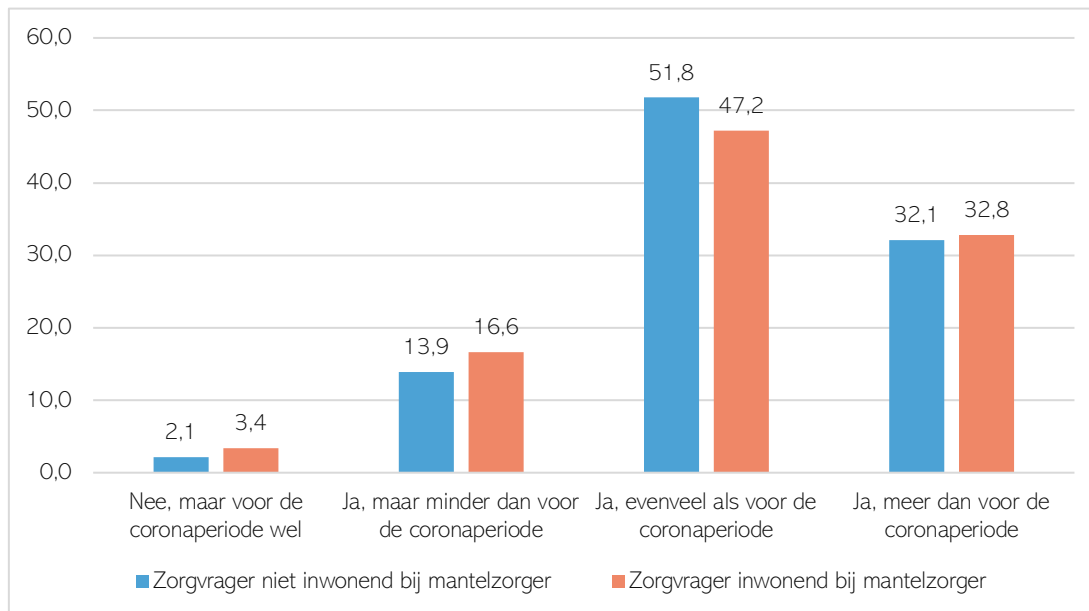
Het aantal face-to-face contacten met de familie is tijdens de coronaperiode sterk gedaald. Gelet op de genomen coronamaatregelen hoeft ons dit niet te verbazen. 41,6% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager heeft geen face-to-face contact meer met familie, terwijl dit voor de coronaperiode wel het geval was. Voor mantelzorgers zonder inwonende zorgvrager is dit percentage 25,2%. Beide types mantelzorgers (met en zonder inwonende zorgvrager) rapporteren ook een ongeveer gelijke daling in het aantal face-to-face contacten. Mantelzorgers die meer contacten dan voor de coronaperiode rapporteren zijn eerder schaars. Ongeveer 1 op de 10 mantelzorgers zonder inwonende zorgvrager en ongeveer 1 op de 20 mantelzorgers met inwonende zorgvrager rapporteren meer contacten met hun familie dan voor de coronaperiode.

Figuur 72: Evolutie face to face contacten met familie (%)

Telefonische contacten met familie

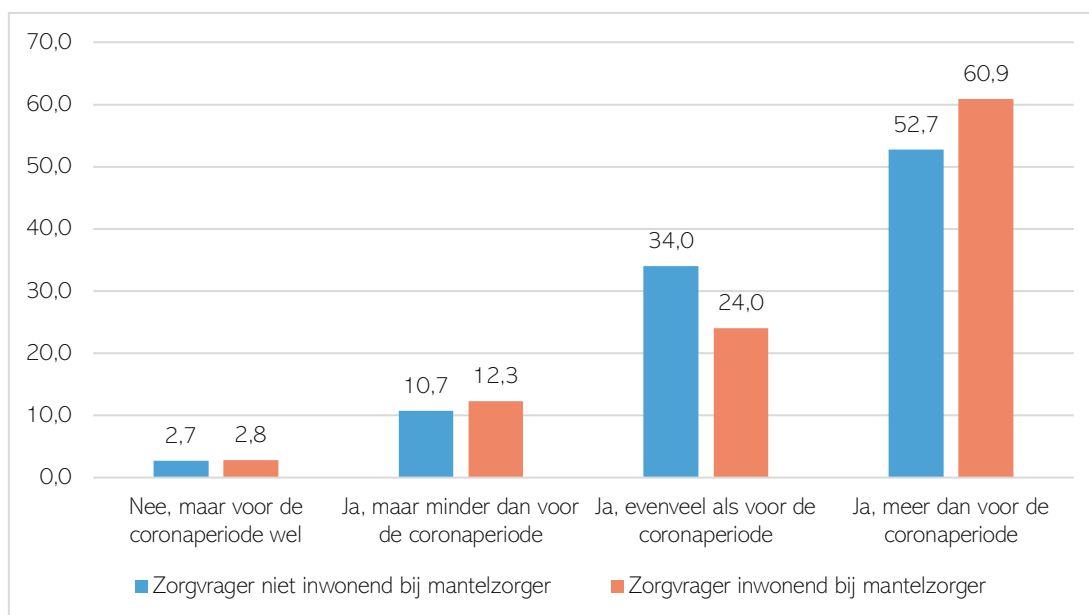
In tegenstelling tot de face-to-face contacten zijn de contacten met familie via de telefoon tijdens de coronaperiode gestegen. 32,8% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager rapporteren meer telefonisch contact met familie. Voor mantelzorgers zonder inwonende zorgvrager is dit percentage ongeveer gelijk (32,1%).

Figuur 73: Evolutie telefonische contacten met familie (%)

Contacten via beeldbellen met familie

De contacten met familie via beeldbellen zijn tijdens de coronaperiode spectaculair gestegen. 60,9% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager geeft aan meer contact te hebben met familie via beeldbellen. Voor mantelzorgers zonder inwonende zorgvrager is dit percentage 52,7%.

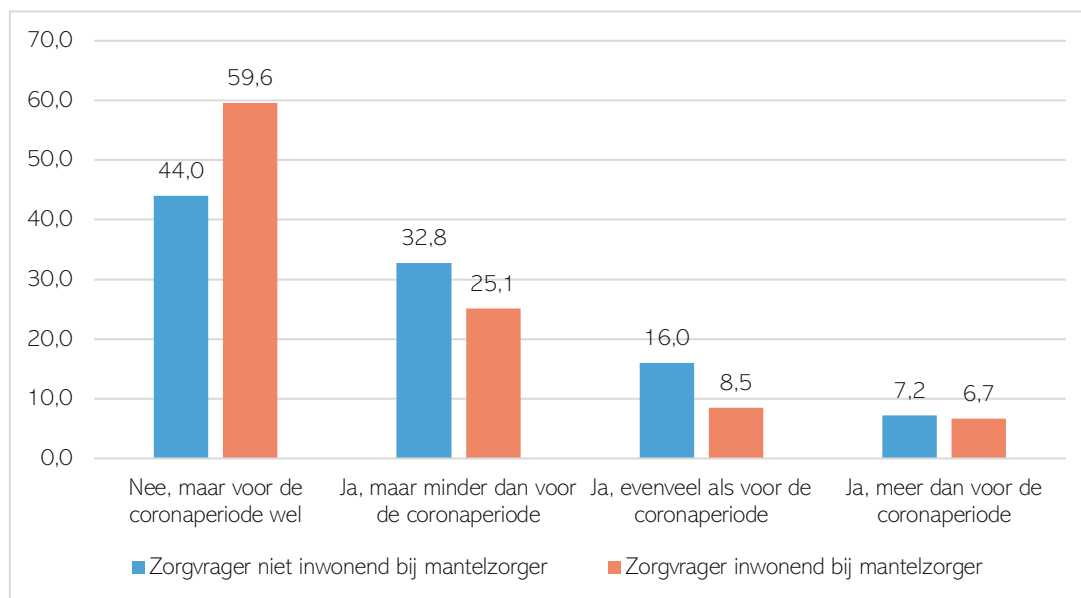

Figuur 74: Evolutie beeldbellen met familie (%)

9.3. Evolutie contacten met vrienden

Face-to-face contacten met vrienden

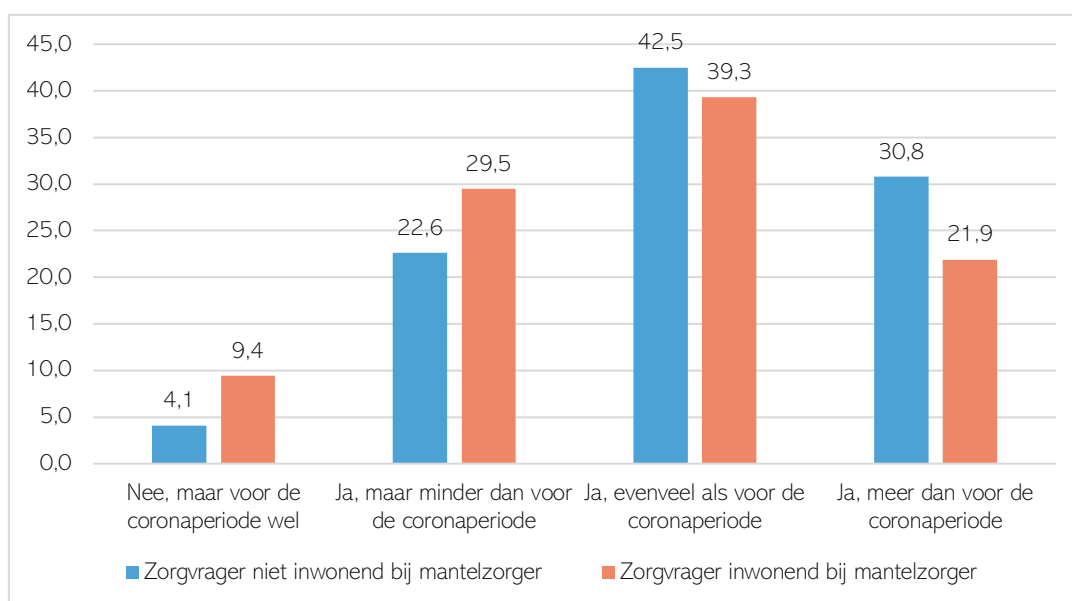
Net als bij familie zijn de face-to-face contacten met vrienden spectaculair gedaald tijdens de coronaperiode. 59,6% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager heeft geen face-to-face contact meer met vrienden. Voor mantelzorgers waarbij de zorgvrager niet in woont is dit percentage 44%.

Figuur 75: Evolutie face-to-face contacten met vrienden (%)

Telefonische contacten met vrienden

De telefonische contacten met vrienden is voor 21,9% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager tijdens de coronaperiode toegenomen. Voor 39,3% van deze mantelzorgers is het telefonisch contact met vrienden hetzelfde gebleven. Voor 29,5% van deze mantelzorgers is het telefonisch contact met vrienden verminderd. Voor mantelzorgers die niet met de zorgvrager wonen is dit 30,8%, 42,5%, en 22,6% respectievelijk.

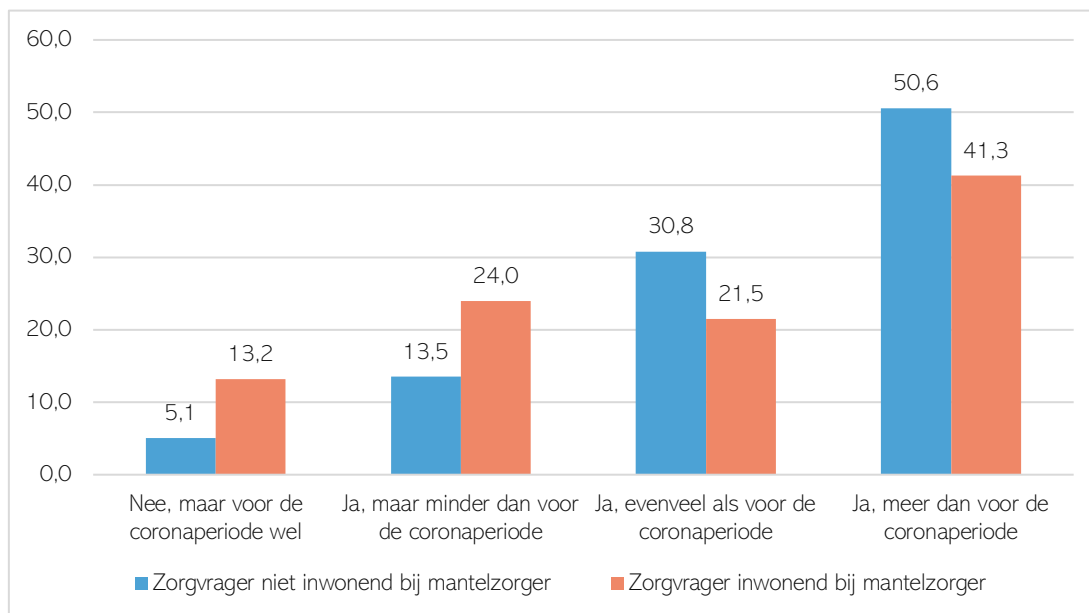

Figuur 76: Evolutie telefonische contacten met vrienden (%)

Contacten via beeldbellen met vrienden

Ook de contacten via beeldbellen met vrienden is tijdens de coronaperiode toegenomen. 41,3% van de mantelzorgers die bij de zorgvrager wonen heeft via beeldbellen meer contact met vrienden. Tegelijk heeft 24% van de mantelzorgers via beeldbellen minder contact met vrienden. Voor mantelzorgers die niet bij de zorgvrager wonen zijn deze percentages 50,6% en 13,5% respectievelijk.

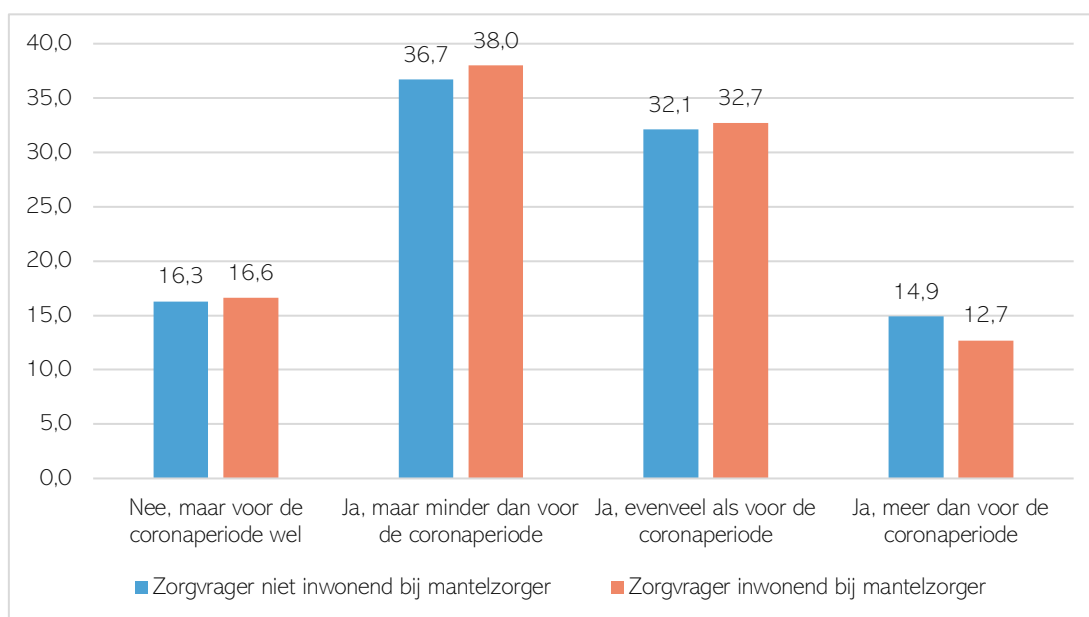

Figuur 77: Evolutie beeldbellen met vrienden (%)

9.4. Evolutie contacten met burens

Face-to-face contacten met burens

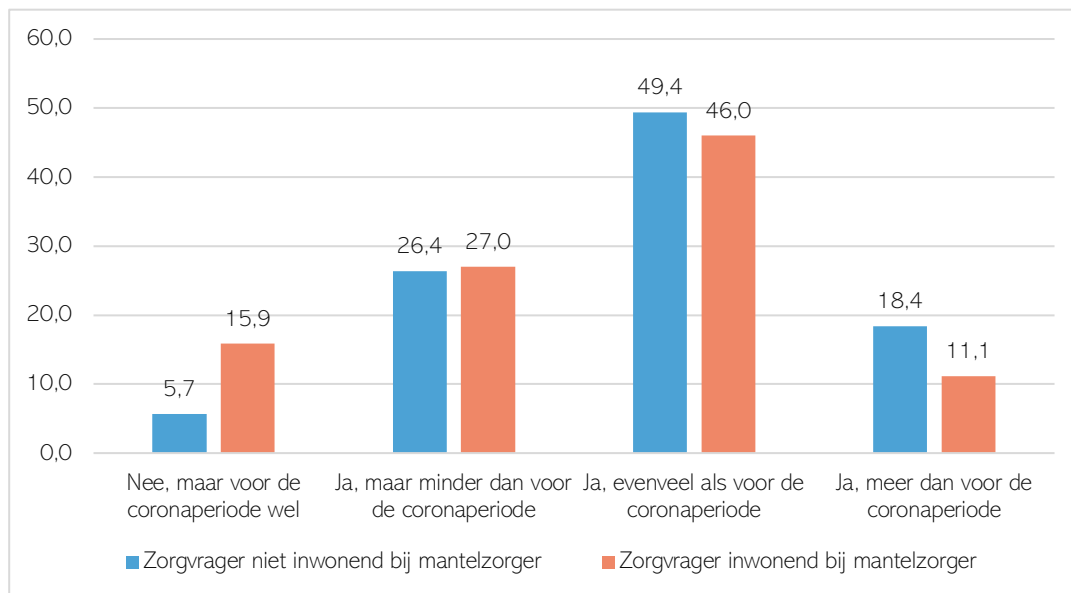
De contacten met burens is voor één derde van de mantelzorgers gelijk gebleven tijdens de coronaperiode. 12,7% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager en 14,9% van de mantelzorgers die niet in wonen met de zorgvrager geeft aan meer face-to-face contact te hebben met burens.

Figuur 78: Evolutie face-to-face contacten met burens (%)

Telefonische contacten met burens

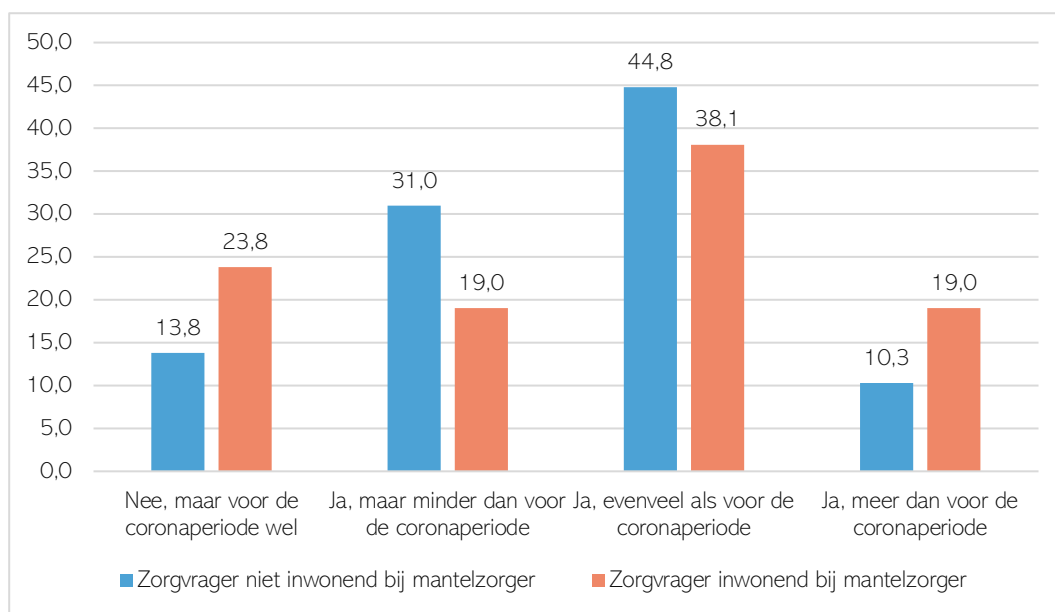
46% van de mantelzorgers (49,4% bij mantelzorgers die niet samenwonen met de zorgvrager) heeft tijdens de coronaperiode evenveel telefonisch contact met burens. De telefonische contacten zijn voor 11,1% van de mantelzorgers toegenomen (18,4% voor zij die niet samenwonen met de zorgvrager). 27% van de mantelzorgers heeft minder telefonisch contact met burens (26,4% voor zij die niet samenwonen met zorgvrager) en 15,9% heeft geen telefonisch contact meer. Bij mantelzorgers die niet samenwonen is dit percentage 5,7%.

Figuur 79: Evolutie telefonische contacten met burens (%)

Contacten via beeldbellen met burens

19% van de mantelzorgers die bij de zorgvrager wonen heeft meer contacten met burens via beeldbellen tijdens de coronaperiode. Tegelijk heeft 19% van de mantelzorgers minder contact met burens via beeldbellen. 23,8% heeft zelfs geen contact meer met burens via beeldbellen. Voor mantelzorgers die niet met de zorgvrager wonen zijn deze percentages respectievelijk 10,3%, 31% en 13,8%.

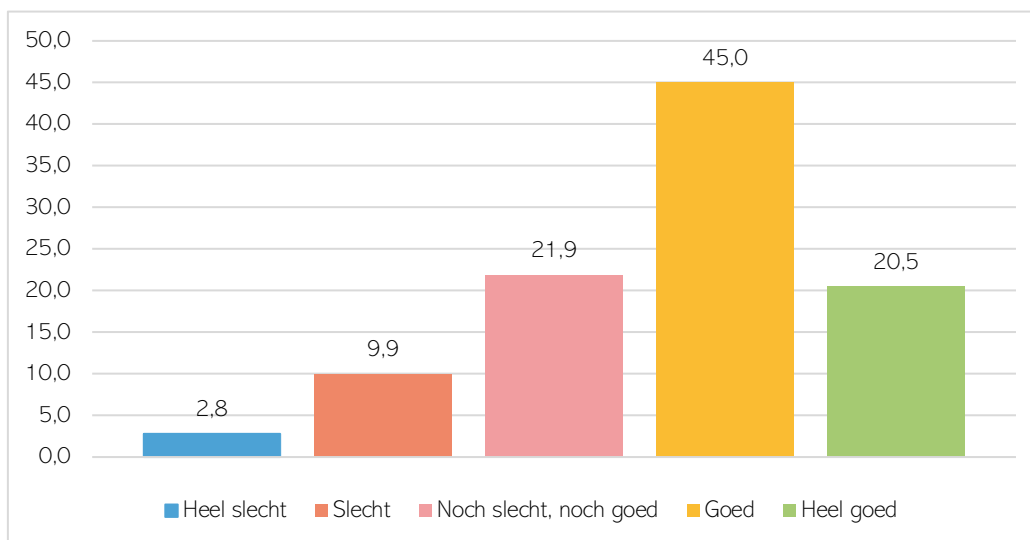
Figuur 80: Evolutie contacten via beeldbellen met burens (%)

10. Combinatie mantelzorg met andere levensdomeinen

Naast de zorg nemen mantelzorgers nog andere rollen op binnen domeinen zoals betaald werk, eigen huishouden, gezin, sociaal leven, enz. We gingen na hoe het gesteld is met deze combinatie tijdens de coronaperiode.

10.1. Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie

Exact 45% van de mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en het gezin op het moment van de bevraging goed, 20,5% zelfs heel goed. Iets meer dan 12% heeft het moeilijk met deze combinatie.

Figuur 81: De combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie (%)

Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van geslacht van de mantelzorger

70,4% van de mannelijke mantelzorgers en 64,4% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en het gezin goed tot heel goed.

Tabel 72: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	4,1	5,1	20,4	51,0	19,4
Vrouw	2,5	10,8	22,2	43,7	20,7

Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

83,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, 70,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 70,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en het gezin goed tot heel goed. De combinatie wordt als minder goed ervaren door de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont. Zo vindt 55,1% de combinatie tussen mantelzorg en het gezin goed tot heel goed (55,1%).

Tabel 73: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	0,0	6,2	9,9	46,9	37,0
Inwonend bij mantelzorger	5,0	11,9	28,1	45,7	9,4
Elders, alleen	0,6	9,4	19,3	39,8	30,9
Elders, met anderen	2,7	8,1	18,9	51,4	18,9

Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van aard van de zorgvraag

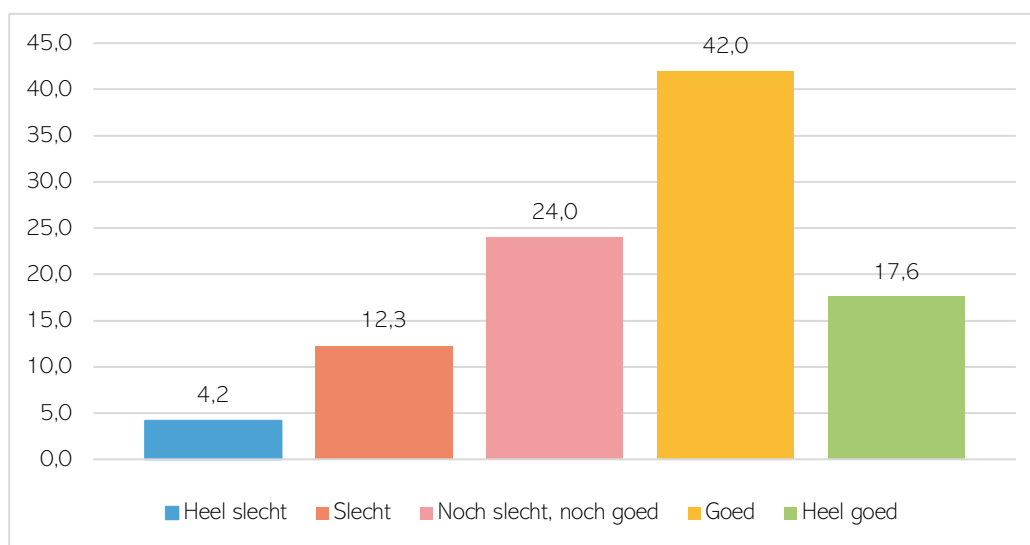
Minder dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen vindt de combinatie tussen mantelzorg en het gezin goed tot heel goed (41,2%). 55,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap vindt de combinatie tussen mantelzorg en het gezin goed tot heel goed. Dit percentage is 62,3% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 69,1% voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom, 75% voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 66,9% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Tabel 74: Combinatie mantelzorg met eigen gezinssituatie in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	5,0	11,6	27,6	42,7	13,1
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	3,1	9,9	24,6	40,8	21,5
Psychische problemen	8,2	18,8	31,8	34,1	7,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	1,0	7,1	22,8%	43,9	25,2
Acute ziekte of ongeval	2,3	13,6	9,1	54,5	20,5
Chronische ziekte	1,2	7,7	24,3	49,1	17,8

10.2. Combinatie mantelzorg met huishouden

59,6% van de mantelzorgers geeft aan dat de combinatie tussen mantelzorg en huishouden goed tot heel goed is. 16,5% van de mantelzorgers ervaart deze combinatie als slecht tot heel slecht.

Figuur 82: De combinatie mantelzorg met huishouden (%)

Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van geslacht van de mantelzorger

67% van de mannelijke mantelzorgers en 58,1% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden goed tot heel goed. 17,7% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden slecht tot heel slecht.

Tabel 75: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	3,1	7,2	22,7	46,4	20,6
Vrouw	4,4	13,3	24,2	41,1	17,0

Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

78,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, 67,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 64% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen, vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden goed tot heel goed. 48% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden goed tot heel goed en 23,3% vindt de combinatie slecht tot heel slecht.

Tabel 76: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	0,0	2,4	19,3	42,2	36,1
Inwonend bij mantelzorger	7,4	15,9	28,6	40,6	7,4
Elders, alleen	1,6	12,0	19,1	43,2	24,0
Elders, samen met iemand anders/anderen	2,7	10,7	22,7	44,0	20,0

Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van aard van de zorgvraag

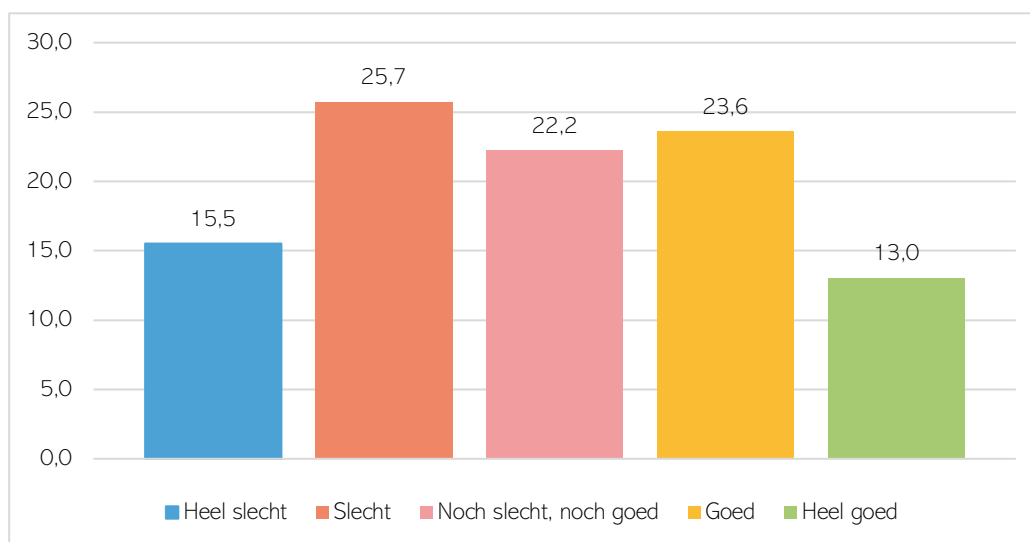
Minder dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (40,0%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (47,5%) vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden goed tot heel goed. 27% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen en 25,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden slecht tot heel slecht. 59% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 63,4% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom, 66% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 57,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte vindt de combinatie tussen mantelzorg en het huishouden goed tot heel goed.

Tabel 77: Combinatie mantelzorg met huishouden in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	7,6	17,7	27,3	36,4	11,1
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	2,5	10,6	25,8	42,1	16,9
Psychische problemen	8,2	18,8	32,9	34,1	5,9
Algemene achteruitgang door ouderdom	1,7	11,6	23,4	41,9	21,5
Acute ziekte of ongeval	6,4	10,6	17,0	53,2	12,8
Chronische ziekte	2,3	15,2	24,6	45,6	12,3

10.3. Combinatie mantelzorg met sociaal leven

Bekijken we de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven, dan zien we een meer genuanceerd beeld. Voor 41,2% van de mantelzorgers is deze combinatie slecht tot heel slecht, maar voor 36,6% is deze combinatie goed tot heel goed.

Figuur 83: De combinatie mantelzorg met sociaal leven (%)

Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van geslacht van de mantelzorger

38,7% van de mannelijke mantelzorgers en 36,2% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven goed tot heel goed. 38,8% van de mannelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 41,7% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 78: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	14,3	24,5	22,4	22,4	16,3
Vrouw	15,7	26,0	22,0	23,8	12,4

Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

57,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, 54,5% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 48,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven goed tot heel goed. Slechts 15,8% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager vindt de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven goed tot heel goed en 63% vindt de combinatie slecht tot heel slecht.

Tabel 79: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	3,8	12,8	25,6	30,8	26,9
Inwonend bij mantelzorger	27,2	35,8	21,1	12,9	2,9
Elders, alleen	5,7	18,8	21,0	31,8	22,7
Elders, met anderen	6,9	18,1	26,4	34,7	13,9

Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van aard van de zorgvraag

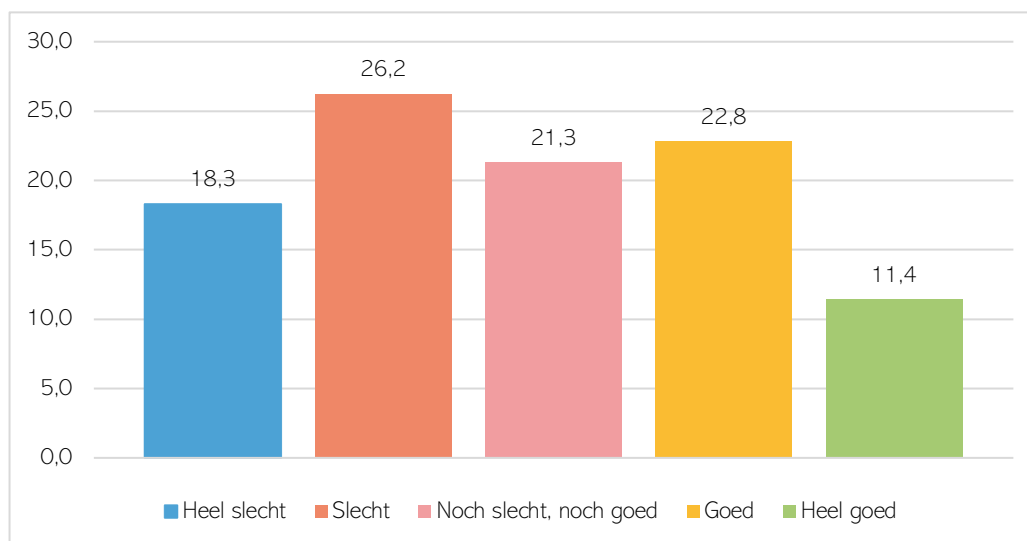
Meer dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (54,6%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (51,8%) vindt de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 39,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 32,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom, 44,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval en 48,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Tabel 80: Combinatie mantelzorg met sociaal leven in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	24,0	30,6	18,4	20,4	6,6
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	14,2	25,3	26,8	18,9	14,7
Psychische problemen	21,2	30,6	32,9	11,8	3,5
Algemene achteruitgang door ouderdom	9,6	22,7	22,3	27,5	17,9
Acute ziekte of ongeval	16,3	27,9	25,6	25,6	4,7
Chronische ziekte	17,6	30,6	17,1	26,5	8,2

10.4. Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten

Ook voor de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten zien we hetzelfde genuanceerde beeld. Voor een bepaalde groep mantelzorgers (34,2%) gaat deze combinatie heel goed, maar voor een grotere groep mantelzorgers (40,5%) wordt deze combinatie als minder goed ervaren.

Figuur 84: De combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten (%)

Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van geslacht van de mantelzorger

34,7% van de mannelijke mantelzorgers en 34,1% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten goed tot heel goed. 40,6% van de mannelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 45,5% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 81: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	16,8	23,8	24,8	21,8	12,9
Vrouw	18,7	26,8	20,4	23,0	11,1

Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

55,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, 50,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 48% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten goed tot heel goed. Slechts 14,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten goed tot heel goed en 68,2% vindt de combinatie slecht tot heel slecht. Meer dan één vierde van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont (27,5%) en 24% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen vindt eveneens de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten slecht tot heel slecht.

Tabel 82: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	5,1	11,5	28,2	29,5	25,6
Inwonend bij mantelzorger	32,1	36,1	17,5	11,8	2,5
Elders, alleen	7,0	20,5	21,6	32,2	18,7
Elders, samen met iemand anders/anderen	6,7	17,3	28,0	34,7	13,3

Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van aard van de zorgvraag

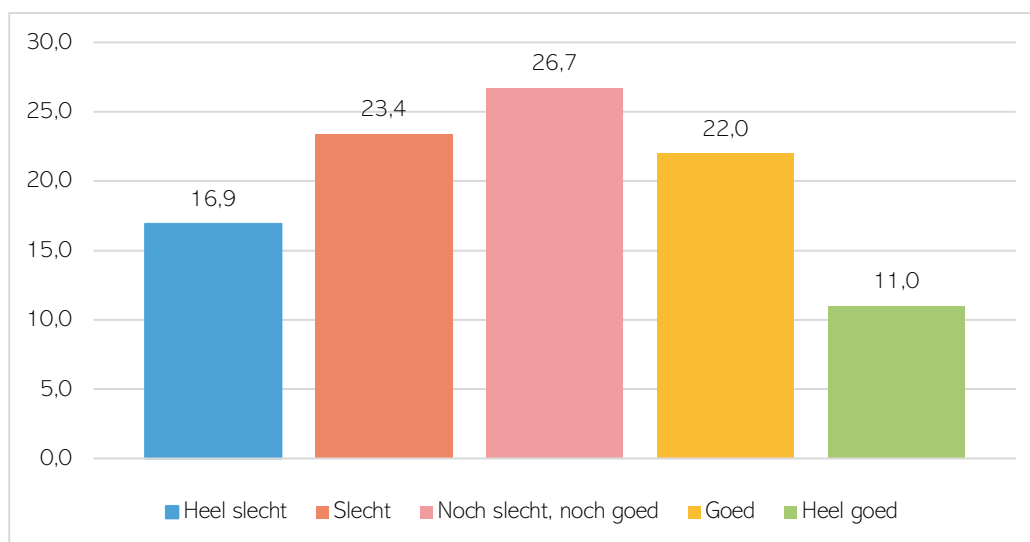
Meer dan de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap (57,6%), van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (52,3%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte (54,5%) vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten slecht tot heel slecht. Daarnaast vindt 44,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 35,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom en 39,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval de combinatie tussen mantelzorg en sociaal leven slecht tot heel slecht.

Tabel 83: Combinatie mantelzorg met ontspanningsactiviteiten in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	26,8	30,8	20,7	15,7	6,1
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	17,0	27,7	22,9	20,7	11,7
Psychische problemen	32,1	20,2	27,4	16,7	3,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	12,1	23,4	22,8	25,9	15,9
Acute ziekte of ongeval	16,3	23,3	23,3	30,2	7,0
Chronische ziekte	21,2	33,3	17,0	21,2	7,3

10.5. Combinatie mantelzorg met andere informele zorg

Mantelzorgers kunnen naast deze rol ook nog andere vormen van informele zorg op zich nemen (bv. vrijwilligerswerk, zorg voor kleinkinderen). 67,1% van de mantelzorgers geeft aan zijn of haar rol als mantelzorger te combineren met andere vormen van informele zorg. Bekijken we onderstaande figuur dan zien we ook hier terug een genuanceerd beeld. Bij een groep mantelzorgers (33%) verloopt deze combinatie goed, maar een grotere groep mantelzorgers (40,3%) ervaart deze combinatie als slecht tot heel slecht.

Figuur 85: De combinatie mantelzorg met andere informele rollen (%)

Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van geslacht van de mantelzorger

30,4% van de mannelijke mantelzorgers en 33,5% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg goed tot heel goed. 40,6% van de mannelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en ontspanningsactiviteiten slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 40,3% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 84: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	17,4	23,2	29,0	17,4	13,0
Vrouw	16,8	23,5	26,3	22,9	10,6

Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

62,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft en 52,4% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg goed tot heel goed. Slechts 11,8% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg goed tot heel goed en 60,5% vindt de combinatie slecht tot heel slecht. 35,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg goed tot heel goed en 23,5% vindt de combinatie slecht tot heel slecht.

Tabel 85: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	5,7	18,9	13,2	34,0	28,3
Inwonend bij mantelzorger	28,2	32,3	27,7	10,3	1,5
Elders, alleen	7,1	15,1	25,4	34,1	18,3
Elders, samen met iemand anders/anderen	7,8	15,7	41,2	23,5	11,8

Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van aard van de zorgvraag

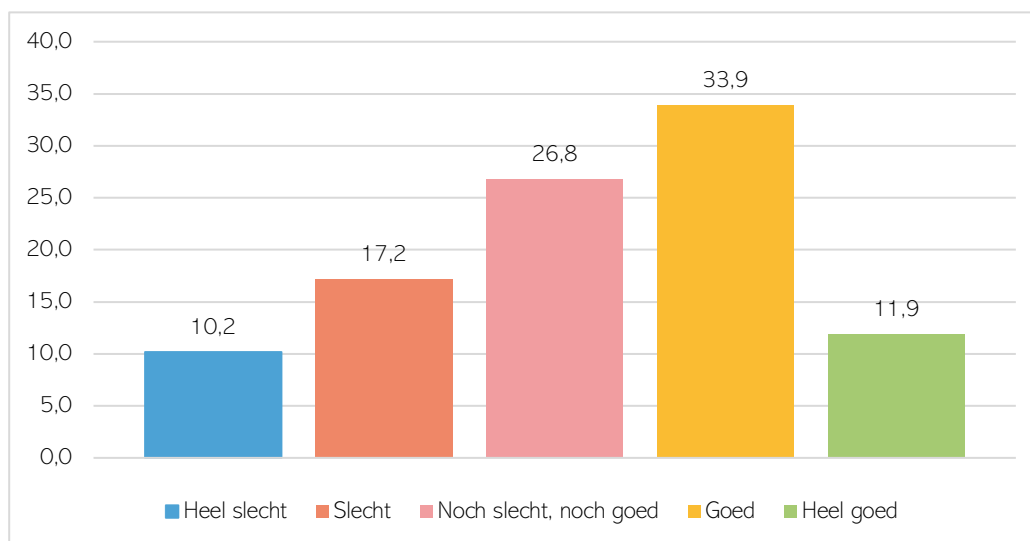
50% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en 51,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg slecht tot heel slecht. Dit percentage is 41,2% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang en 45,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte. 42% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom en 34,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval vindt de combinatie tussen mantelzorg en andere informele zorg goed tot heel goed.

Tabel 86: Combinatie mantelzorg met andere informele zorg in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	23,2	26,8	29,6	13,4	7,0
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	13,7	27,5	23,7	21,4	13,7
Psychische problemen	24,1	27,6	29,3	15,5	3,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	9,0	21,2	27,8	28,3	13,7
Acute ziekte of ongeval	10,3	37,9	17,2	27,6	6,9
Chronische ziekte	20,0	25,5	27,3	21,8	5,5

10.6. Combinatie mantelzorg met werk

Mantelzorgers kunnen hun taken ook combineren met werk. Voor 45,8% van de werkende mantelzorgers lukt deze combinatie goed tot heel goed, maar voor meer dan een kwart van de mantelzorgers is deze combinatie slecht tot heel slecht.

Figuur 86: De combinatie mantelzorg met werk (%)

Combinatie mantelzorg met werk in functie van geslacht van de mantelzorger

45,2% van de mannelijke mantelzorgers en 45,9% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk goed tot heel goed. 23,8% van de mannelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 27,8% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 87: Combinatie mantelzorg met werk in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	11,9	11,9	31,0	33,3	11,9
Vrouw	9,9	17,9	26,3	34,0	11,9

Combinatie mantelzorg met werk in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

72,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, 56,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 56,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk goed tot heel goed. Slechts 26,7% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk goed tot heel goed en 40,4% vindt de combinatie slecht tot heel slecht. 20% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 21% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk slecht tot heel slecht.

Tabel 88: Combinatie mantelzorg met werk in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	5,6	2,8	19,4	50,0	22,2
Inwonend bij mantelzorger	16,4	24,0	32,9	24,0	2,7
Elders, alleen	7,0	13,0	23,5	38,3	18,3
Elders, met anderen	3,5	17,5	22,8	40,4	15,8

Combinatie mantelzorg met werk in functie van aard zorgvraag

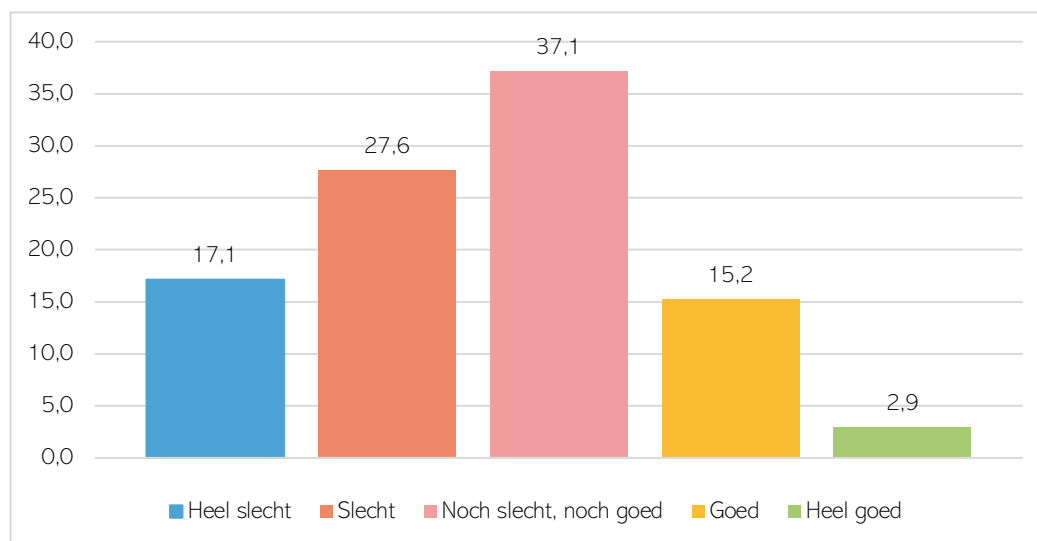
55,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom vindt de combinatie tussen mantelzorg en werk goed tot heel goed. Dit percentage is 47,6% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 44% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een acute ziekte of beperkingen door een ongeval, 43,8% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte, 32,4% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en 22,9% voor de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen. Daarnaast vindt 38,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en 36% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval de combinatie tussen mantelzorg en werk slecht tot heel slecht.

Tabel 89: Combinatie mantelzorg met werk in functie van aard zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	13,3	24,8	29,5	25,7	6,7
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	10,3	14,0	28,0	35,5	12,1
Psychische problemen	12,5	18,8	45,8	10,4	12,5
Algemene achteruitgang door ouderdom	5,2	13,8	25,3	40,2	15,5
Acute ziekte of ongeval	12,0	24,0	20,0	36,0	8,0
Chronische ziekte	15,2	15,2	25,7	35,2	8,6

10.7. Combinatie mantelzorg met opleiding

17,4% van de mantelzorgers combineert zijn of haar rol als mantelzorger met een opleiding (bv. een bacheloropleiding volgen, een navorming volgen, een cursus bijwonen). We stellen vast dat 44,7% van de mantelzorgers aangeeft dat deze combinatie slecht tot heel slecht is.

Figuur 87: De combinatie mantelzorg met opleiding (%)

Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van geslacht van de mantelzorger

Onder de mantelzorgers die een opleiding volgen, vindt 15,9% van de mannen en 18,6% van de vrouwen de combinatie tussen mantelzorg en opleiding goed tot heel goed. 52,7% van de mannelijke mantelzorgers vindt de combinatie tussen mantelzorg en het volgen van een opleiding slecht tot heel slecht. Dit geldt voor 43,1% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 90: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Man	31,6	21,1	31,6	15,8	0,0
Vrouw	14,0	29,1	38,4	15,1	3,5

Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

De helft van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, vindt de combinatie tussen mantelzorg en een opleiding volgen goed tot heel goed. Slechts 5,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, vindt de combinatie tussen mantelzorg en het volgen van een opleiding goed tot heel goed en 57,4% vindt de combinatie slecht tot heel slecht. 43,4% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 18,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen vindt de combinatie tussen mantelzorg en het volgen van een opleiding slecht tot heel slecht.

Tabel 91: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	10,0	0,0	40,0	50,0	0,0
Inwonend bij mantelzorger	22,2	35,2	37,0	5,6	0,0
Elders, alleen	16,7	26,7	26,7	20,0	10,0
Elders, met anderen	0,0	18,2	63,6	18,2	0,0

Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van aard van de zorgvraag

52,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap, 53,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 62,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen vindt de combinatie tussen mantelzorg en het volgen van een opleiding slecht tot heel slecht. Bijna de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom (43,5%) en van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte vindt de combinatie tussen mantelzorg en het volgen van een opleiding eveneens slecht tot heel slecht.

Tabel 92: Combinatie mantelzorg met opleiding in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Noch slecht, noch goed	Goed	Heel goed
Handicap	15,9	36,4	36,4	6,8	4,5
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	20,0	33,3	23,3	20,0	3,3
Psychische problemen	12,5	50,0	33,3	4,2	0,0
Algemene achteruitgang door ouderdom	15,2	28,3	37,0	19,6	0,0
Acute ziekte of ongeval	11,1	22,2	44,4	22,2	0,0
Chronische ziekte	20,0	22,9	34,3	22,9	0,0

11. Nood aan steun

We bevroegen de mantelzorgers in welke mate ze zelf nood hebben aan steun, en zo ja welke steun dat dan moet zijn.

11.1. Geen nood aan ondersteuning

Iets meer dan een kwart van de mantelzorgers geeft aan geen nood te hebben aan enige vorm van ondersteuning.

Tabel 93: Percentage mantelzorgers dat geen nood heeft aan ondersteuning

	%
Ik heb geen nood aan ondersteuning	27,3

11.2. Types ondersteuningsnoden

Bekijken we de rangschikking voor wat betreft de types ondersteuning die mantelzorgers nodig hebben, dan zien we dat emotionele ondersteuning, erkenning en waardering en praktische ondersteuning erboven uit steken. Aan de ander zijde van het spectrum zien we dat woningaanpassing, oppas 's nachts en opleiding het minst vaak gevraagd worden als steun door de mantelzorgers. Andere vormen van ondersteuning gevraagd door mantelzorgers zijn bv. coördinatie met professionele zorg, organisatie van ontspanningsactiviteiten, administratieve ondersteuning en coaching.

Tabel 94: Type ondersteuningsnoden bij mantelzorgers (%)

Emotionele ondersteuning	44,3
Erkenning en waardering	31,9
Praktische ondersteuning	31,8
Informatie en advies	21,7
Zinnvolle dagbesteding	17,2
Financiële ondersteuning	15,7
Contact met andere mantelzorgers	12,9
Oppas overdag	12,1
Verlof om de zorg op te kunnen nemen	10,7
Hulp-/assistentiemiddelen	6,2
Woningaanpassingen	5,9
Oppas 's nachts	3,6
Opleiding	2,5
Andere(n)	6,4

21,7% van de mantelzorgers gaven aan nood te hebben aan informatie en advies. We vroegen aan deze mantelzorgers waar hun nood aan informatie en advies zich situeert. Voorbeelden hiervan zijn:

- Omgaan met psychische aspecten van mantelzorg verlenen
- Omgaan met de beperkingen/aandoening van de zorgvrager
- Mogelijkheden tot respijtzorg
- Mogelijkheden voor professionele ondersteuning
- Veilig zorg verlenen wanneer zorgvrager besmet zou zijn met COVID-19

Ondersteuningsnoden in functie van geslacht van de mantelzorger

Zowel voor mannelijke als voor vrouwelijke mantelzorgers is de top vijf van ondersteuningsnoden emotionele ondersteuning, erkenning en waardering, praktische ondersteuning, informatie en advies, en zinvolle dagbesteding. Vrouwelijke mantelzorgers hebben meer nood aan emotionele ondersteuning dan mannelijke mantelzorgers: 46,7% van de vrouwelijke mantelzorgers hebben hier nood aan terwijl dit voor 33% van de mannelijke mantelzorgers geldt. Mannelijke mantelzorgers (28,4%) hebben daarentegen vaker nood aan informatie en advies dan de vrouwelijke mantelzorgers (20,4%).

Vrouwelijke mantelzorgers hebben vaker nood aan oppas overdag, namelijk 13% van de vrouwelijke mantelzorgers hebben hier nood aan, in vergelijking met 7,5% van de mannelijke mantelzorgers. Ook hebben vrouwelijke mantelzorgers (11,2%) meer nood aan verlof om de zorg op te kunnen nemen dan mannelijke mantelzorgers (8,5%). Mannelijke mantelzorgers (8,5%) hebben meer nood aan woningaanpassingen dan vrouwelijke mantelzorgers (5,4%).

Tabel 95: Ondersteuningsnoden in functie van geslacht van de mantelzorger

	Man	Vrouw
Emotionele ondersteuning	33,0	46,7
Erkenning en waardering	34,9	31,2
Praktische ondersteuning	30,2	32,3
Informatie en advies	28,3	20,4
Zinvolle dagbesteding	17,0	17,3
Financiële ondersteuning	15,1	15,8
Contact met andere mantelzorgers	12,3	13,0
Oppas overdag	7,5	13,0
Verlof om de zorg op te kunnen nemen	8,5	11,2
Hulp-/assistentiemiddelen	6,6	6,1
Woningaanpassingen	8,5	5,4
Oppas 's nachts	3,8	3,5
Opleiding	1,9	2,6
Andere(n)	7,5	6,1

Ondersteuningsnoden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

De mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, hebben hoofdzakelijk nood aan emotionele ondersteuning (46,6%), informatie en advies (28,4%), erkenning en waardering (21,6%) en praktische ondersteuning (21,6%). De mantelzorgers met een inwonende zorgvrager hebben hoofdzakelijk nood aan emotionele ondersteuning (54,7%), erkenning en waardering (43,6%) en praktische ondersteuning (41,8%). 28,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, heeft ook nood aan zinvolle dagbesteding. 22,3% heeft ook nood aan informatie en advies, en van oppas overdag. De mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont, hebben vooral nood aan emotionele ondersteuning (29,5%), erkenning en waardering (24,2%) en praktische ondersteuning (23,7%). 20,5% heeft ook nood aan informatie en advies. De mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen hebben vooral nood aan emotionele ondersteuning (39,7%) praktische ondersteuning (25,6%) en erkenning en waardering (20,5%).

Tabel 96: Ondersteuningsnoden in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

	Residentiële voorziening	Inwonend bij mantelzorger	Elders, alleen	Elders, met anderen
Emotionele ondersteuning	46,6	54,7	29,5	39,7
Erkenning en waardering	21,6	43,6	24,2	20,5
Praktische ondersteuning	21,6	41,8	23,7	25,6
Informatie en advies	28,4	22,3	20,5	15,4
Zinvolle dagbesteding	5,7	28,9	7,9	9,0
Financiële ondersteuning	5,7	21,3	12,1	15,4
Contact met andere mantelzorgers	12,5	17,1	7,4	10,3
Oppas overdag	1,1	22,3	5,3	3,8
Verlof om de zorg op te kunnen nemen	3,4	13,9	8,4	12,8
Hulp-/assistentiemiddelen	0,0	8,4	5,8	6,4
Woningaanpassingen	0,0	8,0	4,2	9,0
Oppas 's nachts	0,0	5,9	2,6	1,3
Opleiding	3,4	3,5	1,1	1,3
Andere(n)	4,5	9,1	4,2	3,8

Ondersteuningsnoden in functie van aard van de zorgvraag

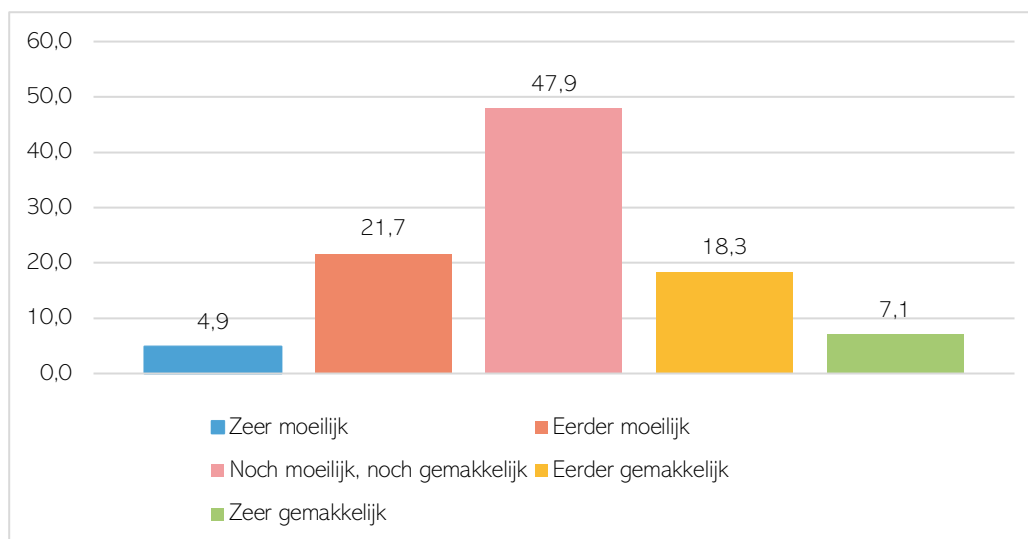
Mantelzorgers van zorgvragers met een handicap hebben vooral nood aan emotionele ondersteuning (45,9%), erkenning en waardering (39%) en praktische ondersteuning (38,5%). 27,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap heeft nood aan zinvolle dagbesteding. Mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang hebben vooral nood aan emotionele erkenning (49,5%), praktische ondersteuning (32,7%) en erkenning en waardering (30,7%). 26,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang heeft nood aan informatie en advies. Mantelzorgers van zorgvragers met algemene beperkingen door ouderdom hebben vooral nood aan emotionele ondersteuning (38,8%), erkenning en waardering (31,4%) en praktische ondersteuning (27,5%). Mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen hebben opmerkelijk vaker nood aan emotionele ondersteuning (71,4%), praktische ondersteuning (49,5%) en erkenning en waardering (44%). 30,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft nood aan financiële ondersteuning. Mantelzorgers van zorgvragers met een acute ziekte of beperkingen door een ongeval hebben eveneens vooral nood aan emotionele ondersteuning (61,7%), gevolgd door praktische ondersteuning (44,7%) en erkenning en waardering (42,6%). 29,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of beperkingen door een ongeval heeft nood aan informatie en advies. Mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte hebben vooral nood aan emotionele ondersteuning (48,3%), erkenning en waardering (33,1%) en praktische ondersteuning (33,1%). 20,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte heeft ook nood aan informatie en advies.

Tabel 97: Ondersteuningsnoden in functie van aard van de zorgvraag

	Handicap	(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	Psychische problemen	Algemene achteruitgang door ouderdom	Acute ziekte of ongeval	Chronische ziekte
Emotionele ondersteuning	45,9	49,5	71,4	38,8	61,7	48,3
Erkenning en waardering	39,0	30,7	44,0	31,4	42,6	33,1
Praktische ondersteuning	38,5	32,7	49,5	27,5	44,7	33,1
Informatie en advies	21,5	26,2	27,5	23,9	29,8	20,8
Zinvolle dagbesteding	27,8	18,8	23,1	13,3	8,5	14,6
Financiële ondersteuning	21,5	12,4	30,8	13,9	14,9	16,9
Contact met andere mantelzorgers	12,7	17,8	15,4	11,7	19,1	9,0
Oppas overdag	19,0	15,3	14,3	7,4	6,4	11,2
Verlof om de zorg op te kunnen nemen	16,1	10,4	14,3	8,1	14,9	12,9
Hulp-/assistentiemiddelen	8,8	5,4	7,7	7,4	4,3	6,2
Woningaanpassingen	6,3	4,0	11,0	6,5	17,0	5,6
Oppas 's nachts	6,3	2,5	2,2	3,6	2,1	2,2
Opleiding	3,4	2,0	4,4	2,6	6,4	2,2
Andere(n)	5,9	6,9	14,3	4,9	8,5	7,9

12. Volhoudtijd

We vroegen de mantelzorgers een inschatting te maken van de mate waarin ze de hulp aan de zorgvrager de komende maand kunnen volhouden. 26,6% schat in dit eerder tot zeer moeilijk te zullen kunnen volhouden. Bijna de helft van de mantelzorgers antwoord hier neutraal op. We kunnen ervan uitgaan dat een deel onder hen behoren tot de groep die aangeeft het moeilijk (18,3%) tot zeer moeilijk (7,1%) te hebben om de zorg vol te houden, maar dat sociaal wenselijkheid of onzekerheid over de toekomst hen ervan weerhield om stelling te nemen. Ongeveer 1 op 4 mantelzorgers geeft aan de zorg makkelijk te zullen kunnen volhouden.

Figuur 88: Volhoudtijd bij de mantelzorgers (%)

Volhoudtijd in functie van geslacht van de mantelzorger

Op vlak van geslacht zien we dat 23,8% van de mannelijke mantelzorgers en 27,2% van de vrouwelijke mantelzorgers denkt de hulp eerder tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand.

Tabel 98: Volhoudtijd in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Zeer moeilijk	Eerder moeilijk	Noch moeilijk, noch gemakkelijk	Eerder gemakkelijk	Zeer gemakkelijk
Man	7,6	16,2	50,5	17,1	8,6
Vrouw	4,4	22,8	47,5	18,4	6,8

Volhoudtijd in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

18,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, denkt de hulp eerder tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand en 42,1% denkt de hulp eerder tot zeer gemakkelijk aan te kunnen. 33,4% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont denkt de hulp eerder tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Dit percentage is 22% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 23,1% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager samen met iemand anders/anderen woont.

Tabel 99: Volhoudtijd in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Zeet moeilijk	Eerder moeilijk	Noch moeilijk, noch gemakkelijk	Eerder gemakkelijk	Zeet gemakkelijk
Residentiële voorziening	1,1	17,0	39,8	27,3	14,8
Inwonend bij mantelzorger	8,6	24,8	51,0	13,1	2,4
Elders, alleen	2,6	19,4	46,1	19,9	12,0
Elders, met anderen	1,3	21,8	50,0	23,1	3,8

Volhoudtijd in functie van aard van de zorgvraag

39,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen denkt de hulp eerder moeilijk tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Ook 34,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap denkt de hulp eerder moeilijk tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Dit percentage is 29,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 24,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen omwille van de ouderdom, 24,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers die hulp nodig hebben door een acute ziekte of een ongeval en 23,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Tabel 100: Volhoudtijd in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Zeet moeilijk	Eerder moeilijk	Noch moeilijk, noch gemakkelijk	Eerder gemakkelijk	Zeet gemakkelijk
Handicap	9,3	25,4	41,5	16,6	7,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	4,4	25,1	50,2	13,3	6,9
Psychische problemen	11,0	28,6	49,5	8,8	2,2
Algemene achteruitgang door ouderdom	3,2	21,3	46,5	20,6	8,4
Acute ziekte of ongeval	4,1	22,4	57,1	14,3	2,0
Chronische ziekte	4,5	19,0	49,2	20,1	7,3

Volhoudtijd in functie van de zorgzwaarte

Onderstaande tabel toont aan dat mantelzorgers die aangeven de zorg komende maand moeilijk vol te houden, ook de mantelzorgers zijn die het tijdens de coronaperiode zwaarder hebben. Bijvoorbeeld, 87,5% van de mantelzorgers die aangeven de zorg komende maand moeilijk vol te houden vindt de mantelzorgsituatie tijdens de coronaperiode zwaarder.

Tabel 101: Volhoudtijd in functie van de zorgzwaarte (%)

		Zorgzwaarte		
		Ik vind het nu zwaarder	Het is gelijk gebleven	Ik vind het nu minder zwaar
Volhoudtijd	Zeer moeilijk	87,5	9,4	3,1
	Eerder moeilijk	86,3	7,9	5,8
	Noch moeilijk, noch gemakkelijk	64,3	29,9	5,8
	Eerder gemakkelijk	50,4	37,0	12,6
	Zeer gemakkelijk	26,1	54,3	19,6

13. Vrijtijdsactiviteiten van de mantelzorgers

We bevroegen de mantelzorgers ook over hun deelname aan vrijetijdsactiviteiten tijdens de coronaperiode. We stellen vast dat televisiekijken de meest genoemde activiteit is door de mantelzorgers, gevolgd door wandelen en lezen.

Tabel 102: Vrijtijdsactiviteiten bij de mantelzorgers (%)

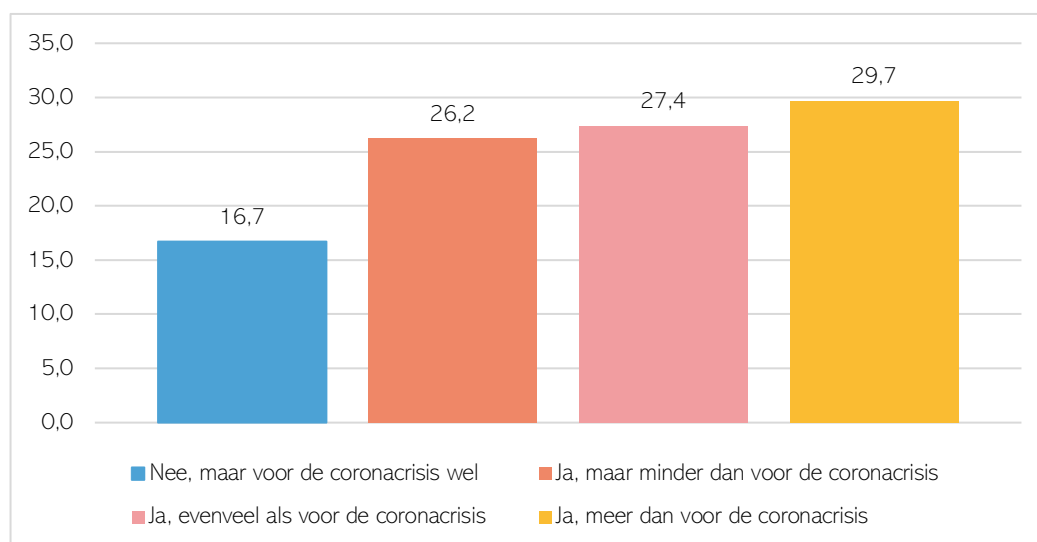
	%
Televisie kijken	89,7
Wandelen	67,5
Lezen	63,0
Tuinieren	57,8
Fietsen	50,5
Creatieve activiteiten	39,3
Andere activiteiten	8,8

13.1. Evolutie in vrijetijdsactiviteiten van de mantelzorgers sedert de coronaperiode

Om de evolutie in deelname aan vrijetijdsactiviteiten te illustreren, tonen we in onderstaande figuren naast het percentage van deelname tijdens de coronaperiode, ook het percentage waarbij de deelname sedert de coronaperiode stopgezet werd. De mantelzorgers in deze analyses zijn telkens ook de mantelzorgers die aangaven voor en/of tijdens de coronaperiode deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten.

Wandelen

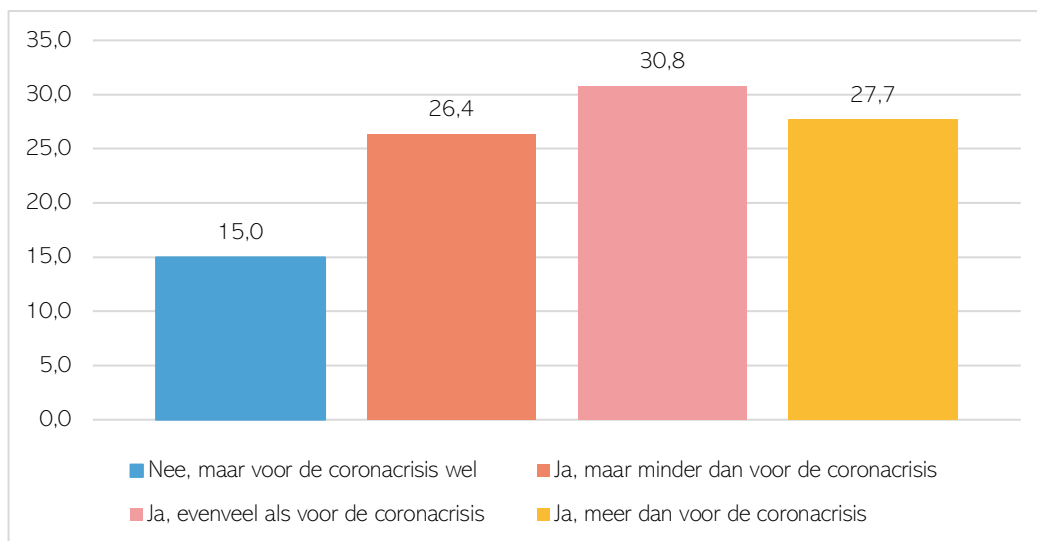
Bijna 30% van de mantelzorgers zijn sedert de coronaperiode meer gaan wandelen. Tegelijk geeft 26,2% van de mantelzorgers aan minder te gaan wandelen. 16,7% van de mantelzorgers gaat zelfs niet meer gaan wandelen. 27,4% van de mantelzorgers wandelt evenveel.

Figuur 89: Evolutie van wandelen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Fietsen

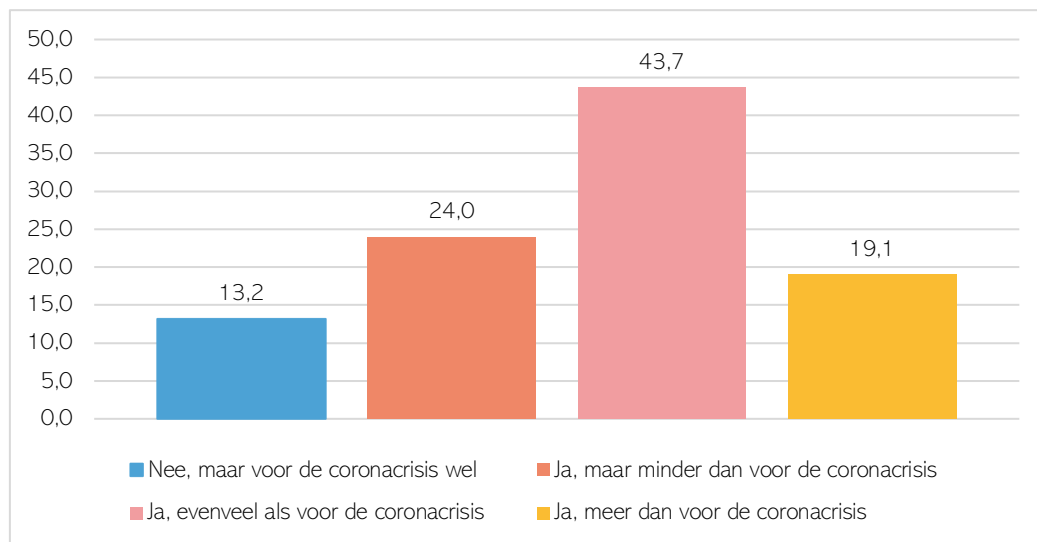
27,7% van die mantelzorgers geeft aan meer te gaan fietsen sedert de coronaperiode. 26,4% van de mantelzorgers fiets minder in vergelijking met voor de coronaperiode en 15% fietst niet meer. 30,8% fietst evenveel.

Figuur 90: Evolutie van fietsen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Lezen

19,1% van die mantelzorgers geeft aan tijdens de coronaperiode meer te lezen en 43,7% van de mantelzorgers leest evenveel. 24% leest minder.

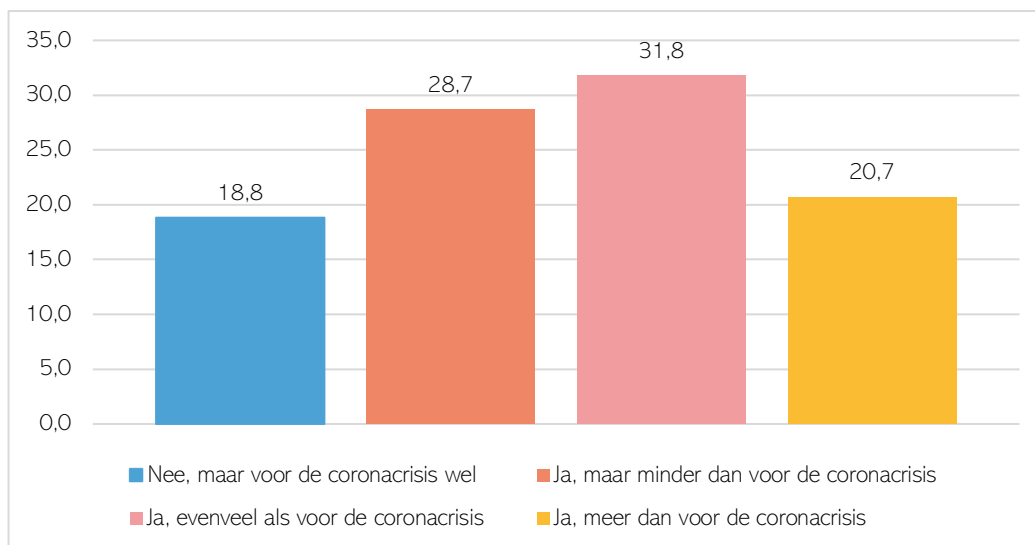

Figuur 91: Evolutie van lezen als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Creatieve activiteiten

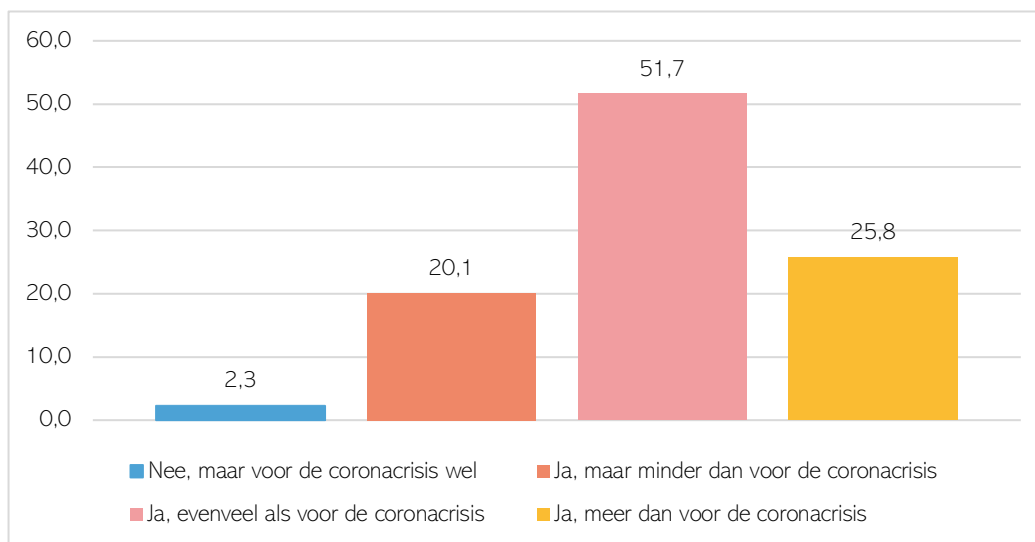
Sedert de coronaperiode zijn 20,7% van deze mantelzorgers meer creatieve activiteiten gaan doen. 28,7% van de mantelzorgers neemt minder deel aan creatieve activiteiten en 18,8% neemt hier niet meer deel aan.

Figuur 92: Evolutie van creatieve activiteiten bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Televisie kijken

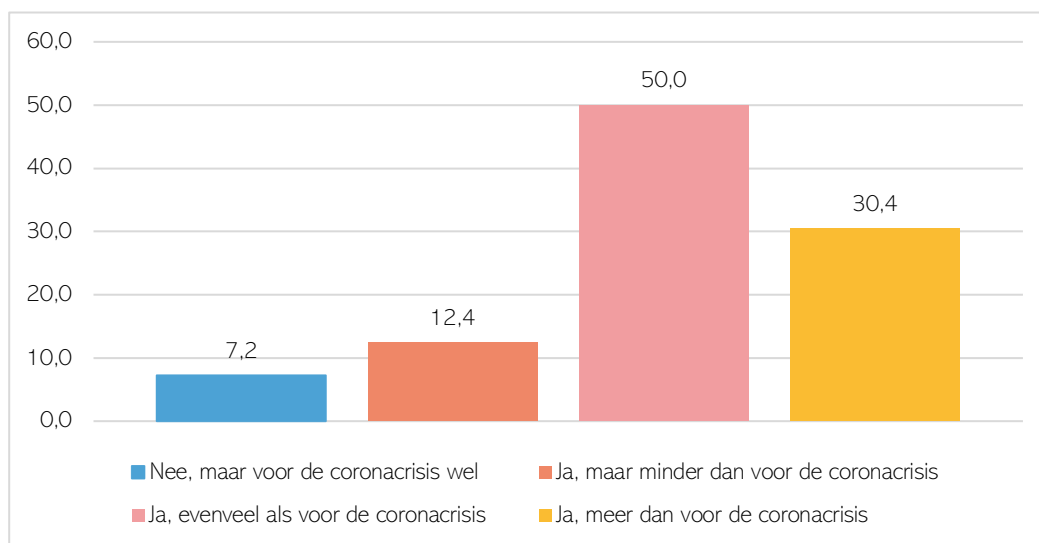
Iets meer dan een kwart van deze mantelzorgers kijkt sedert de coronaperiode meer televisie. 51,7% van de mantelzorgers kijkt evenveel televisie en 20,1% kijkt minder televisie.

Figuur 93: Evolutie van televisiekijken als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Tuinieren

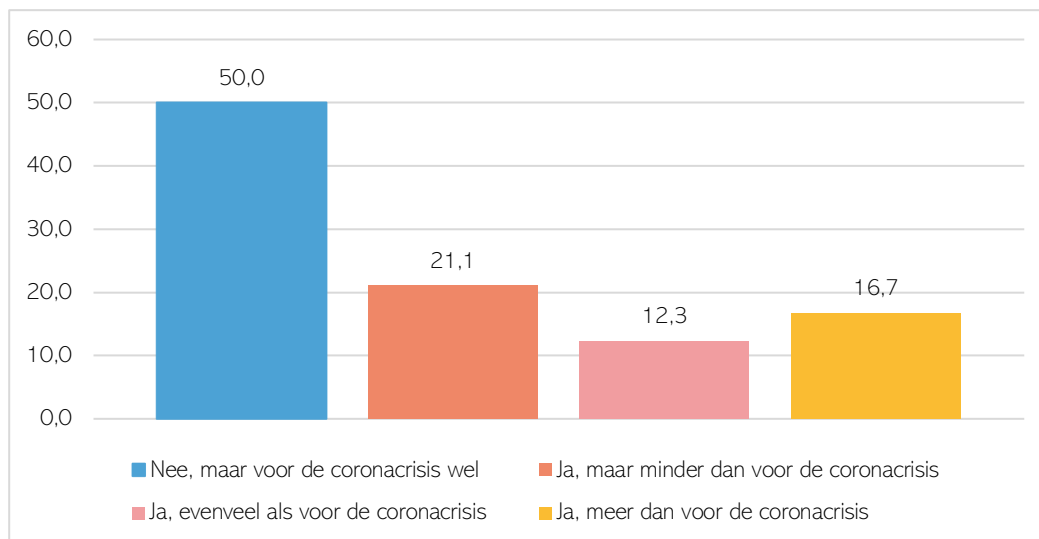
30,4% van deze mantelzorgers doen meer aan tuinieren dan voor de coronaperiode. 50% van de mantelzorgers tuiniert evenveel.

Figuur 94: Evolutie van tuinieren als activiteit bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Andere vrijetijdsactiviteiten

16,7% van deze mantelzorgers neemt tijdens de coronaperiode ook nog deel aan andere vrijetijdsactiviteiten. 21,1% neemt hier minder aan deel en de helft van de mantelzorgers neemt hier niet meer aan deel.

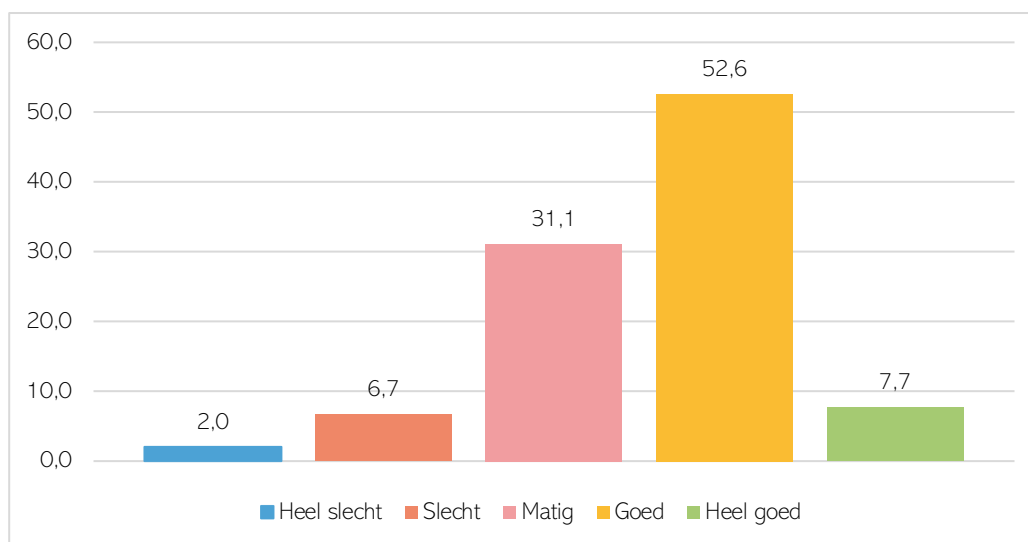
Figuur 95: Evolutie van andere vrijetijdsactiviteiten bij mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

14. Gezondheid

We vroegen de mantelzorger hoe het gesteld is met zijn of haar gezondheid tijdens de coronaperiode.

14.1. Gezondheid van mantelzorgers

Iets meer dan de helft van de mantelzorgers vindt dat zijn gezondheid momenteel goed is. 7,7% van de mantelzorgers evalueert zijn gezondheid als heel goed. 8,7% van de mantelzorgers ervaart zijn gezondheid als slecht of heel slecht.

Figuur 96: Gezondheid van mantelzorgers (%)

Gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger

Er zijn minder vrouwelijke dan mannelijke mantelzorgers die hun gezondheid goed tot heel goed evalueren. 50,9% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt de gezondheid goed en 7,5% van de vrouwelijke mantelzorgers vindt zijn de gezondheid heel goed. Voor mannelijke mantelzorgers is dit percentage 61% en 8,6%.

Tabel 103: Gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Heel slecht	Slecht	Matig	Goed	Heel goed
Man	2,9	2,9	24,8	61,0	8,6
Vrouw	1,8	7,5	32,4	50,9	7,5

Gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

58,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, vindt zijn gezondheid goed en 16,3% vindt zijn gezondheid heel goed. Voor de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager is dit percentage 44,7% en 5,5%. Tegelijkertijd ervaart 14,7% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager zijn gezondheid als slecht. Daarnaast vindt 66,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 63,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen zijn of haar gezondheid goed tot heel goed.

Tabel 104: Gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Heel slecht	Slecht	Matig	Goed	Heel goed
Residentiële voorziening	0,0	0,0	25,6	58,1	16,3
Inwonend bij mantelzorger	2,6	12,1	35,2	44,7	5,5
Elders, alleen	1,7	1,7	29,8	58,6	8,3
Elders, met anderen	2,8	6,9	26,4	59,7	4,2

Gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag

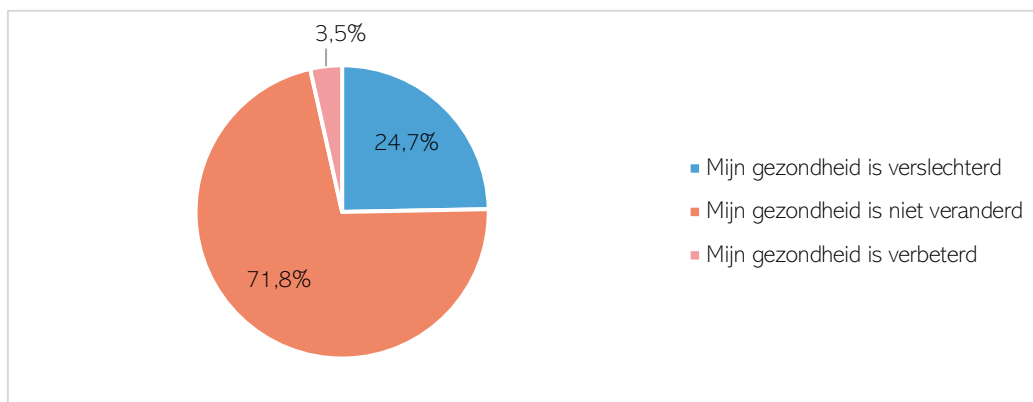
16,3 van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen vindt zijn gezondheid slecht tot heel slecht. Ook 12,8% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap vindt zijn of haar gezondheid slecht tot heel slecht.

Tabel 105: Gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Heel slecht	Slecht	Matig	Goed	Heel goed
Handicap	3,1	9,7	35,2	44,4	7,7
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	2,1	5,2	34,0	51,8	6,8
Psychische problemen	5,8	10,5	45,3	34,9	3,5
Algemene achteruitgang door ouderdom	1,4	5,2	27,6	57,0	8,7
Acute ziekte of ongeval	0,0	13,3	37,8	48,9	0,0
Chronische ziekte	1,2	6,5	35,7	50,0	6,5

14.2. Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers sedert de coronaperiode

Voor het grootste deel van de mantelzorgers is hun gezondheid sedert de coronaperiode gelijk gebleven. Bijna één kwart van de mantelzorgers vindt dat zijn gezondheid verslechterd is.

Figuur 97: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers sedert de coronaperiode (%)

Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger

Voor een kwart van de vrouwelijke mantelzorgers is de gezondheid verslechterd sedert de coronaperiode (25,2). Voor 70,9% van de vrouwelijke mantelzorgers is de gezondheid gelijk gebleven. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 21,9%. Voor 76,2% van de mannelijke mantelzorgers is hun gezondheid gelijk gebleven.

Tabel 106: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Mijn gezondheid is verslechterd	Mijn gezondheid is niet veranderd	Mijn gezondheid is verbeterd
Man	21,9	76,2	1,9
Vrouw	25,2	70,9	3,9

Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

17% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, vindt dat de gezondheid sedert de coronaperiode verslechterd is. Dit percentage is 34,1% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, 14,7% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 21,8% voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen.

Tabel 107: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Mijn gezondheid is verslechterd	Mijn gezondheid is niet veranderd	Mijn gezondheid is verbeterd
Residentiële voorziening	17,0	80,7	2,3
Inwonend bij mantelzorger	34,1	63,4	2,4
Elders, alleen	14,7	79,6	5,8
Elders, met anderen	21,8	74,4	3,8

Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag

Bijna de helft van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen vindt dat de gezondheid sedert de coronaperiode verslechterd is (46,7%). Ook 32,4 van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap vindt dat de gezondheid verslechterd is. Dit percentage is 25,7% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang, 20,1% voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen omwille van de ouderdom, 29,2% voor de mantelzorgers van zorgvragers die hulp nodig hebben door een acute ziekte of een ongeval en 22,8% voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte.

Tabel 108: Evolutie van de gezondheid van mantelzorgers in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Mijn gezondheid is verslechterd	Mijn gezondheid is niet veranderd	Mijn gezondheid is verbeterd
Handicap	32,4	65,2	2,4
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	25,7	72,3	2,0
Psychische problemen	46,7	47,8	5,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	20,1	76,4	3,6
Acute ziekte of ongeval	29,2	62,5	8,3
Chronische ziekte	22,8	75,6	1,7

De actuele gezondheid in functie van de evolutie van de gezondheid sedert de coronaperiode

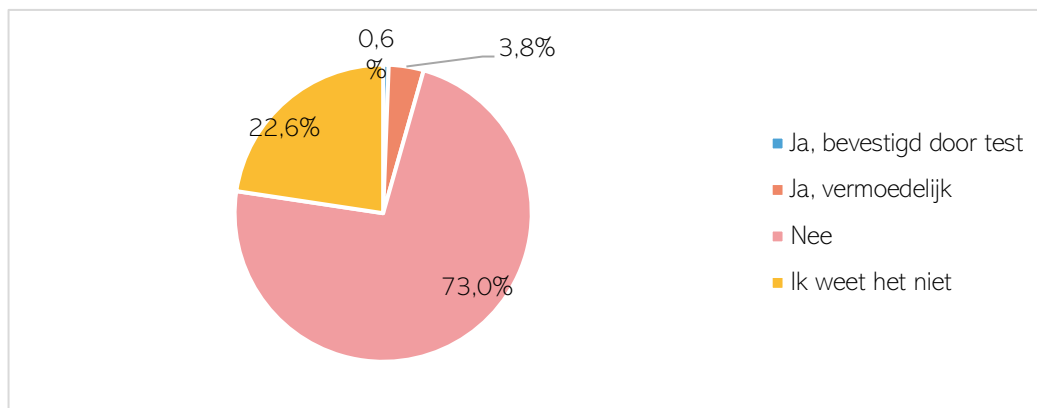
We gingen na in welke mate er een verband is tussen de actuele gezondheid en de evolutie van de gezondheid. Exact 3,9% van de mantelzorgers meldt dat zijn gezondheid verslechterd is, maar percipiëren die toch nog als goed. Bovendien geven 1,6% aan dat hun actuele gezondheid heel slecht en dat deze gezondheid verslechterd is. Exact 5,1% beoordeelt zijn actuele gezondheid als slecht en geeft ook aan dat de gezondheid slechter geworden is. Exact 5,1% beoordeelt zijn actuele gezondheid als slecht en geeft ook aan dat de gezondheid slechter geworden is.

Tabel 109: De actuele gezondheid in functie van de evolutie van de gezondheid sedert de coronaperiode (%)

		Actuele gezondheid					
		Heel slecht	Slecht	Matig	Goed	Heel goed	Totaal
Evolutie gezondheid	Mijn gezondheid is verslechterd	1,6	5,1	13,2	3,9	0,0	23,9
	Mijn gezondheid is niet veranderd	0,2	1,6	17,0	46,6	7,4	72,7
	Mijn gezondheid is verbeterd	0,0	0,0	0,8	2,3	0,3	3,4
	Totaal	1,8	6,7	31,0	52,8	7,7	100,0

14.3. Coronabesmetting bij de zorgvrager

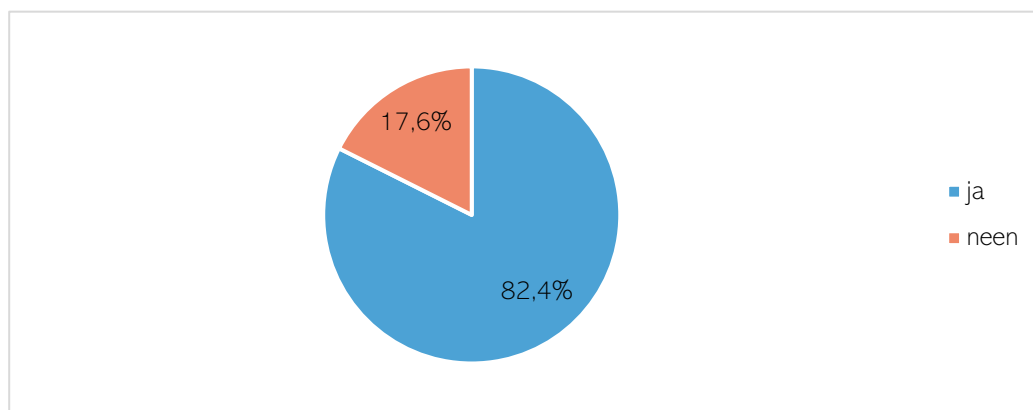
We gingen na in welke mate er sprake was van een coronabesmetting bij de zorgvrager. 0.6% van de mantelzorgers geeft aan dat de zorgvrager een coronabesmetting doorgemaakt had die bevestigd werd aan de hand van een test. Het grote deel van de zorgvragers 73.0% heeft geen coronabesmetting doorgemaakt.

Figuur 98: Coronabesmetting bij de zorgvrager (%)

14.4. Angst bij de mantelzorger dat de zorgvrager corona krijgt

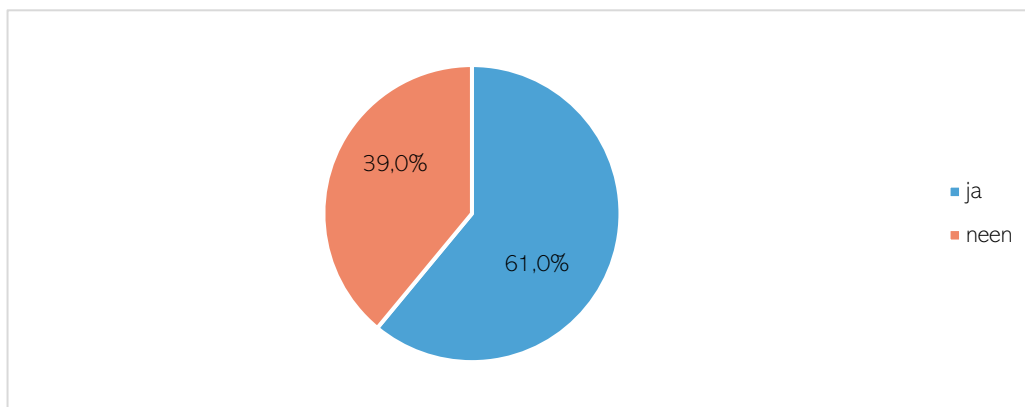
We gingen na in welke mate de mantelzorgers angst hebben dat de zorgvrager corona zal krijgen. 82,4% van de mantelzorgers geeft aan dat ze angstig zijn dat de zorgvrager corona zal krijgen.

Figuur 99: Angst bij de mantelzorger dat de zorgvrager corona krijgt (%)

14.5. Angst bij de mantelzorger om zelf corona te krijgen

We zien dat 61% van de mantelzorgers angst heeft om besmet te geraken met het coronavirus.

Figuur 100: Angst bij de mantelzorger om zelf corona te krijgen (%)

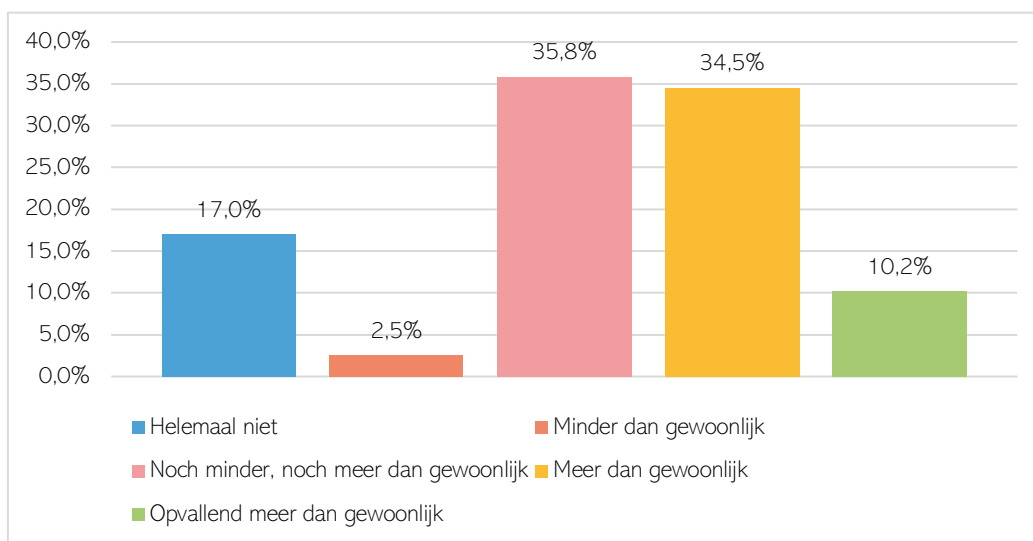

15. Psychische kwetsbaarheid

We bevroegen de deelnemende mantelzorgers ook wat betreft hun psychische kwetsbaarheid. Deze module werd in het verleden gevalideerd voor een populatie 60+, maar toonde in deze populatie goede psychometrische eigenschappen (De Witte et al., 2013).

15.1. Slecht slapen door kopzorgen

34,5% van de mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk problemen te hebben met slecht slapen door kopzorgen en 10,2% ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Anders gezegd, 44,7% ervaart nu meer slaapproblemen dan vroeger. Aan de andere kant van het spectrum stellen we vast dat 17% van de mantelzorgers geen problemen heeft met slecht slapen.

Figuur 101: Slecht slapen door kopzorgen (%)

Slecht slapen door kopzorgen in functie van geslacht van de mantelzorger

Slecht slapen komt meer voor bij vrouwelijke mantelzorgers. Exact 36,9% van de vrouwelijke mantelzorgers slaapt meer dan gewoonlijk slecht omwille van kopzorgen en 10,6% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 22,6% en 8,5%.

Tabel 110: Slecht slapen door kopzorgen in functie van geslacht (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	29,2	3,8	35,8	22,6	8,5
Vrouw	14,7	2,2	35,6	36,9	10,6

Slecht slapen door kopzorgen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

37,5% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk slecht te slapen omwille van kopzorgen. Voor de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager is dit percentage 48,6%. Daarnaast stelt 43,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 42% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont (opvallend) meer dan gewoonlijk slecht te slapen omwille van kopzorgen.

Tabel 111: Slecht slapen door kopzorgen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	26,1	1,1	35,2	28,4	9,1
Inwonend bij mantelzorger	13,8	2,4	35,2	34,8	13,8
Elders, alleen	18,1	2,7	36,2	37,2	5,9
Elders, met anderen	16,7	3,8	37,2	34,6	7,7

Slecht slapen door kopzorgen in functie van aard van de zorgvraag

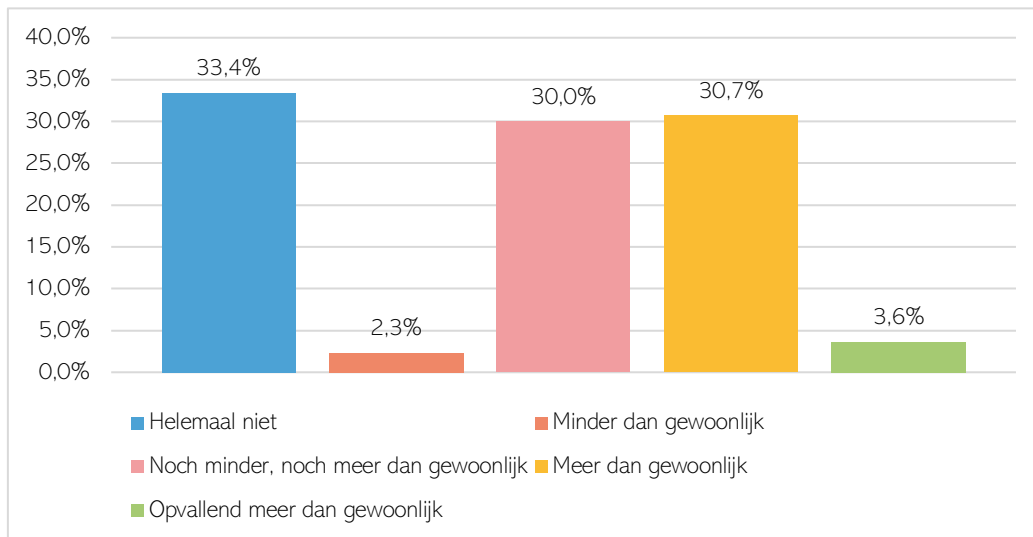
49% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval slaapt (opvallend) meer dan gewoonlijk slecht omwille van kopzorgen. Ook 48,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk slecht te slapen omwille van kopzorgen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 45,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen 45,1%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 44,7% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 42,5%.

Tabel 112: Slecht slapen door kopzorgen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	15,5	1,5	34,5	37,9	10,7
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	15,9	1,5	36,8	35,8	10,0
Psychische problemen	14,3	3,3	37,4	33,0	12,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	17,3	3,6	34,3	34,6	10,1
Acute ziekte of ongeval	14,3	2,0	34,7	30,6	18,4
Chronische ziekte	15,6	2,2	39,7	34,1	8,4

15.2. Ongelukkig of depressief voelen

In totaal geeft 34,3% van de mantelzorgers aan zich meer dan gewoonlijk of opvallend meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief te voelen. Een ongeveer even grote proportie geeft echter aan zich helemaal niet ongelukkig of depressief te voelen.

Figuur 102: Zich ongelukkig of depressief voelen (%)

Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van geslacht van de mantelzorger

31,9% van de vrouwelijke mantelzorgers voelt zich meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief en 3,7% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 24,5% en 2,8%.

Tabel 113: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	37,7	1,9	33,0	24,5	2,8
Vrouw	32,7	2,4	29,3	31,9	3,7

Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

23,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan zich (opvallend) meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief te voelen. Voor de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager is dit percentage 43,5%. Daarnaast voelt 24% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 35,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/ anderen woont zich (opvallend) meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief.

Tabel 114: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van woonsituatie zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	43,2	2,3	30,7	21,6	2,3
Inwonend bij mantelzorger	24,1	2,8	29,7	36,9	6,6
Elders, alleen	41,0	1,1	34,0	22,9	1,1
Elders, met anderen	38,5	3,8	21,8	35,9	0,0

Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van aard van de zorgvraag

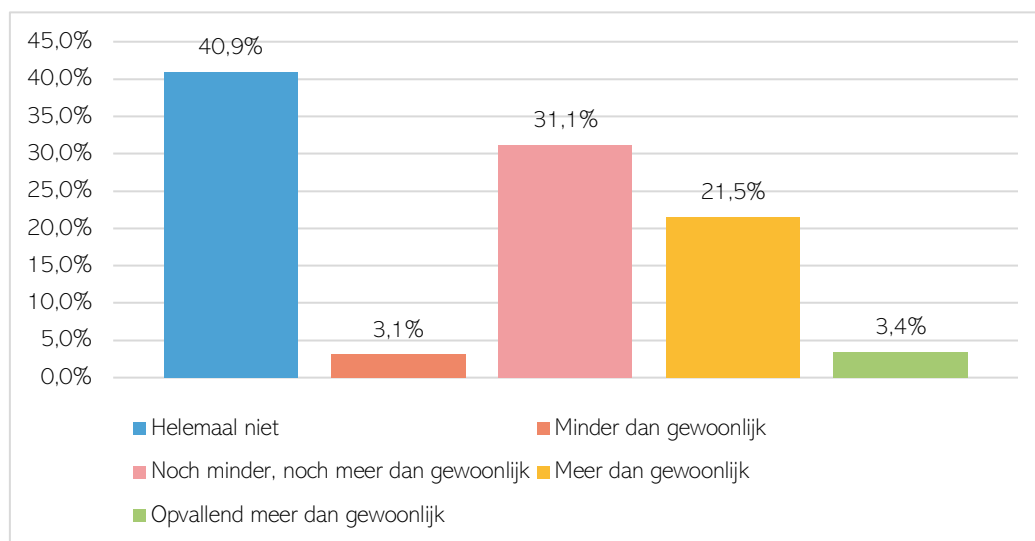
42,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen voelt zich (opvallend) meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief. Ook 40,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan zich (opvallend) meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief te voelen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 36,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 30,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 34,7% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 37,4%.

Tabel 115: Zich ongelukkig of depressief voelen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	30,1	2,4	26,7	35,4	5,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	33,3	1,5	28,4	33,8	3,0
Psychische problemen	19,8	0,0	37,4	36,3	6,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	35,9	1,6	31,7	27,5	3,3
Acute ziekte of ongeval	36,7	4,1	24,5	32,7	2,0
Chronische ziekte	29,1	3,9	29,6	32,4	5,0

15.3. Verlies zelfvertrouwen

Voor wat betreft het verlies van zelfvertrouwen ervaart 21,5% van de mantelzorgers meer dan gewoonlijk en 3,4% heeft opvallend meer dan gewoonlijk het gevoel zijn/haar zelfvertrouwen te verliezen. Anderzijds zien we ook dat 40,9% van de mantelzorgers hier helemaal niet mee geconfronteerd wordt.

Figuur 103: Gevoel verlies van zelfvertrouwen (%)

Gevoel verlies zelfvertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger

22,6% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben zijn zelfvertrouwen te verliezen en 3,3% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 16% en 3,8%.

Tabel 116: Verlies van zelfvertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	41,5	3,8	34,9	16,0	3,8
Vrouw	40,8	3,0	30,2	22,6	3,3

Gevoel verlies zelfvertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

15,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel zijn zelfvertrouwen te verliezen. Voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, is dit percentage 31,8%. Daarnaast heeft 20,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 21,8% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel zijn zelfvertrouwen te verliezen.

Tabel 117: Verlies van zelfvertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	53,4	3,4	27,3	15,9	0,0
Inwonend bij mantelzorger	33,1	2,8	32,4	25,9	5,9
Elders, alleen	43,6	3,7	32,4	18,6	1,6
Elders, met anderen	48,7	1,3	28,2	19,2	2,6

Gevoel verlies zelfvertrouwen in functie van aard van de zorgvraag

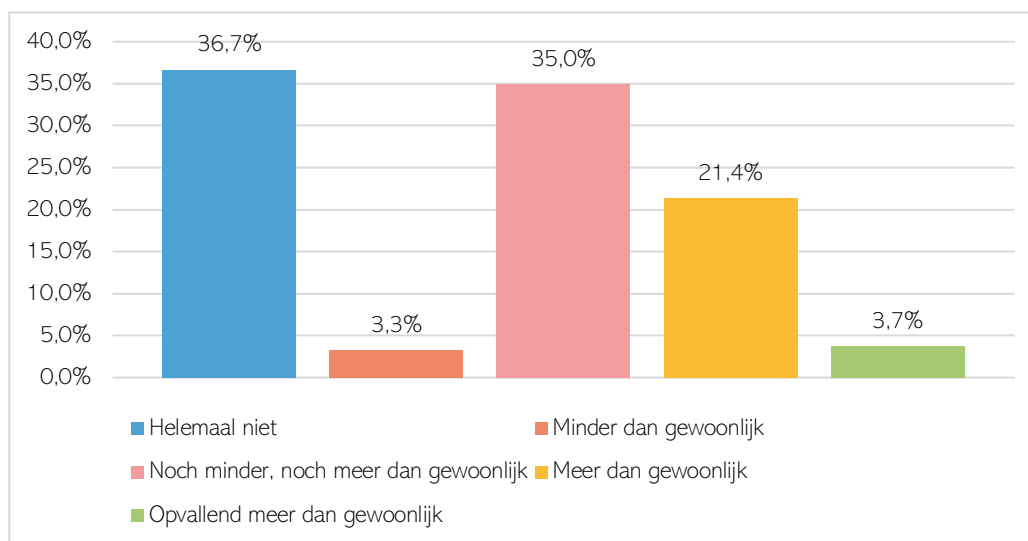
36,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel zijn zelfvertrouwen te verliezen. Ook 32% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben zijn zelfvertrouwen te verliezen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 25,4%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 25,1%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 24,5% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 27,4%.

Tabel 118: Verlies van zelfvertrouwen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	36,4	2,4	29,1	25,7	6,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	40,8	2,5	31,3	22,4	3,0
Psychische problemen	26,4	1,1	36,3	28,6	7,7
Algemene achteruitgang door ouderdom	42,2	3,3	29,4	22,5	2,6
Acute ziekte of ongeval	46,9	2,0	26,5	24,5	0,0
Chronische ziekte	35,2	2,8	34,6	22,9	4,5

15.4. Probleemhantering

21,4% van de mantelzorgers heeft meer dan gewoonlijk het gevoel de problemen niet aan te kunnen. 3,7% van de mantelzorgers heeft dit gevoel opvallend meer dan gewoonlijk. Bijna 37% heeft dit gevoel echter niet.

Figuur 104: Gevoel de problemen niet aan te kunnen (%)

Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van geslacht van de mantelzorger

23,6% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben de problemen niet aan te kunnen en 4,1% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 10,4% en 1,9%.

Tabel 119: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	45,3	4,7	37,7	10,4	1,9
Vrouw	35,1	3,0	34,3	23,6	4,1

Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

13,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel de problemen niet aan te kunnen. Voor de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager is dit percentage 32,5%. Daarnaast heeft 19,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 23,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel de problemen niet aan te kunnen.

Tabel 120: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	47,7	3,4	35,2	12,5	1,1
Inwonend bij mantelzorger	28,3	3,1	36,2	25,9	6,6
Elders, alleen	44,1	3,7	32,4	18,6	1,1
Elders, met anderen	37,2	2,6	37,2	20,5	2,6

Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van aard van de zorgvraag

33% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel de problemen niet aan te kunnen. Ook 31,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben de problemen niet aan te kunnen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 25,9%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 24,5%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 24,5% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 27,3%.

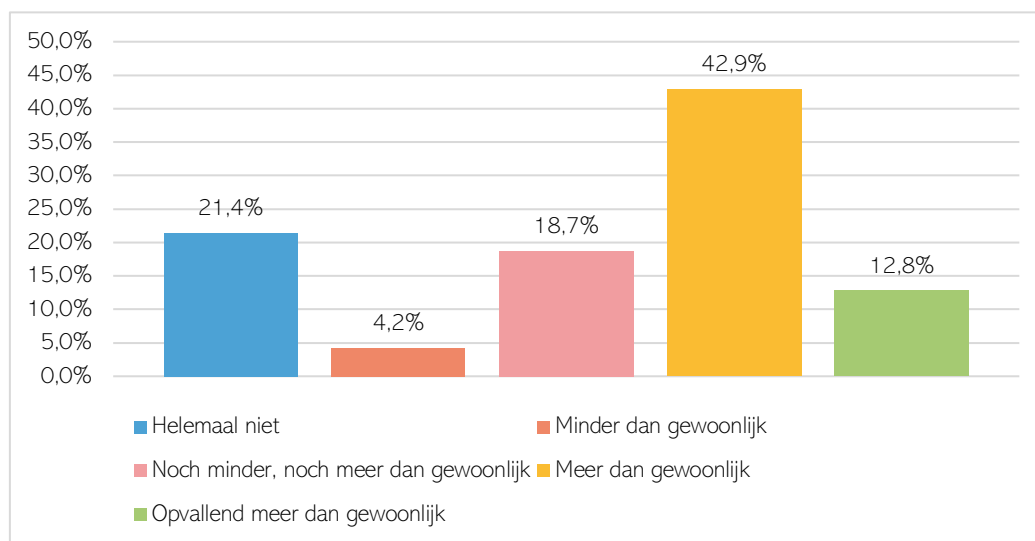
Tabel 121: Gevoel de problemen niet aan te kunnen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	32,0	1,5	35,0	25,7	5,8
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	31,8	3,5	38,8	23,4	2,5
Psychische problemen	20,9	6,6	39,6	27,5	5,5
Algemene achteruitgang door ouderdom	39,5	3,6	32,4	21,6	2,9
Acute ziekte of ongeval	38,8	4,1	32,7	20,4	4,1
Chronische ziekte	33,5	1,7	37,4	21,2	6,1

15.5. Onder spanning staan

42,9% van de mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben dat ze onder constante spanning staan. 12,8% geeft aan hier opvallend meer dan gewoonlijk mee geconfronteerd te worden. Iets meer dan 1 op de 5 mantelzorgers heeft dit gevoel helemaal niet.

Figuur 105: Gevoel constant onder spanning te staan (%)

Gevoel constant onder spanning te staan in functie van geslacht van de mantelzorger

46,2% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben constant onder spanning te staan en 14,1% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is deze percentages respectievelijk 26,4% en 6,6%.

Tabel 122: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	39,6	0,9	26,4	26,4	6,6
Vrouw	17,8	4,8	17,1	46,2	14,1

Gevoel constant onder spanning te staan in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

39,8% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel constant onder spanning te staan. Voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, is dit percentage 66,5%. Daarnaast heeft 47,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 52,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel constant onder spanning te staan.

Tabel 123: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	34,1	2,3	23,9	33,0	6,8
Inwonend bij mantelzorger	15,2	3,1	15,2	46,2	20,3
Elders, alleen	25,5	5,9	20,7	41,5	6,4
Elders, met anderen	19,2	6,4	21,8	44,9	7,7

Gevoel constant onder spanning te staan in functie van aard van de zorgvraag

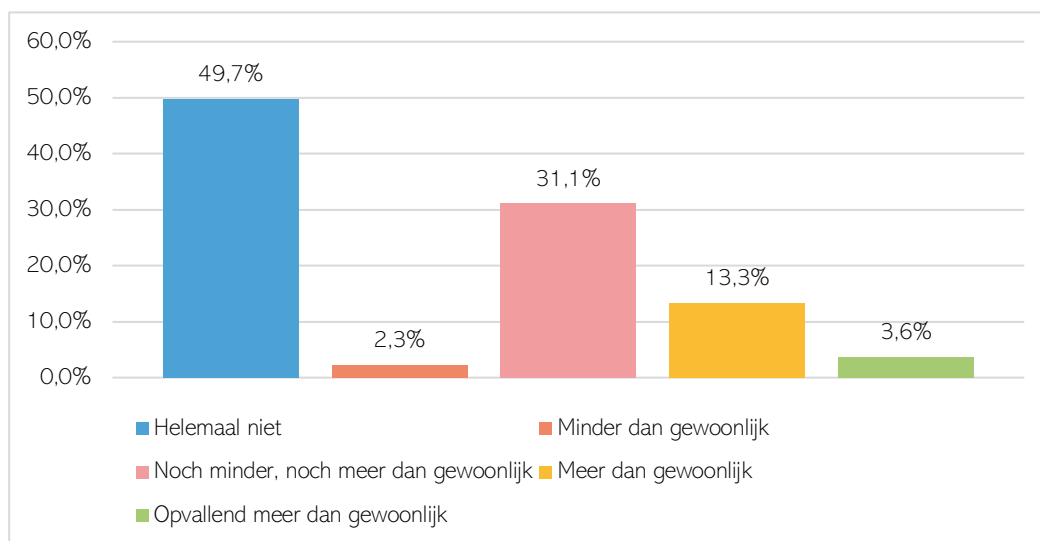
66% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel constant onder spanning te staan. Ook 63,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben constant onder spanning te staan. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 54,7%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 52,9%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 57,1% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 56,4%.

Tabel 124: Gevoel constant onder spanning te staan in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	19,9	3,9	13,1	45,1	18,0
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	17,9	6,0	21,4	43,8	10,9
Psychische problemen	14,3	3,3	16,5	48,4	17,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	23,2	2,9	20,9	42,8	10,1
Acute ziekte of ongeval	20,4	6,1	16,3	36,7	20,4
Chronische ziekte	18,4	3,9	21,2	41,9	14,5

15.6. Het gevoel niks meer waard te zijn

Voor wat betreft het gevoel niks meer waard te zijn zien we dat 13,3% van de mantelzorgers aangeeft dit meer dan gewoonlijk te ervaren en 3,6% heeft opvallend meer dan gewoonlijk het gevoel niks meer waard te zijn. Anderzijds zien we ook dat bijna de helft van de mantelzorgers dit helemaal niet ervaart.

Figuur 106: Gevoel niks meer waard te zijn (%)

Gevoel niks meer waard te zijn in functie van geslacht van de mantelzorger

13,5% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben niks meer waard te zien en 3,7% van de vrouwelijke mantelzorgers ervaart dit opvallend meer dan gewoonlijk. Bij mannelijke mantelzorgers is dit percentage 12,3% en 2,8%.

Tabel 125: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Man	50,9	2,8	31,1	12,3	2,8
Vrouw	49,5	2,2	31,0	13,5	3,7

Gevoel niks meer waard te zijn in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

10,2% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel niks meer waard te zijn. Voor de mantelzorgers waarvan de zorgvrager inwoont, is dit percentage 20,7%. Daarnaast heeft 14,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 15,4% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager woont met iemand anders/anderen (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel niks meer waard te zijn.

Tabel 126: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Residentiële voorziening	58,0	3,4	28,4	9,1	1,1
Inwonend bij mantelzorger	41,7	2,1	35,5	15,9	4,8
Elders, alleen	54,8	2,7	27,7	11,7	3,2
Elders, met anderen	56,4	1,3	26,9	12,8	2,6

Gevoel niks meer waard te zijn in functie van aard van de zorgvraag

29,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel niks meer waard te zijn. Ook 21% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben niks meer waard te zijn. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit percentage 17,4%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 17%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 14,3% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 17,3%.

Tabel 127: Gevoel niks meer waard te zijn in functie van aard van de zorgvraag (%)

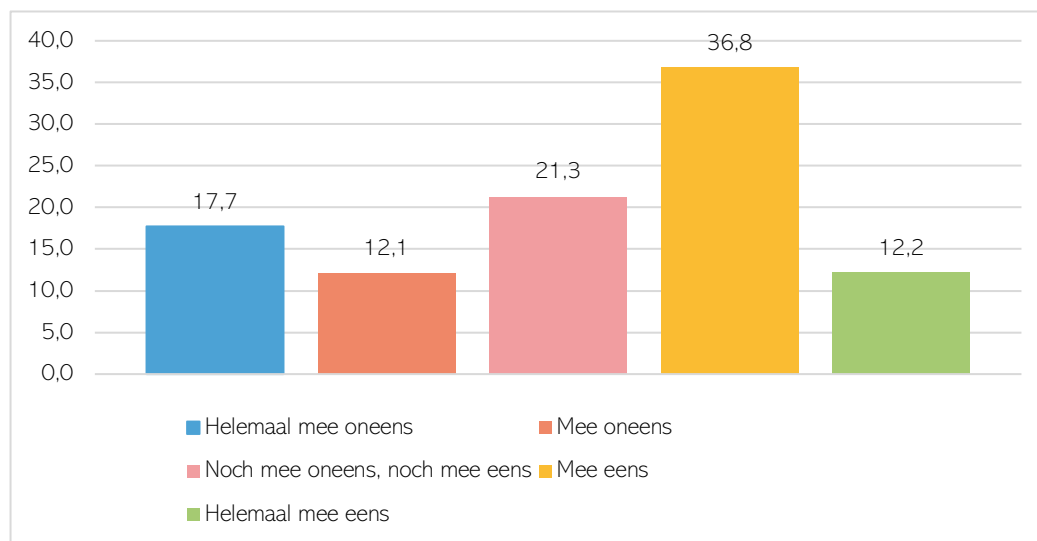
	Helemaal niet	Minder dan gewoonlijk	Noch minder, noch meer dan gewoonlijk	Meer dan gewoonlijk	Opvallend meer dan gewoonlijk
Handicap	44,7	1,9	32,5	13,6	7,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	49,8	2,5	30,3	15,4	2,0
Psychische problemen	37,4	2,2	30,8	23,1	6,6
Algemene achteruitgang door ouderdom	52,6	2,3	18,1	13,7	3,3
Acute ziekte of ongeval	57,1	6,1	22,4	14,3	0,0
Chronische ziekte	41,9	2,2	38,5	11,2	6,1

16. Eenzaamheid

Om eenzaamheid bij de deelnemers tijdens de coronaperiode te bevragen, gebruikten we zes stellingen.

16.1. Ervaren van leegte

Exact 49% van de mantelzorgers geeft aan een leegte om zich heen te ervaren. Bij 29,8% is dit niet het geval.

Figuur 107: Het ervaren van leegte om zich heen (%)

Ervaren leegte om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger

Bijna de helft van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan een leegte om zich heen te voelen (49,9%). Bij de mannelijke mantelzorgers is dit percentage 43,7%

Tabel 128: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	15,5	12,6	28,2	31,1	12,6
Vrouw	18,1	12,0	20,0	37,8	12,1

Ervaren leegte om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

47,8% van de mantelzorgers waarvan hun zorgvrager in een residentiële setting verblijft, geeft aan een leegte om zich heen te voelen. Dit geldt voor 49,9% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 40,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 46% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 129: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	20,5	8,0	23,9	36,4	11,4
Inwonend bij mantelzorger	12,5	11,1	20,9	39,4	16,0
Elders, alleen	21,5	14,0	23,7	33,9	7,0
Elders, met anderen	25,0	15,8	13,2	34,2	11,8

Ervaren leegte om zich heen in functie van aard van de zorgvraag

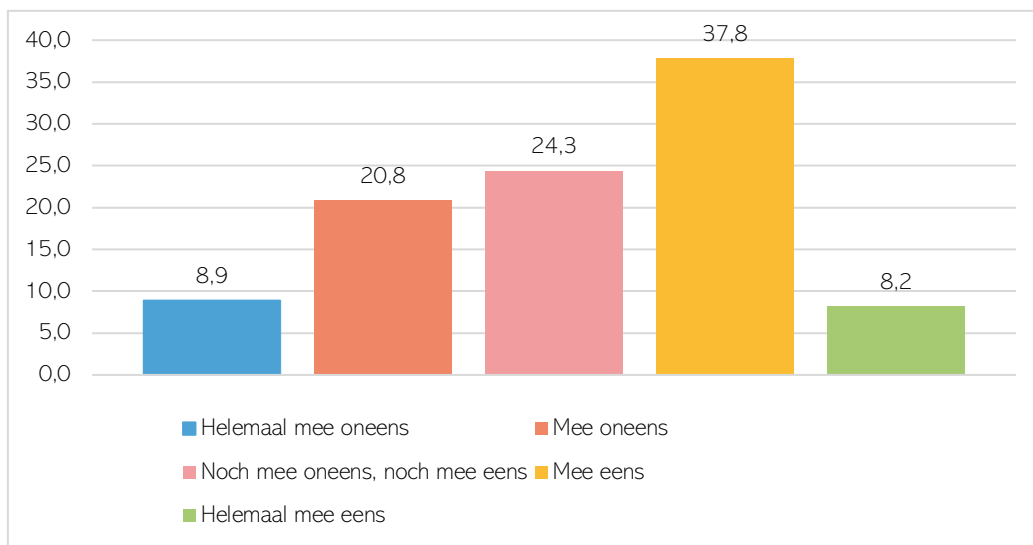
53,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan een leegte om zich heen te voelen. Ook 50% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval voelt een leegte om zich heen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang is dit 48,3%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen 44,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 47,2% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 45,8%.

Tabel 130: Het ervaren van een leegte om zich heen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	15,1	10,2	21,5	36,1	17,1
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	18,6	8,5	24,6	34,7	13,6
Psychische problemen	13,8	19,5	21,8	29,9	14,9
Algemene achteruitgang door ouderdom	20,0	10,8	22,0	35,4	11,8
Acute ziekte of ongeval	18,8	6,3	25,0	41,7	8,3
Chronische ziekte	15,3	11,3	27,7	33,9	11,9

16.2. Personen op wie men kan terugvallen

46% van de mantelzorgers geeft aan dat ze, in geval van problemen, genoeg mensen hebben waarop ze kunnen terugvallen. Voor 29,7% geldt dit echter niet.

Figuur 108: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid (%)

Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van geslacht van de mantelzorger

47,1% van de mannelijke mantelzorgers geeft aan dat ze, in geval van problemen, voldoende mensen hebben waarop ze kunnen terugvallen. Voor de vrouwelijke mantelzorgers is dit percentage 45,6%.

Tabel 131: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	7,8	19,6	25,5	41,2	5,9
Vrouw	9,2	21,1	24,1	37,0	8,6

Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

12,8% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan onvoldoende mensen te hebben op wie ze kunnen terugvallen in geval van problemen. Dit geldt voor 42,5% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 21,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 22,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/ anderen woont.

Tabel 132: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	0,0	12,8	20,9	53,5	12,8
Inwonend bij mantelzorger	15,0	27,5	24,0	28,9	4,5
Elders, alleen	4,8	16,5	26,1	42,6	10,1
Elders, met anderen	6,7	16,0	24,0	41,3	12,0

Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van aard van de zorgvraag

42,4% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan onvoldoende mensen te hebben op wie ze kunnen terugvallen in geval van problemen. Ook 33,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen geeft aan onvoldoende mensen te hebben op wie ze kunnen terugvallen in geval van problemen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit 27,1%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 26%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 27,1% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 28,7%.

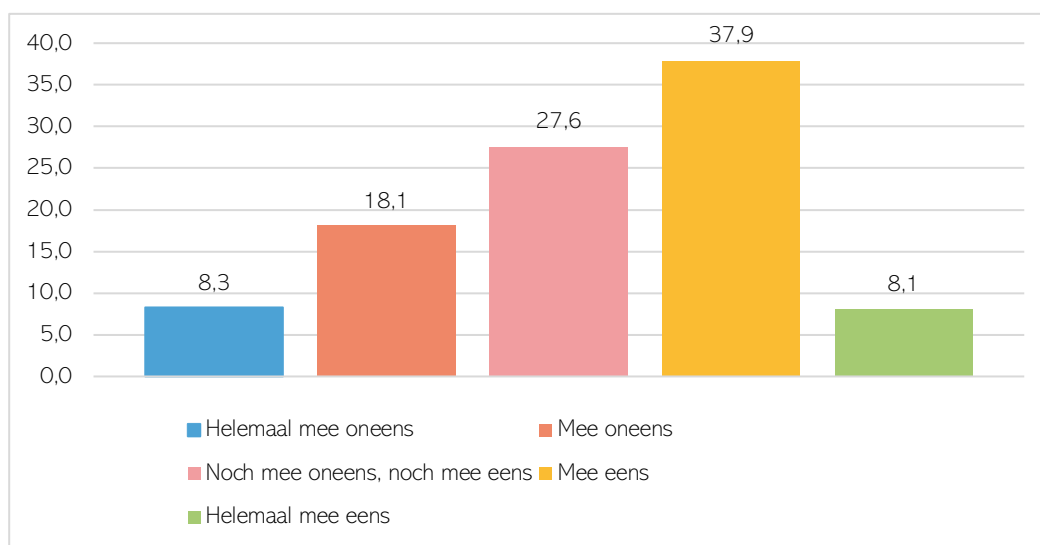
Tabel 133: Het hebben van voldoende mensen op wie men kan terugvallen in geval van narigheid in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	16,1	26,3	23,9	28,8	4,9
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	9,0	18,1	23,1	41,7	8,0
Psychische problemen	13,8	19,5	21,8	29,9	14,9
Algemene beperkingen ouderdom	7,2	18,8	24,0	39,1	10,9
Acute ziekte of ongeval	10,4	16,7	27,1	39,6	6,3
Chronische ziekte	7,9	20,8	26,4	39,4	5,6

16.3. Personen waarop men kan vertrouwen

46% van de mantelzorgers kent veel mensen die ze volledig kunnen vertrouwen. Bij 26,4% van de mantelzorgers is dit echter niet het geval.

Figuur 109: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen (%)

Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger

47,3% van de vrouwelijke mantelzorgers geeft aan veel mensen te hebben die ze volledig kunnen vertrouwen. Voor de mannelijke mantelzorgers is dit percentage 39,8%. Daarnaast geeft 28,2% van de mannelijke mantelzorgers aan dat ze niet veel mensen hebben op wie ze volledig kunnen vertrouwen. Voor de vrouwelijke mantelzorgers is dit percentage 26%.

Tabel 134: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	11,7	16,5	32,0	34,0	5,8
Vrouw	7,6	18,4	26,6	38,7	8,6

Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

16,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan niet veel mensen hebben op wie ze volledig kunnen vertrouwen. Dit geldt voor 33,7% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 20,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 25,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 135: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	0,0	16,1	21,8	47,1	14,9
Inwonend bij mantelzorger	11,1	22,6	28,1	33,0	5,2
Elders, alleen	7,9	12,7	31,2	39,2	9,0
Elders, met anderen	8,0	17,3	22,7	42,7	9,3

Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van aard van de zorgvraag

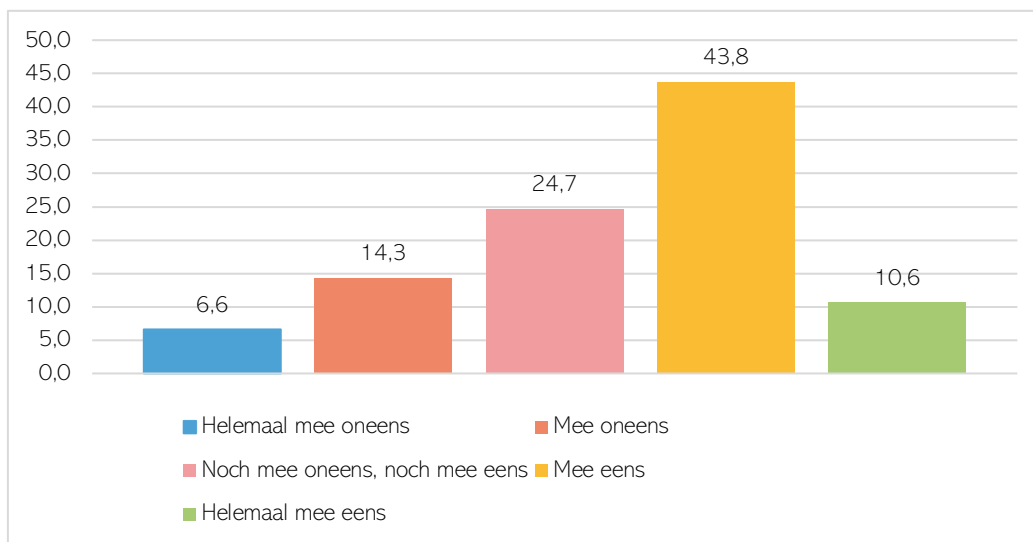
44,3% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen geeft aan onvoldoende mensen te hebben op wie ze kunnen terugvallen in geval van problemen. Ook 35,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan onvoldoende mensen te hebben op wie ze kunnen terugvallen in geval van problemen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit 24,5%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 24,3%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met een acute ziekte of een ongeval 14,6% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 29,2%.

Tabel 136: Het hebben van veel mensen op wie men volledig kan vertrouwen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	14,6	20,5	29,3	29,8	5,9
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	9,0	15,5	22,0	44,0	9,5
Psychische problemen	12,5	31,8	25,0	29,5	1,1
Algemene achteruitgang door ouderdom	7,9	16,4	26,2	39,7	9,8
Acute ziekte of ongeval	4,2	10,4	31,3	50,0	4,2
Chronische ziekte	6,7	22,5	28,1	37,1	5,6

16.4. Personen waarmee men zich verbonden voelt

54,4% van de mantelzorgers heeft voldoende mensen met wie ze zich verbonden voelen. 20,9% van de mantelzorgers heeft dit niet.

Figuur 110: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt (%)

Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van geslacht van de mantelzorger

20,4% van de mannelijk mantelzorgers geeft aan onvoldoende mensen te hebben met wie ze zich verbonden voelen. Voor de vrouwelijke mantelzorgers is dit percentage 21,1%.

Tabel 137: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	7,8	12,6	34,0	36,9	8,7
Vrouw	6,4	14,7	22,8	45,2	10,9

Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

9,4% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan onvoldoende mensen te hebben met wie ze zich verbonden voelen. Dit geldt voor 28% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 16% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 20% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 138: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	1,2	8,2	24,7	50,6	15,3
Inwonend bij mantelzorger	9,1	18,9	26,9	36,7	8,4
Elders, alleen	5,3	10,7	21,4	51,3	11,2
Elders, met anderen	6,7	13,3	25,3	42,7	12,0

Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van aard van de zorgvraag

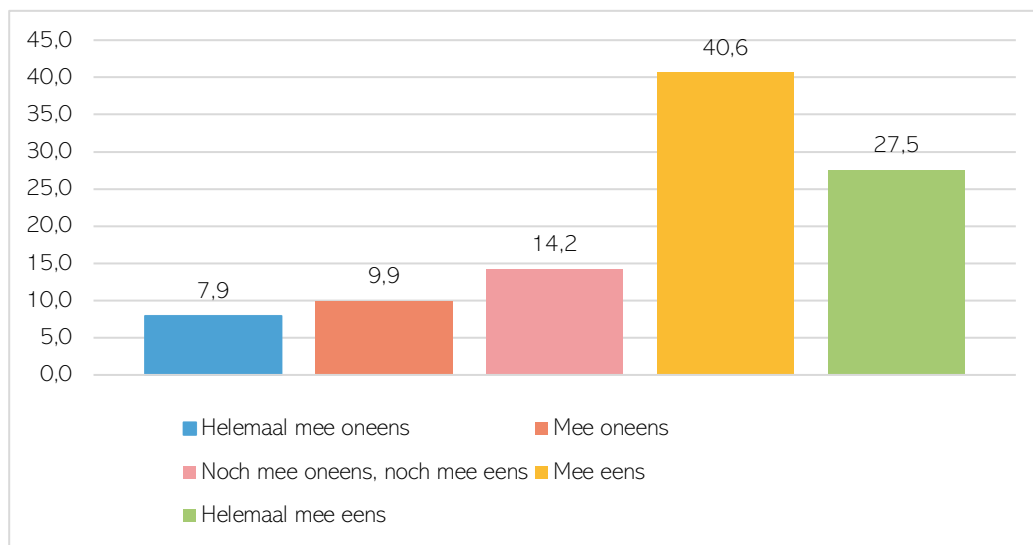
31% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen geeft aan onvoldoende mensen te hebben met wie ze zich verbonden voelen. Ook 28,4% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan onvoldoende mensen te hebben met wie ze zich verbonden voelen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit 19,7%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 18,6%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 14,6% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 24,8%.

Tabel 139: Het hebben van voldoende mensen met wie men zich verbonden voelt in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	10,8	17,6	28,9	34,3	8,3
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	6,6	13,1	25,3	44,4	10,6
Psychische problemen	9,2	21,8	20,7	46,0	2,3
Algemene achteruitgang door ouderdom	6,3	12,3	24,3	44,9	12,3
Acute ziekte of ongeval	4,2	10,4	22,9	54,2	8,3
Chronische ziekte	5,1	19,7	24,7	41,0	9,6

16.5. Mensen om zich heen missen

Exact 68,1% van de mantelzorgers mist mensen om zich heen. Voor 17,8% van de deelnemers is dit niet het geval.

Figuur 111: Het missen van mensen om zich heen (%)

Het missen van mensen om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer dan de helft van de mannelijk mantelzorgers geeft aan mensen om zich heen te missen (56,3%). Voor de vrouwelijke mantelzorgers is dit percentage zelfs 70,3%.

Tabel 140: Het missen van mensen om zich heen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	11,7	9,7	22,3	38,8	17,5
Vrouw	7,1	10,0	12,6	40,8	29,5

Het missen van mensen om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

62,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, geeft aan mensen om zich heen te missen. Dit geldt voor 72,8% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 61,9% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 70,7% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 141: Het missen van mensen om zich heen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	8,1	14,0	15,1	36,0	26,7
Inwonend bij mantelzorger	7,3	7,0	12,9	41,8	31,0
Elders, alleen	10,2	11,8	16,1	40,9	21,0
Elders, met anderen	4,0	12,0	13,3	38,7	32,0

Het missen van mensen om zich heen in functie van aard van de zorgvraag

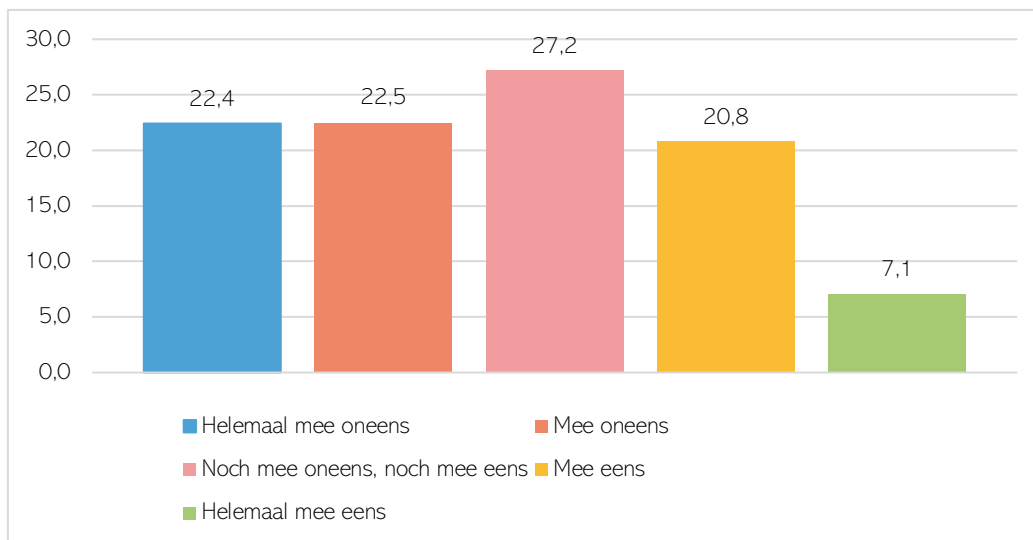
75% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval mist mensen om zich heen. Ook 69,6% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap mist mensen om zich heen. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit 65,4%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen 64,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 65,5% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 68,6%.

Tabel 142: Het missen van mensen om zich heen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	10,8	7,4	12,3	39,2	30,4
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	6,0	10,6	18,1	35,2	30,2
Psychische problemen	6,8	11,4	17,0	39,8	25,0
Algemene achteruitgang door ouderdom	8,6	10,3	15,6	38,7	26,8
Acute ziekte of ongeval	2,1	4,2	18,8	41,7	33,3
Chronische ziekte	8,4	9,6	13,5	43,3	25,3

16.6. In de steek gelaten

Voor de laatste stelling met betrekking tot eenzaamheid zien we een genuanceerd antwoordpatroon. Ongeveer 28% van de mantelzorgers is het eens met de stelling dat ze zich vaak in de steek gelaten voelen. 22,5% is het eerder niet eens met deze stelling en 22,4% is het helemaal niet eens met deze stelling.

Figuur 112: Zich in de steek gelaten voelen (%)

Zich in de steek gelaten voelen in functie van geslacht van de mantelzorger

Bijna 30% van de vrouwelijke mantelzorgers voelt zich in de steek gelaten. Voor de mannelijke mantelzorgers is dit percentage 20,4%.

Tabel 143: Zich in de steek gelaten voelen in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Man	26,2	23,3	30,1	12,6	7,8
Vrouw	21,7	22,4	26,6	22,4	7,0

Zich in de steek gelaten voelen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

16,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, voelt zich in de steek gelaten. Dit geldt voor 38,6% van de mantelzorgers met een inwonende zorgvrager, 18,1% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 25,3% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 144: Zich in de steek gelaten voelen in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Residentiële voorziening	25,6	31,4	26,7	14,0	2,3
Inwonend bij mantelzorger	17,5	16,1	27,7	27,4	11,2
Elders, alleen	27,8	24,6	29,4	14,4	3,7
Elders, met anderen	24,0	29,3	21,3	20,0	5,3

Zich in de steek gelaten voelen in functie van aard van de zorgvraag

40,9% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen voelt zich in de steek gelaten. Ook 35,7% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap voelt zich in de steek gelaten. Voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is dit 31,8%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom 27,5%, voor de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 29,2% en voor de mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 29%.

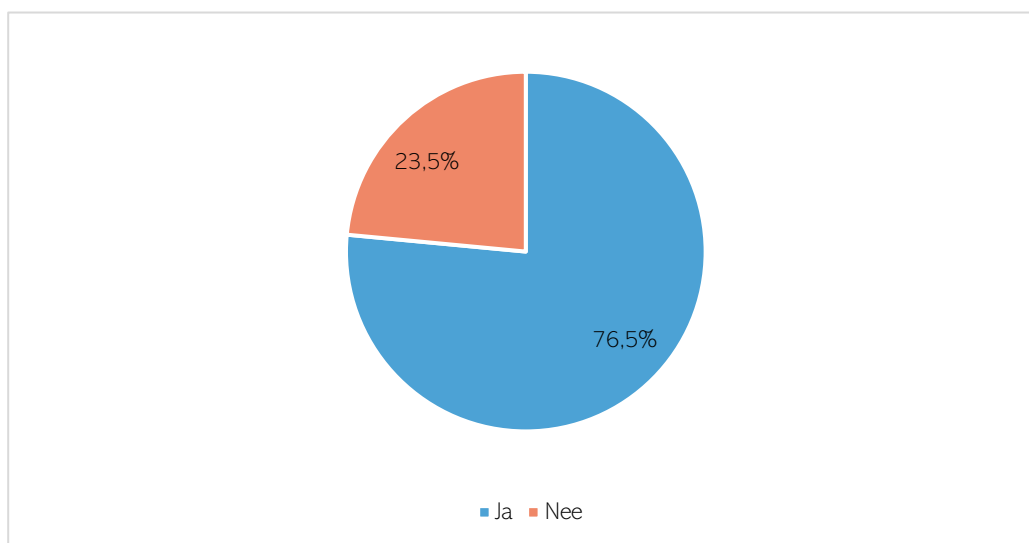
Tabel 145: Zich in de steek gelaten voelen in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Noch mee oneens, noch mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
Handicap	20,0	14,1	30,2	25,9	9,8
(Beginnende) dementie/ geestelijke achteruitgang	22,2	21,2	24,7	23,2	8,6
Psychische problemen	10,2	18,2	30,7	29,5	11,4
Algemene achteruitgang door ouderdom	24,2	22,8	25,5	19,2	8,3
Acute ziekte of ongeval	22,9	22,9	25,0	25,0	4,2
Chronische ziekte	16,5	22,7	31,8	22,2	6,8

17. Tevreden over het leven

We vroegen de mantelzorgers of ze tevreden waren over hun leven. Exact 76,5% van de mantelzorgers geeft aan tijdens de coronaperiode tevreden te zijn over zijn of haar leven.

Figuur 113: Tevredenheid over het leven (%)

Tevreden over het leven in functie van geslacht van de mantelzorger

Meer mannelijke mantelzorgers dan vrouwelijke mantelzorgers zijn tevreden met hun leven. Zo is 82,7% van de mannelijke mantelzorgers tevreden met zijn leven. Dit geldt slechts voor 75,2% van de vrouwelijke mantelzorgers.

Tabel 146: Tevredenheid over het leven in functie van geslacht van de mantelzorger (%)

	Tevreden	Niet tevreden
Man	82,7	17,3
Vrouw	75,2	24,8

Tevreden over het leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager

Voor al mantelzorgers met een inwonende zorgvrager zijn minder tevreden met hun leven. Zo is slechts 64,1% onder hen tevreden met zijn of haar leven. 88,6% van de mantelzorgers waarvan de zorgvrager in een residentiële voorziening verblijft, is tevreden met zijn of haar leven. Dit percentage is 85,7% voor mantelzorgers waarvan de zorgvrager alleen woont en 85,5% voor mantelzorgers waarvan de zorgvrager met iemand anders/anderen woont.

Tabel 147: Tevredenheid over het leven in functie van huidige woonsituatie van de zorgvrager (%)

	Tevreden	Niet tevreden
Residentiële voorziening	88,6	11,4
Inwonend bij mantelzorger	64,1	35,9
Elders, alleen	85,7	14,3
Elders, met anderen	85,5	14,5

Tevreden over het leven in functie van aard van de zorgvraag

Vooraf mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen hebben een lagere levenstevredenheid. Zo is slechts 58,2% onder hen tevreden met zijn of haar leven. 71,2% van de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang is tevreden met zijn of haar leven. Voor mantelzorgers van zorgvragers met een handicap is dit 71,2%. Daarnaast is 79,1% van de mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door ouderdom tevreden met zijn of haar leven. Dit is voor mantelzorgers van zorgvragers met beperkingen door een acute ziekte of een ongeval 76,6% en voor mantelzorgers van zorgvragers met een chronische ziekte 76%.

Tabel 148: Tevredenheid over het leven in functie van aard van de zorgvraag (%)

	Tevreden	Niet tevreden
Handicap	71,2	28,8
(Beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang	71,0	29,0
Psychische problemen	58,2	41,8
Algemene achteruitgang door ouderdom	79,1	20,9
Acute ziekte of ongeval	76,6	23,4
Chronische ziekte	76,0	24,0

Besluit

De COVID-19-pandemie vroeg veel inspanningen aan zorgverleners en welzijnswerkers. Gedurende deze periode bleven mantelzorgers in hun kot, onzichtbaarder dan ooit. In stilte maakten ook zij in uitdagende omstandigheden het verschil voor een persoon met een zorg- of ondersteuningsnood. Naar schatting 80% van alle langdurige zorg in Europa wordt opgenomen door mantelzorgers (Hoffmann & Rodrigues, 2010). Het is dan ook logisch dat de impact van de pandemie bij deze belangrijke groep nagegaan wordt.

Dit rapport geeft een overzicht van de centrale resultaten van de online bevraging die in de tweede helft van mei 2020 gebeurde bij 651 mantelzorgers rond hun beleving van de zorg tijdens de COVID-19-pandemie. Hieronder schetsen we de belangrijkste trends en een aantal aanbevelingen.

De impact van de coronaperiode is groot. Het takenpakket van mantelzorgers is tijdens deze periode stevig toegenomen, terwijl professionele ondersteuning en hulp uit het eigen netwerk verminderde. Twee derde van de mantelzorgers besteedt tijdens de coronaperiode meer tijd aan zorg dan voor de start van de pandemie. Die tijd gaat vooral naar emotionele ondersteuning, huishoudelijke hulp, administratieve hulp, verzorging, de planning en coördinatie van de zorg, toezicht en de ondersteuning bij dagactiviteiten of zinvolle dagbesteding. Twee derde van de deelnemers geeft aan de mantelzorg zwaarder te vinden dan voor de start van de coronaperiode. Slechts 8% vindt de zorg minder zwaar.

Zorgen over de zorg

We zien een hoge psychische belasting bij mantelzorgers tijdens de coronaperiode. Mantelzorgers hebben vaker dan gewoonlijk het gevoel constant onder spanning te staan (55,7%) en slapen slecht of liggen wakker door kopzorgen (44,7%). 1 op 3 mantelzorgers voelt zich (opvallend) meer dan gewoonlijk ongelukkig of depressief. Er zijn verschillen naargelang de woonsituatie van de zorgvrager en de aard van de zorgnood. Bijvoorbeeld zijn mantelzorgers van zorgvragers met een handicap en mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen extra psychisch belast. Zo heeft 66% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel constant onder spanning te staan. 33% van de mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen heeft (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel de problemen niet aan te kunnen. Ook 31,5% van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap geeft aan (opvallend) meer dan gewoonlijk het gevoel te hebben de problemen niet aan te kunnen.

Daarnaast is de bezorgdheid met betrekking tot de zorgvrager groot: mantelzorgers stellen vast dat de persoon voor wie ze zorgen vaker in de put zit, dat er meer sprake is van geheugenproblemen, en dat hij of zij meer beslag legt op hun tijd met hulpvragen. Het feit dat de zorgvrager minder goed in zijn of haar vel zit, kan de grotere belasting bij mantelzorgers mee verklaren. Denk bijvoorbeeld aan een kind met een handicap dat zijn of haar lief niet mag knuffelen of een oudere persoon met mobiliteitsproblemen die niet langer naar de wekelijkse kaartnamiddag van de lokale vereniging kan gaan. En er is ook de angst om ziek te worden: iets meer dan 8 op 10 mantelzorgers is bang dat de zorgvrager besmet wordt met COVID-19.

We zien in de resultaten dat de relatie bij wie samenwoont met de zorgvrager of wanneer de zorgvrager in een residentiële voorziening woont onder druk staat. Bij mantelzorgers van zorgvragers in een residentiële voorziening woog de afstand en het gemis enorm zwaar. Logisch, want tijdens de eerste coronagolf sloten voorzieningen de deuren en hielden daarmee de familie en geliefden op afstand. Maar geen fysiek contact hebben met een geliefde, een ouder of kind is heel zwaar. Tegelijk is er de angst op het besmetten van bewoners met alle gevolgen van dien. In hun recent rapport wijst Amnesty International (2020) erop dat de betrokkenen niet altijd bevraagd werden over deze regelingen of over andere beperkende maatregelen die in woonzorgcentra genomen werden om het virus buiten te houden. Het zeggenschap en vrijheid van bewoners stonden onder druk. Tegelijkertijd deden vele woonzorgcentra enorme inspanningen en zagen vele lovenswaardige initiatieven het levenslicht om het contact tussen bewoners en familie te ondersteunen,

via videobellen, raamontmoetingen of de mogelijkheid om elkaar te zien in 'tuinkamers' (Steyaert, De Wachter, & Dely, 2020).

Volhoudperspectief

Aan de positieve zijde zien we dat de eerste coronagolf voor een aantal mantelzorgers meer rust en ruimte gaf om tijdelijk voor zichzelf te zorgen. Zo is 1 op de 3 mantelzorgers sedert de coronaperiode meer gaan wandelen en fietsen. *"Deze coronatijd heeft me rust gebracht en maakte mijn dagen en weken overzichtelijk. Ik kreeg meer ruimte. Nu alles stilletjes aan weer op gang komt, kom ik weer meer onder spanning omdat er weer meer verplichtingen komen"*, getuigt een mantelzorger. Maar een minstens even grote groep mantelzorgers zegt echter dat ze minder vaak ontspanningsactiviteiten doen dan voor de coronaperiode. Mogelijk heeft dit naast de toegenomen taaklast ook te maken met het zoveel mogelijk willen beperken van contacten buitenshuis om besmetting te vermijden.

Als mantelzorgers vooruit blikken, denkt slechts een kwart van de bevroagden de mantelzorg gemakkelijk te kunnen volhouden, 26,6% geeft aan dit eerder tot zeer moeilijk te kunnen volhouden. Opnieuw zien we grote verschillen naargelang de woonsituatie van de zorgvrager en de aard van de zorgnood. Wie samenwoont met de zorgvrager geeft in 33,4% van de gevallen aan de hulp eerder tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Maar liefst 4 op de 10 mantelzorgers van zorgvragers met psychische problemen denkt de hulp eerder moeilijk tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Een ongeveer even groot deel (34,7%) van de mantelzorgers van zorgvragers met een handicap denkt de hulp eerder moeilijk tot zeer moeilijk aan te kunnen komende maand. Dit percentage is 29,5% voor de mantelzorgers van zorgvragers met (beginnende) dementie/geestelijke achteruitgang.

Gedeelde zorg: professionele zorgverlening en hulp van familie vrienden en bure

Tijdens de coronaperiode viel een belangrijk deel van de professionele ondersteuning weg. In het bijzonder konden mensen minder een beroep doen op dagopvang, poetshulp en kinesithérapie, en waren er minder contacten met huisarts en specialisten. Opmerkelijk is dat 43,8% van de mantelzorgers de professionele hulp voor de zorgvrager tijdens deze periode als onvoldoende ervaart. Daarnaast is door de coronamaatregelen voor een belangrijke groep ook de hulp uit het eigen netwerk sterk verminderd. Respectievelijk 25% en 32% ervaart onvoldoende emotionele en praktische steun uit de eigen omgeving. Hoe zwaar dit valt, blijkt uit de toelichting van verschillende mantelzorgers. Zo zegt een mantelzorger: *"Ik heb zelf 3,5 weken geworsteld met corona, mijn man die dementie heeft kon niet voor mij zorgen. Er was geen eten in huis waardoor ik 4 kilo ben afgevallen."* Bij een kleine groep is er wel extra hulp van bure

Mantelzorgers en zorgvragers plooiden dus terug op hun kleine 'bubbel' en zijn ook nu (om begrijpelijke redenen) het meest angstig om die bubbel uit te breiden. Gezien de bovenstaande redenen is het dan ook positief dat in de tweede golf de professionele dienstverlening zoals oppashulp, dagopvang en andere respijtzorg (binnen de mate van het mogelijke en het veilige) verder draait én gestimuleerd wordt. De gezinszorg die komt koken, het dagcentrum dat voor een zinvolle dagbesteding zorgt, maar ook niet professionele hulp zoals een buurman die het vuilnis buitenzet, een vriend die de boodschappen doet, creëren ademruimte en tijd om te ontspannen en even de zorg los te laten bij de mantelzorgers. Deze coronaperiode maakt des te meer duidelijk hoe belangrijk het is om het delen van zorg in een ruimer netwerk te bekijken. De uitdaging is dus om niet eenzijdig in te zetten op mantelzorg als antwoord op de groeiende zorgvragen. De oplossing ligt ook in een optimale(re) samenwerking en afstemming tussen formele en informele zorg, het zogenaamde triadisch werken en het verder inzetten op buurtgerichte zorg.

De samenwerking tussen mantelzorg en professionele zorg was terecht één van de vier centrale pijlers van het Vlaams mantelzorgplan 2016-2020 en de afgelopen jaren werden verschillende initiatieven ontwikkeld. Een belangrijke randvoorwaarde is echter dat professionele hulpverleners voldoende oog hebben voor de mantelzorger en genoeg tijd en ruimte krijgen om ondersteuning op maat te bieden en actief aan de slag

te gaan met de mantelzorger en zijn of haar netwerk. Bovendien blijkt een compliment of een blijk van waardering door de professionele zorgverlener van veel betekenis voor de mantelzorger.

Ook erkenning en steun vanuit het eigen directe netwerk en binnen de buurt is van groot belang. De vele initiatieven rond burenhulp die spontaan ontstonden in de coronacrisis tonen aan dat hier kansen liggen. Dat het discours van zorgzame buurten vertrekt vanuit een geografische afbakening om de zorg en ondersteuning voor alle inwoners in buurt te organiseren, is eveneens een opportuniteit (Steyaert et al., 2020). Er zijn grote verschillen tussen gemeenten op vlak van zorgnoden, het profiel van mantelzorgers, en het aanbod aan zorg en ondersteuning. In Oost-Vlaanderen stelde men in het kader van de Ouderenbehoefteonderzoeken vast dat in één gemeente 32% van de ouderen aangeeft beroep te kunnen doen op burenhulp, terwijl dit in een andere gemeente bijna het dubbele bedraagt. Daarnaast zijn er verschillen in het lokale aanbod, de historiek van de samenwerking tussen organisaties en het profiel en de noden van de mantelzorgers. Op het lokale niveau bieden de 'bouwstenen voor lokale netwerken mantelzorg' een kader en inspiratie om onder andere in te zetten op erkenning (De Koker, De Stercke, De Vos, & De Witte, 2016).

Algemeen zien we bij de deelnemers aan de bevraging een sterke toename van beeldbellen en telefoneren met hun sociaal netwerk. 20% telefoneert tijdens de eerste coronagolf vaker met de zorgvrager en 9% is (meer) met hem of haar beginnen beeldbellen. Bij dit resultaat moeten we evenwel in acht nemen dat onze bevraging digitaal gebeurde en we dus een groep bereiken die meer IT-vaardig is dan de groep die we niet bevroegd hebben. Lang niet alle mantelzorgers en zorgvragers hebben thuis internet of zijn vertrouwd met de technologie. Het beeldbellen biedt ook in de hulpverlening een duidelijk meerwaarde, maar de inzet dient weloverwogen te gebeuren zo stellen Steyaert, De Wachter en Dely (2020). Binnen de hulpverlening wordt er vaak van uitgegaan dat een face-to-face gesprek optimaal is. Voor sommigen is een telefoon, een e-mail, en nu beeldbellen, niet alleen handiger maar ook minder bedreigend dan een face-to-face gesprek. Het bevragen van de voorkeur van communicatie met het netwerk is dus van belang.

Werk-zorg-leven balans

Wat in het debat met betrekking tot mantelzorg niet mag vergeten worden, is dat mantelzorgers verschillende rollen in hun leven opnemen. We weten uit eerder onderzoek dat die combinatie niet altijd evident is en dat is nu tijdens de coronaperiode niet anders. Bovendien merkten we dat de heropstart van het gewone leven na de eerste lockdown ook voor extra stress en ongerustheid zorgde bij mantelzorgers. De werk-zorg-leven balans stond al vaak onder druk voor de coronaperiode, en staat nog steeds onder druk. Zo ervaart een kwart van de mantelzorgers met betaald werk de combinatie van de zorg met hun werk in de coronaperiode als moeilijk. Bovendien geeft 17% aan dat ze nood hebben aan verlof om de zorg op te kunnen nemen. De combinatie met betaald werk komt ook als aandachtspunt uit de open antwoorden naar voor. Zo geeft een deelnemer aan: *"Als mantelzorger zouden we zolang mogelijk contacten moeten kunnen vermijden en volledig thuis moeten kunnen werken, zodat we de personen voor wie we mantelzorg doen maximaal kunnen beschermen tegen COVID-19-besmetting. Uiteindelijk zijn zij wel een kwetsbare doelgroep. Aangezien de fysieke ondersteuning nog langere tijd zal uitblijven, deels bewust omdat we het aantal contacten willen beperken, zal deze situatie nog lange tijd zwaarder zijn voor de mantelzorgers."*

Om combinatiestress te vermijden, zijn flexibele werkomstandigheden (in het voordeel van de werknemer) heel belangrijk. Maximaal thuiswerk aanbieden voor mantelzorgers kan helpen, alsook het stimuleren van zorgverlof. De huidige verlofsystemen zijn aangevuld met het mantelzorgverlof dat vanaf september 2020 kan aangevraagd. Toch komen deze systemen niet aan alle noden tegemoet. De administratie en duurtijd van de systemen is aan verbetering toe. Daarnaast staat niet elke bedrijfscultuur open voor het opnemen van zorgverlof. Nieuwe initiatieven rond mantelzorgvriendelijk werken zoals door Ons Zorgnetwerk en Magenta worden opgezet, zijn in dit opzicht erg relevant.

Ondersteuning van mantelzorgers

Mantelzorgers geven in dit onderzoek massaal aan ondersteuning nodig te hebben. Algemeen geven mantelzorgers aan vooral nood te hebben aan meer emotionele steun, praktische ondersteuning, informatie en advies. Ook klinkt er een hoge nood aan meer erkenning en waardering voor hun werk. Vaak is mantelzorg vanzelfsprekend en daardoor onzichtbaar in de eigen omgeving, in de maatschappij, in de media en in het beleid. Het feit dat het geven van de mantelzorg ook tijdens de coronaperiode voor veel mensen een positief gegeven is, draagt ertoe bij dat deze groep niet gehoord wordt en volhoudt. Het geeft immers, ondanks alles, voldoening en zingeving om een geliefde te helpen. Meer dan 8 op de 10 mantelzorgers geven aan dat het zorgen voor een naaste hen een goed gevoel geeft, al is dit ook bij 1 op 5 minder het geval dan voor de coronaperiode.

Het is essentieel dat de overheid structurele randvoorwaarden voorziet om mantelzorg te omkaderen en ondersteunen. Voor mantelzorgers moeten de omstandigheden waarin ze zorg opnemen, net zoals voor professionele zorgverleners verwacht wordt, zo goed mogelijk zijn. De [Hogeschool Rotterdam](#) verwijst in dit verband naar de vier elementen 'Will, skill, thrill en bill' als voorwaarden voor duurzame mantelzorg. Ga er niet vanuit dat mantelzorg vanzelfsprekend zal plaatsvinden, maar ga na of binnen het netwerk van de zorgvrager de bereidheid aanwezig is om mantelzorg te geven. Ga er niet van uit dat de mantelzorgers alle vaardigheden logischerwijs bezitten om de zorg te verlenen en bekijk of de zorg in goede omstandigheden kan opgenomen worden. Ga na of mantelzorgers voldoening halen uit hun zorg en zorg dat de 'kost' niet te groot is.

Het is duidelijk: mantelzorg veronderstelt de aanwezigheid van een netwerk en binnen dat netwerk de bereidheid om zorg op te nemen, maar veronderstelt evengoed de vaardigheden en omkaderende omstandigheden om mantelzorg mogelijk te maken. Daarbij kan de mantelzorg enkel volhouden worden als er voldoening uitgehaald wordt en de draaglast (de kost) niet te groot is. Een goede balans van ondersteuning, vaardigheden en goede omstandigheden, motivatie en draagkracht zijn dus essentieel en het is de taak van ieder lid van de maatschappij, zowel niet professionelen (familie, burens, vrienden, kennissen, ...) als professionelen (huisarts, thuisverpleegkundige, zorgkundige, ergotherapeut, ...) om hier over te waken. Ons onderzoek toont aan dat de coronaperiode die 4 elementen nog meer onder druk heeft gezet. Dit is dan ook een duidelijke wake-up call: de resultaten roepen op tot actie. Immers, de duurzaamheid van de mantelzorg in België staat op het spel.

Referenties

Academische Werkplaats Dementie. (s.d.). *Will, skill, thrill, bill*. Geraadpleegd op 26 november 2020, op https://www.hogeschoolrotterdam.nl/contentassets/31751e0994fc4a65a292a2deebb2dcdf/kaart_wills_killthrillbill.pdf

Amnesty International. (2020). Woonzorgcentra in de dode hoek. *Mensenrechten van ouderen tijdens de COVID-19-pandemie in België*. Geraadpleegd op 25 november, 2020, op https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/amnesty_international.woonzorgcentra_in_de_dode_hoek.pdf

De Koker, B., De Stercke, N., De Vos, L., & De Witte, N. (2016). *Bouwstenen voor lokale netwerken mantelzorg: Van erkennen tot verbinden*. Gent: Provinciebestuur Oost-Vlaanderen.

De Witte, N., Campens, J., De Donder, L., Dierckx, E., Rammelaere, S., & Verté, D. (2016). Oudere mensen blijven langer thuis wonen. Zicht krijgen op kwetsbare groepen wordt belangrijk. Geraadpleegd op 26 november 2020, op <https://sociaal.net/achtergrond/oudere-mensen-blijven-langer-thuis-wonen/>

De Witte, N., Gobbens, R., De Donder, L., Dury, S., Buffel, T., Schols, J., & Verté, D. (2013). The comprehensive frailty assessment instrument: Development, validity and reliability. *Geriatric Nursing*, 34, 274-281.

Hoffmann, F., & Rodrigues, R. (2010). *Informal Carers: Who Takes Care of Them?* Policy Brief 4/2010. Vienna: European Centre.

Steyaert, J., De Wachter, L., & Dely, H. (2020). *Dementiezorg in tijden van corona*. Antwerpen: Expertisecentrum Dementie Vlaanderen.

Steyaert, J., Heylen, L., Van Puyenbroeck, J., De Koker, B., & Knaeps, J. (2020). *Hoe vangen we het toekomstig tekort aan mantelzorgers op?* Geraadpleegd op 26 november 2020, op <https://sociaal.net/achtergrond/hoe-vangen-we-het-tekort-aan-mantelzorgers-op/>